АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ ЕООД
гр. София, ул. „Сава Огнянов”№2

ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА СЕПТЕМВРИ

2014-2035 г.

ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПРОЕКТ

февруари 2015 г.

гр. София

АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ ЕООД
гр. София, ул. „Сава Огнянов”№2

ОБЕКТ: ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА СЕПТЕМВРИ

ФАЗА: Окончателен проект

УПРАВИТЕЛ:
АСЯ ХРИСТОЗОВА

РЪКОВОДИТЕЛ:
арх. ИРА КЪНЕВА

февруари 2015 г.
СОФИЯ

АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. арх. Ира КЪНЕВА – Ръководител;

2. урб. Бойко КЕРМЕКЧИЕВ – Устройствено планиране;

3. ик. геогр. Димитър ДИМИТРОВ – Социално-икономически анализ;

4. ик. Вероника Пенкова-ИВАНОВА – Социално-икономически анализ;

5. ек. Емил НИКИТОВ – Екология;

6. инж. Снежана ГЕРГОВА – Транспортна инфраструктура;

7. инж. Любка СТОЯНОВА – В и К;

8. инж. Емилия ГИГОВА – Електроснабдяване;

9. урб. Милен КОЛЕВ – Културно наследство;

10. арх. техн. Апостол РАНГЕЛОВ – Графични материали.

	Съдържание	Страница
	ВСТЪПИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	4
1.	**Мотиви за изработване на Общия устройствен план**	4
2.	**Съвременни изисквания към устройственото планиране**	6
3.	**Цели и задачи на общия устройствен план на общината**	6
4.	**Информационно осигуряване**	9
5.	**Регионална характеристика и връзки**	10
6.	**Селищна мрежа**	17
7.	**Демографска характеристика**	19
7.1.	Динамика на населението	20
7.2.	Основни демографски процеси	22
7.3.	Полова и възрастова структура	24
7.4.	Етно-демографска характеристика нанаселението	26
7.5.	Прогноза за демографското развитие на община Септември	28
7.6.	Заетост и безработица	31
8.	**Обитаване и жилищен фонд**	33
8.1.	Количествени характеристики на жилищния фонд (възраст на фонда)	33
8.2.	Структура на жилищния фонд по конструкция и етажност	35
8.3.	Благоустроеност на жилищата	37
8.4.	Собственост	40
8.5.	Жилищна задоволеност	40
9.	**Обществено обслужване**	42
9.1.	Образование	42
9.2.	Здравеопазване	47
9.3.	Социални услуги	48
9.4.	Култура	50
9.5.	Спорт и младежки дейности	55
9.6.	Обществен ред и сигурност	57
9.7.	Административно обслужване	57
9.8	Бизнес инфраструктура	58
10.	**Икономическа база**	58
10.1.	Отраслова структура на общинската икономика	58
10.2.	Икономически показатели	59
10.3.	Малки и средни предприятия	60
10.4.	Инвестиции	63
10.5.	Отраслова структура на икономиката	63
10.6.	Прогноза за развитието на икономиката на община Септември	68
11.	**Териториални проучвания и природна среда**	79
11.1.	Релеф	79
11.2.	Геоложки строеж	79
11.3.	Климат	80
11.4.	Води	81
11.5.	Почви	82
11.6.	Растителност и животински свят	83
12.	**Екологическо състояние**	84
12.1.	Атмосферен въздух	84
12.2.	Води	86
12.3.	Земи и почви	90
12.4.	Биологично разнообразие и Национална екологична мрежа (НЕМ)	91
12.5.	Отпадъци	92
12.6	Шум	94
12.7.	Риск от природни бедствия	95
13.	**Културно наследство**	97
14.	**Отдих и туризъм**	108

15.	**Техническа инфраструктура**	112
15.1	Транспортна инфраструктура	112
15.2.	Водоснабдяване и канализация	115
15.3.	Електроснабдяване	119
15.4.	Телекомуникация	119
15.5.	Газификация	120
16.	**Пространствено развитие**	121
17.	**Правила и нормативи за прилагане на ОУП на община Септември**	124
18.	**Баланс на територията**	127
19.	**Графични материали**	128

ВСТЪПИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

Изработването на Общ устройствен план на община Септември е възложено на „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ" ЕООД, съгласно сключен Договор №229 от 07.11.2014 г. Възложител е община Септември.

Екипът специалисти, разработили плана, е от експерти на „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ" ЕООД, а за решаването на някои специфични проблеми са привлечени външни експерти.

Като основа за изработването на Общия устройствен план, авторският колектив е ползвал Планово задание за изработване на ОУПО, материали от Общинския план за развитие на община Септември за периода 2014-2020 г., Областна стратегия за развитие на област Пазарджик за периода 2014-2020 г., Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., Регионален план за развитие на Южен централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г., Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г., подробните устройствени планове на населените места от общината, КВС на землищата, които са допълнени с необходимите топографски елементи.

За събиране на необходимите данни и информация съдействие оказаха различни служби и отдели на община Септември, Териториално статистическо бюро – гр. Пазарджик, Дирекция "Бюро по труда" – гр. Септември, Държавно горско стопанстово – гр. Пазарджик, Общинска служба "Земеделие" – гр. Септемвпри, териториални подразделения на Електроснабдяване и ВиК.

1. Мотиви за изработване на Общия устройствен план

Промененатa обществено-политическа и икономическа обстановка след началото на прехода, рязко ускори динамиката на процесите и коренно измени условията за пространствено планиране и развитие на община Септември. С възстановяването на частната собственост върху земеделската земя и реституцията на отчуждените и одържавени парцели и сгради, частната строителна инициатива в общината получи значително развитие.

Икономическата стагнация и началото на икономическото преструктуриране на националната и в частност, икономиката на Септември, доведоха до остър финансов дефицит в бюджетите на държавата и общината и рязко спадане, а в някои насоки и прекратяване на инвестициите в обществения сектор.

За територията на община Септември няма изработен Общ устройствен план. В същото време, застроителните и регулационни планове на отделни селища на община, правени при абсолютни права на държавата за разпореждане с недвижимите имоти и централизирано планиране на инвестициите, *са неактуални* и не спомагат (а в някои

случаи направо пречат) за управлението на процесите, които протичат в селищната територия.

За всички останали населени места е наложително изработване на кадастрални карти и кадастрални регистри, които да отразяват актуалното състояние на недвижимите имоти, след което и ПУП – ПРЗ, които да са съобразени с действащата нормативна уредба.

Коренно променените условия налагат различни подходи и принципи на планиране. С частични изменения на отделни застроителни и регулационни планове не би могла да се установи устройствена рамка за балансирано развитие на града в условията на преобладаваща частна собственост, противоречиви инвестиционни интереси и неадекватна наследена планова основа. Най-уязвими се оказаха социалната инфраструктура и зелената система.

През територията на общината минава евроазиатския транспортен коридор, свързващ Западна Европа с Близкия изток и Средна Азия, международната автомагистрала "Тракия", свързваща западна Европа и Истанбул, международната ж.п. линия от Централна Европа за Азия. От гара Септември започва дековилната железница, която е връзка между Тракия, Родопите и Пирин.

Тези транспортни връзки са благоприятен фактор за развитие на общината в средносрочно бъдеще.

Освен това, урбанизационните процеси все по-определено започват да се свързват със свободното време, с организирането на рекреацията и туризма. Консумирането на свободното време налага нови подходи в планирането на селищата и околоселищните им територии, променя решително тяхната структура и тяхната подредба, предизвиква създаването на нови структури (селищни образувания), в които се реализира свободното време. Тази тенденция все още не е категорично изявена в община Септември, но трябва да намери място в една нова устройствена рамка.

Ако към горните се добавят инфраструктурните проблеми (водата, канализацията, транспортните проблеми, тези на паркирането и гарирането, екологическите проблеми, проблемите със събирането и третирането на твърдите битови отпадъци), се очертава една картина на криза в устройственото планиране, прогнозиране и управление на селищата от община Септември.

Всичко изброено до тук предопределя необходимостта от изготвянето на Общ устройствен план на община Септември.

2. Съвременни изисквания към устройственото планиране

Главните фактори и предизвикателства за развитието на българските селища в началото на 21 век са:

✓ Развитието на пазарната икономика и поставянето на градовете и селата в конкурентни условия;

✓ Процесите на евроинтеграцията, засилване на транснационалните връзки и възприемането на европейските критерии и изисквания за качеството на градската и селищна среда;

✓ Развитието на информационните технологии и произтичащата от това глобализация и децентрализация на селищната мрежа, в резултат на промяната на начина на живот и устройството на жизнената среда;

✓ Демократизацията на обществения живот, засилване на значението на гражданското общество, както и появата на нови "актьори" – фактори в градското и селищно развитие;

✓ Екологизацията и императивното изискване за устойчиво развитие на селищните общности;

✓ Отчитане на значението и баланса между двете сфери на управление на развитието на града и селищата - бюджетна и пазарна.

3. Цели и задачи на общия устройствен план на общината

Устройството на територията във времето на прехода към свободна пазарна икономика и демократична правова държава, са под силното влияние на коренните промени в законовата и нормативна уредба, както в областта на ТСУ, така и в други области на стопанството и обществения живот.

Приеха се основни закони, които имат съществено влияние върху териториалното и селищно устройство и развитието на населените места[1], както и едни съвсем различни от досегашните механизми за регулиране на процесите в територията.

Като *главна нова цел* на териториалното и селищно устройство, днешният етап може да се определи: "*Осигуряване на защита и баланс на интересите на всички* участници в устройствения процес, както на юридически лица – държавата, общината, фирми, организации, така и на всеки отделен гражданин". Паралелно задължително изискване е създаването на оптимална пространствена и функционална структура за развитие, изграждане и комплексно устройство на града и съставните селища в хармонично единство на урбанизираните структури със съществуващите природни и

[1] Закон за устройство на територията; Закон за възстановяване собствеността върху някои магазини, работилници, складове и ателиета; Закон за възстановяване собствеността върху някои отчуждени имоти по Закона за териториално и селищно устройство, Закона за планово изграждане на населените места; Закон за държавната и общинска собственост; Закон за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия;

антропогенни елементи и специфични социално-икономически условия при отчитане и на регионалните компоненти.

За осъществяване на тази цел и условие, освен типично присъщите и традиционни задачи[2], общият устройствен план следва да реши и някои нови:

✓ Да осигури възможно най-добър баланс между частните и обществените интереси. Това е най-трудният и най-конфликтният момент. Планът трябва да защитава и гарантира частната собственост, но в същото време следва да дава възможност за реализация на доказани обществени интереси. Важен елемент от тази задача е и балансът между отделните и различни частни интереси.

✓ Да равнопостави различните видове собственост. В определяне на функционалните зони и предвижданията за функционално използване на терените, планът трябва да равнопостави всички видове собственост. Когато определени мероприятия от обществен интерес имат търговска привлекателност, то за реализацията на тези мероприятия следва да се дава възможност на всички собственици и инвеститори, включително и частни.

✓ Да определи точно режимите на прилежащите към регулационната граница на града извън-селищни територии при съобразяване с плана за земеразделянето.

✓ Да осигури възможности за по-оперативно действие на общинската администрация. Общият устройствен план трябва да бъде оперативен инструмент в ръцете на общинската администрация за ефективно управление на селищната територия. За тази цел той следва да е едновременно достатъчно ясен и точен, и да дава възможности за бързо привеждане в съответствие с новите условия и изискванията на конюнктурата.

Тази задача е изключително важна, тъй като в настоящия момент процесите в икономиката и пространственото изграждане на средата са с висока степен на непредвидимост (дори и в по-близко бъдеще). Много бързо изменящите се условия могат

---

[2] а) определяне на нормативна основа на териториалния обхват за пространствено развитие на града до 2030 г. и неговото демографско развитие;

б) определяне на функционалното предназначение на градските терени по структурни единици и извеждане на пространствени и социални параметри;

в) определяне на вътрешната структура на елементите на функционалните системи "обитаване", "труд" и "отдих";

г) организацията, йерархична съподчиненост и локализиране на основните елементи от обслужващата сфера;

д) определяне йерархията на структурата, трасетата на елементите на главната комуникационна мрежа и тесните места в действието й;

е) създаване на условия за оптимизиране на масовия градски транспорт и неговото функциониране;

ж) развитие, оразмеряване и провеждане на елементите на инженерните мрежи;

з) организиране, диференциране и оразмеряване на елементите на зелената система;

и) създаване на условия за поддържане на екологическото равновесие и опазване на природната среда от неблагоприятни антропогенни въздействия при отчитане на факта, че градът има епизодични проблеми в екологично отношение;

к)разработване на програма от мероприятия и система за управление реализацията на ОУП.

да направят и най-добрият план неприложим, ако той не съдържа в себе си възможности за развитие и промяна.

Следвайки нормативните изисквания, Общият устройствен план на община Септември трябва да съдържа мотивирани проектни ***решения за:***

1) *Структура на територията* – устройствените зони за обитаване, производство, рекреация, природозащита, природо-възстановяване, комуникация и инфраструктура;

2) *Строителните граници,* в т.ч. и терените за ново селищно развитие, при отчитане собствеността на гражданите, ограничителите и стимулаторите за териториално развитие;

3) *Строителните зони*, границите им, начинът на застрояване и основни параметри на застрояване (интензивност, плътност, височина и др.);

4) *Главната и обслужваща улична мрежа*;

5) Трасетата и обектите на *инженерната инфраструктура*;

6) *Защитените архитектурни, културни и др.зони и обекти* - паметници на културата;

7) *Обектите за обществено обслужване* от система "образование", "култура", "здравеопазване", "спорт" и др., които се изграждат със средствата на общината и държавата и са от особена важност за общината;

8) *Екологически мероприятия*, параметри и изисквания за повишаване стандарта и качествата на околната среда;

9) *Ландшафтно и композиционно естетическо оформяне на селищата*, прилежащите квартали и крайселищната територия;

10) Мероприятия за *устойчивост на социално-икономическото развитие* и съпътстващите ги устройствени условия;

11) *Разчети за баланса на територията* и други важни териториални показатели;

12) *Зоните с висока концентрация на обекти от обслужващия сектор* със стопанско предназначение.

По същество, това са основните задачи на Общия устройствен план, от които произтичат определени изисквания за спешно решаване на важни проблеми в настоящото развитие на селищата от общината.

ОУП – на община Септември се разработва за перспективен срок от 20 години, т.е. планов хоризонт 2035 година. Урбанистичната хипотеза да се разработи с планов хоризонт 2040 година.

4. Информационно осигуряване

Пълнотата на информацията по различните функционални и интегриращи системи, е гаранция за задълбочеността на анализа и правилността на определените за решаване проблеми.

Информационното осигуряване на проекта се обезпечи по две направления:

✓ *Агрегирана информация* за община Септември от данни на Националния статистически институт (НСИ):

- *Население* – брой, полова структура, възрастова структура, естествен и механичен прираст, и др;
- *Обитаване* – жилищен и сграден фонд - брой, площи (кв.м.^{2}), етажи и т.н.;
- *Икономика* – брой фирми, фирми по брой на заетите, продукция, основни стопански показатели;
- *Социална инфраструктура*: *образование* - брой учебни заведения по вид, брой учащи се по вид учебни заведения, брой класни стаи и кабинети и др.; *здравеопазване* - брой лекари и стоматолози и др.; *култура* - брой обекти по вид, капацитет но обектите и др.;
- *Техническа инфраструктура*: дължина на пътната/уличната мрежа - (км); дължина и относителен дял на благоустроената улична мрежа (км. и % от общата дължина); брой АТЦ и др.;
- *Околна среда* – емисии на вредни вещества в атмосферата и т.н.;
- *Заетост и безработица*; заети/наети лица - безработни лица (бр.); коефициент (равнище) на заетост – (%); коефициент (равнище) на безработица – (%);
- *Териториални ресурси* - размер (площ) на територията - (км^2), баланс на територията - земи по вида на тяхното, ползване - (км^2) и % от общата площ на територията;

✓ *Допълнителна статистическа информация:* Информация по отрасли и функционални системи и планировъчни райони, представена от съответните отдели и служби на общинската администрация, Териториалното статистическо бюро – град Пазарджик (ТСБ), Общинска служба “ Земеделие” – гр. Септември, Бюрото на труда и безработицата – гр. Септември, Регионална инспекция по здравеопазване; Регионална служба “Социални дейности”, Браншови структури (Туризъм, Търговия и др.), както и други служби и институции, разполагащи с информация, необходима за разработването на ОУП според преценката на проектантският екип и със съдействието на общинската администрация.

Източници на информация със стратегически, планов и друг оперативен характер са съществуващите Национална концепция за пространствено развитие на Република България (2013-2025 г.), Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022 г.), Национални Оперативни програми и секторни стратегии,

Регионален план за развитие на Южен централен район за планиране (2014-2020 г.), Областна стратегия за развитие на област Пазарджик (2014-2020 г.), както и на Общинския план за развитие на община Септември (2014-2020 г.).

5. Регионална характеристика и връзки

През територията на Общината Септември преминава една от главните ж.п. линии в България – ж.п. линията №1 Калотина-запад - София - Пловдив - Димитровград - Свиленград (държавните граници с Република Гърция и Република Турция). Линията е категория железопътна магистрала, тъй като направлението й съвпада с европейски транспортни коридори (№ 4, 10). Ж.п. линията е двупътна и електрифицирана.

В началото на 2014 г. стартира реконструкцията на ж.п. линията в участъка Септември - Пловдив. Така до средата на 2015 г. основната ж.п. артерия ще бъде напълно модернизирана, вкл. на територията на община Септември.

Новият железен път ще позволява скорост до 160 км/ч на пътнически подвижен състав (200 км/ч за подвижен състав с накланящи се кошове) и до 120 км/ч за товарен подвижен състав. Гарата в гр. Септември също ще бъде напълно реконструирана. Ще се подновят и подобрят системите на контактната мрежа, секционните постове, сигнализацията, както и телекомуникациите. Ж.п. гара Септември изпълнява както пътнически, така и товарни функции.

От ж.п. гара Септември води началото теснопътна железопътна линия Септември — Добринище или линия №16. Тя е еднопосочна, неелектрифицирана и единствената действаща теснопътна линия в България, с междурелсие 760 mm, свързваща Добринище с железопътната линия София — Пловдив — Бургас. Разстоянието от 125 км. между крайните гари се изминава за около 5 часа със средна скорост 25 км/ч.

Трасето води от гр. Септември до гр. Добринище през гр. Велинград, гр. Якоруда, гр. Разлог и гр. Банско, свързвайки най-западната част на Горнотракийската низина със Западните Родопи, Рила и Пирин. Поради особеностите на трасето през планината теснолинейката Септември - Добринище е известна още като Алпийската железница на Балканите. Трудният терен е определящ за ниската скорост на движение на влаковете. Тези транспортни връзки са благоприятен фактор за развитие на общината в средносрочно бъдеще.

По новото териториално деление община Септември е в състава на Южния централен район. Новият териториален обхват на Южния централен район, определен в съответствие с изискванията на Регламент на ЕС 1059/2003 се формира от областите Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян и Хасково (ниво NUTS 3) [3] с общо 57 общини.

[3] Съгласно чл.4, ал.2 и ал.3 от Закона за регионално развитие – ДВ/бр.50.2008 г.

Той е част от района на ниво NUTS1 „Югозападна и Южна централна България", който включва Югозападния район и и Южния централен район, съответстващи на нивото NUTS2.

Районът обхваща западната половина на Горнотракийската низина, южната част на Централна Стара планина, част от Средна гора, подбалканските полета и голяма част от Родопите.

Площта на района е 22 365.1 км² или 20.1% от територията на страната.

Районът има ясно изразени **оси на урбанизационно развитие** с национално значение по направлението на Европейския транспортен коридор № 4 (София – Пловдив – Хасково – Свиленград) и Русе – Велико Търново – Стара Загора – Хасково – Кърджали по направлението на ЕТК №9.

Южен централен район е добре интегриран в **транспортната мрежа** на Европа. През територията на района преминават направленията на европейските транспортни коридори №4, №8, №9 и коридорът ТРАСЕКА, осъществяващ връзка със страните от Кавказкия регион и Централна Азия. Най-голямо значение за интегрирането на Южния централен район с националната и европейската пътна мрежа имат автомагистралите „Марица" и "Тракия", път Е-80, като част от европейския транспортен коридор №4, път Е-773, като част от коридор №8 и път I-5, който е част от пътната инфраструктура на коридор №9.

Гъстотата на републиканската **пътна мрежа** – 0,18 км/км² е малко по-висока от средната за страната (0.17 км/км²), но Южният централен район има определени проблеми в транспортното обслужване, тъй като първокласната пътна мрежа е с най-нисък относителен дял от всички райони и е разположена предимно в северната част на района. Въпреки изградените автомагистрали, гъстотата на пътищата от висок клас (0.029 км/км²) е една от най-ниските в страната (по-ниска е само в СЗР). Южният централен район се обслужва преобладаващо от регионална пътна мрежа от II и III клас, при това в незадоволително състояние. От особено значение е изграждането на т.н. „Южна хоризонтала", както и подобряване трансграничната свързаност към вътрешността на страната, предвидени в приоритетите за изграждане на пътната инфраструктура на страната до 2020 г.

Общата дължина на изградените и функциониращи **железопътни линии** на територията на района през 2010 г. съставляват 18.9% от ж.п. мрежата на страната. Предвид по-малките въздействия на ж.п. транспорта върху околната среда в сравнение с автомобилния, подходящата организация и комбиниране на транспортните услуги и повишаване привлекателността на ж.п. транспорта, би допринесла в значителна степен за нарастване дела на превозените пътници и товари и повишаване на конкурентоспособността на регионалната икономика.

Въздушният транспорт е представен от летище Пловдив ЕАД – с международен статут. Има добра транспортна връзка със столицата и в близост до летището има гара на ж.п. линията София – Пловдив – Бургас/Свиленград.

Област Пазарджик е ***разположена*** в централната част на южна България (Южен централен район). Със своите 4458 км^2, областта обхваща 4% от територията на страната. Област Пазарджик обхваща 117 населени места (13 града и 104 села), които са включени в 11 общини – Батак (с площ 678 км^2), Белово (347 км^2), Брацигово (230 км^2), Велинград (803 км^2), Лесичево (195 км^2), Пазарджик (636 км^2), Панагюрище (616 км^2), Пещера (136 км^2), Ракитово (246 км^2), Септември (249 км^2), Стрелча (226 км^2).

Областта е индустриално-аграрна с преобладаващ обем на промишленото производство. Най-значимите промишлени предприятия в областта са пазарджишките „Каучук" АД, „Метали" АД и „Елхим-Искра" АД. Предприятието „Каучук" АД е с финландско оборудване, то е единственото в България за производство на транспортни ленти, вело - и мотогуми. Продукцията му основно е за износ за Русия, Италия, арабските страни.

Важен структуроопределящ сектор в областната икономика е рудодобивът, като един от най-големите в Европа производители на медни и пиритни концентрати е „Асарел Медет" АД в гр. Панагюрище. Добре развити или с потенциал за развитие в област Пазарджик са: цветна металургия; винопроизводство; селско стопанство – екологично и традиционно; туризъм; търговия и услуги; дърводобив и дървообработване; производство на хартия и картон.

Пазарджишката област се намира на трасето на Трансевропейски коридори №8, №9 и №10. През територията на областта преминават важни транспортни коридори в посоките изток и запад, както и връзки към северната и южната част на България. Второкласна, третокласна и четвъртокласна пътна мрежа свързва общинските центрове с населените места в общините. Това местоположение дава възможност за бързо и ефикасно транспортиране на произведените в общините и областта стоки, предвидени за износ по направление на ЕС или Централна Азия.

Още през 1485 година, Пазарджик е важна станция на главния път през Балканския полуостров — от Белград през Траянови врата за Цариград. Тази станция в турско време се свързва с Босненския или Адриатическия път, който идва откъм запад, през Северна Македония - Кюстендил - Самоков - Момино-клисурския проход. От Пазарджик започва и водният път по Марица. Така градът се оформя като важен кръстопът на пътищата в най-западната част на Горнотракийската низина.

Транспортна инфраструктура

Транспортната инфраструктура е част от транспортната инфраструктурна схема на страната и Югоизточна Европа. През територията на областта минава евроазиатския транспортен коридор, свързващ Западна Европа с Близкия Изток и Средна Азия,

международната автомагистрала „Тракия“, която свързва Западна Европа и Истанбул, международната ж.п. линия, свързваща Централна Европа с Азия. От гара Септември започва дековилната железница, свързваща Тракия с Родопите, Пирин и Рила. Известният ни железопътен път от гара Белово за Пазарджик – Пловдив – Свиленград минава край Септември от 1873 год., а през 1888 год. е продължен за София.

Общата дължина на пътищата от републиканската пътна мрежа в област Пазарджик е 739 км., като 714 км. са с асфалкова настилка, от тях 51 км. е автомагистрала, 59 км. са пътища I клас, 202 км. пътища II клас и 427 км. са пътища III клас и пътни връзки при кръстовища и възли.

Общата достъпност на планинските райони в Пазарджишка област е сериозен проблем за цялостното им социално- икономическо развитие. Пътната мрежа е изцяло покрита с трайна асфалтова настилка.

Главната южна железопътна линия свързваща Централна Европа и Азия, която минава през Пазарджик осигурява и достъп до пристанищата на Черно море - Бургас и Варна., до пристанищата на р. Дунав и летищата на София и Пловдив.

Проблеми през зимния период са транспортните връзки на община Велинград в планинските райони, поради големите разстояния между селищата и лоши експлоатационни параметри на пътищата. При разработване на система за организирано сметосъбиране трябва да се предвидят резервни варианти при работа в особено тежки метеорологични условия.

Силно развити са автобусните и ж.п. връзките на областният център с останалата част на страната. Разположен е на най-натовареното шосе, автомагистрала и ж.п. линия в България: София - Пловдив, което предопределя развитието му като голям транспортен център.

Чрез националната ж.п. мрежа градът е свързан с всяка гара на страната.

Пазарджик има редовни автобусни линии със София, Пловдив, Велинград, Панагюрище, Благоевград и др.

През територията на областта преминават множество артерии на Републиканската пътна мрежа. Общинската пътна мрежа включва пътища с обща дължина 400,8 км. като 70% от пътищата са в добро състояние.

Главните пътни коридори от Републиканската пътна мрежа са:

- ✓ Част от евроазиатския транспортен коридор, свързващ Западна Европа с Близкия Изток и средна Азия по трасето Лондон - Калкута.
- ✓ Международната автомагистрала „Тракия“, като участък от европейският път Е-80, свързва общината със Западна Европа и Истанбул.
- ✓ Транспортен коридор №8, свързващ Черно море с Адриатическо море /на територията на Пазарджишка област коридорът съвпада с трасето на автомагистрала „Тракия“/.

✓ Главната южна международна ж.п. линия се 70 свързваща Централна Европа и Азия, която осигурява достъп до пристанищните комплекси на Черно море - Бургас и Варна; София - Пловдив по автомагистрала „Тракия“ и по I-вокласен път Е-80;

✓ Пловдив – Пазарджик – Велинград – Разлог - Гоце Делчев по път II-84;

✓ Враца - Етрополе - Панагюрище - Пазарджик - Пещера - Доспат - Сатовча по път II-37;

✓ Пловдив – Пазарджик – Костенец – Ихтиман – Самоков - Кюстендил по I-вокласен път Е-80 и по път II-62.

Пътят II-37 (Ябланица – Ботевград) Джурово - Етрополе - Пирдоп - Панагюрище - Пазарджик - Пещера - Батак - Доспат - Барутин е основната пътна артерия в посока север-юг на област Пазарджик.

Друг път от висок клас на територията на област Пазарджик е II-84 (Белово – Пазарджик) Звъничево – Ветрен дол – Велинград – Юндола – Якоруда – Разлог.

От изключително значение за привличане на туристически поток в региона е и второкласният път II-37 от областния център до Пещера, Батак и Доспат, който постепенно преминава в III– ти и IV- ти клас.

Карта: Пътна мрежа и транспортни коридори

Пътната мрежа в Пазарджишка област е сравнително добре изградена. Средната гъстота е ***3,934 км/кв.км***, което е над средната гъстота за страната. Разпределението ѝ на територията на областта е неравномерно. Недовършени са или липсват, част от пътните връзки за селищата в община Велинград. Пътната мрежа 2-ри, 3-ти и 4-ти клас на територията на областта се нуждае от значителни средства за реконструкция, основен ремонт и поддържане, тъй като голяма част от нея е разположена в планински район.

От предоставената карта на пътната мрежа и транспортни коридори, публикувана в НСРР 2014 -2020 г. за Република България, ясно се вижда значимото стратегическо положение на област Пазарджик в национален мащаб.

Железопътна мрежа

През Пазарджишка област преминава железопътната линия по направление СЕ-70, свързваща Европа с Азия, с дължина 60 км, осигуряваща железопътна връзка на селищата в областта с населени места от други области в региона, страната и света. Общата дължина на ж.п. линиите в област Пазарджик е 186 км, 57 км са двойните и електрифицирани ж.п. линии.

Регионални железопътни връзки:

✓ Пловдив – Стрелча - Панагюрище 45 км; - линията е закрита през 2004 г. и отново пусната през 2006 г. по настояване на местната общност;

✓ Пловдив - Пещера (Пловдив - Стамболийски – 20 км; Стамболийски - Пещера – 28 км);

✓ Пазарджик (Септември) за Добринище през Варвара, Велинград, Якоруда и Разлог – 80 км (теснолинеен железен път).

Уличната мрежа в градовете на областта в по-голямата си част е с трайна настилка, но поради лошото поддържане в последните години състоянието ѝ е влошено. Съществуват не обезопасени кръстовища в някои населени места. Създават се условия за пътно-транспортни произшествия, бърза амортизация на транспортните средства и проблеми за пешеходното движение, както и влошаване на екологията.

В структурата на поземления фонд на областта преобладават горските площи. Те заемат 56,7% от цялата ѝ територия. Земеделските земи обхваща 36,0% от областта, а на водни течения и водни площи се падат около 2,0%. Останалите са територии за на водни течения и водни площи, добив на полезни изкопаеми, транспорт, инфраструктура и урбанизация.

Областен център е град Пазарджик, които е важен опорен център в южна България и трети по големина град в Южния централен район.

Община Септември е една от средните общини в областта. Територията ѝ е 349 км^2 и е петата по големина община в Пазарджишка област. Общината граничи с община Лесичево – на север, с община Пазарджик - на изток, с общините Белово и Костенец - на

запад и с общините Ракитово и Велинград - на юг. Гранично положение на общината се оценява като благоприятно от гледна точка на възможностите за нейното развитие. Те в много голяма степен ще зависят от възможностите за интегриране на община Септември със съседните области и общини и създаване на предпоставки за общо използване на ресурси и потенциали за развитие.

Постоянното население към 31.12.2013 г. наброява 25 207 души, което е 9.4% от населението на областта. Развитието на демографските процеси в общината през последните години навлезе в неблагоприятна фаза, характеризираща се с чувствително влошаване на режима на демографско възпроизводство и постепенно намаляване броя на населението. Този процес се продължава да се задълбочава с всяка изминала година.

Община Септември обхваща 15 населени места, 2 града и 13 села. В структурата й главно място заема общинският център (град Септември), който изпълнява функции на икономически, транспортен и обслужващ център. Тази роля на общинския център, в миналото и сега, е формирала територия, в която неговото влияние и връзки с населените места, се проявяват доста силно. Тези връзки са най-силни в границите на общината и постепенно намаляват в границите на областта. Принос за това има и транспортно-комуникационната система в тази част на страната, която улеснява достъпа до **селището и обслужването на населението.**

Община Септември е разположена в Южна централна България между големите областни центрове Пазарджик и Пловдив.

Местоположението на общината предлага удобен достъп до Пловдив, София, голямото черноморско пристанища Бургас, черноморските пристанища и курорти, пазарите на Турция и Гърция.

Град Септември е общински център, което определя редица предимства за развитието на селището по линия на представена местна администрация и деконцентрирани държавни служби. Те са свързани с възможности за по-бързо обслужване на бизнеса и по-добър достъп до информационно и проектно обслужване, свързано с европейски програми и фондове

Регионалните връзки на общината се определят и зависят от няколко групи фактори, а именно:

✓ *Икономически фактори* – потенциалите за развитие на селищата от общината е земеделието и хранително-вкусовата промишленост, развито лозарство, винарство, овощарство. Важно предимство е, че град Септември е напълно газифициран;

✓ *Важни импулси* за развитието на общинския център и съставните селища ще даде валоризирането на богатия туристически потенциал и културно-историческото наследство. Общината има съхранена природна среда и наличие на термални извори с минерална вода;

✓ *Социални фактори* - голяма част от обектите на периодичното и епизодичното обслужване в рамките на общината, са изградени в общинския център. В най-голяма степен това се отнася до подсистемите образование, административно и правно обслужване, култура и др. От особено значение са Професионална Гимназия по Механизация на Земеделското Стопанство, гр. Септември, Професионална гимназия по транспорт, с. Виноградец, като и двете СОУ-та в гр. Септември;

✓ *Технически фактори* - регионалните връзки се определят и от схемата на магистралната инженерна инфраструктура и преди всичко в областта на водоснабдяването, електроснабдяването и транспорта;

✓ *Демографски потенциал* – общинският център попада в категорията много малки градове с население около 8 000 души.

При съвременните условия регионалните връзки на общината придобиват нов характер, който се обуславя от принципите на самоуправление на общините, липса на централизирано планиране и нови пазарно-икономически отношения.

Локалните връзки в границите на общината ще се развиват на основата на единната техническа инфраструктура, отдиха и териториалните потенциали.

ОУПО определя най-общо номенклатурата на тези обекти от селищното стопанство, които ще бъдат локализирани извън регулацията на селищата от общината и тяхното приблизително местоположение, а така също и развитие на транспортно-комуникационната система, която ще осигури регионалните и локални връзки.

Членството на България в ЕС дава възможност да се използват средства от Европейските фондове за развитието на селищата от общината. Концепцията на новия устройствен план на общината трябва да се базира на варианти на социално-икономическо развитие, които отчитат предизвикателствата на членството на България в ЕС и възможността за ползване на средства по различните оперативни програми, включително Националната оперативна програма за регионално развитие. Възможностите за ползване на Европейските фондове и тяхното обвързване с конкретни проекти, имащи отношение към развитието на града и селищата от общината, ще бъдат важен елемент на градоустройствената концепция.

6. Селищна мрежа

Община Септември е създадена с Указ № 2295 от 22.12.1978 г., публикуван в ДВ брой 101/26.12.1978 г., които определя седалищата и състава на общините в Република България. Според този указ община Септември е със седалище гр. Септември и в състава й се включват: гр. Септември, с. Злокучене, с. Ковачево, с. Варвара, с. Ветрен дол, с. Лозен, с. Семчиново, с. Симеоновец, с. Ветрен, с. Аканджиево, с. Виноградец, с. Славовица, с. Карабунар, с. Бошуля, с. Лесичево, с. Боримечково, с. Калугерово, с. Церово, с. Горно Вършило, с. Долно Вършило, с. Памидово.

С Указ № 2982, ДВ, бр.76/1983 г., се създава община Лесичево със седалище село Лесичево. В състава и са включени селата Лесичево, Церово, Калугерово, Боримечково и Памидово, които се отделят от община Септември.

Настоящите граници на общината са определени с Указ №117 от 06.04.1998 г., когато село Аканджиево е отделено от община Септември и е присъединено към обшина Белово. Селищната мрежа в територията на общината се е формирала в зависимост от природните и теренни условия и с оглед развитието на поминъка на населението. Тя се състои от 15 селища, 2 града и 13 села.

Съгласно Наредба № 7 на МРРБ/22.12. 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видови територии и устройствени зони селищата от община Септември попадат в следните категории:

- ✓ в категорията "много малки градове" (с население до 10 000 жители) - гр. Септември 7 754 жители и гр. Ветрен 3 103 жители;
- ✓ големи села (с население от 2 000 до 5 000 жители) - 2 села (с. Варвара и с. Ковачево);
- ✓ средни села (с население от 1000 до 2000 жители) - 4 села (с. Ветрен дол, с. Виноградец, с. Карабунар и с. Семчиново);
- ✓ малки села (с население от 250 до 1000 жители) - 5 села (с. Бошуля, с. Злокучене, с. Лозен, с. Симеоновец и с. Славовица);
- ✓ много малки села (с население до 250 жители) - 2 села (с. Горно Вършило и с. Долно Вършило).

Освен функционален, градът е и пространствен център. Като цяло селищната мрежа може да се определи като мозаечно-дисперсно разположена в територията.

Средната селищна гъстота (2,3 селища на 100 км^2) е по-малка от тази за страната (около 4,8) и на област Пазарджик (около 3,8).

В непосредствена близост са селата Ветрен дол, Варвара, Симеоновец и Семчиново. Четирите села се преливат буквално едни в други, почти без разстояния помежду си.

По степен на урбанизация, към 31.12.2013 г. община Септември е на едно от последните места в областта с 43,1% градско население е по-ниско от средната стойност за страната – 73,0% и от средната стойност за областта – 62,4%. Останалата демографска маса 56,9% е разпределена в сравнително равномерна мрежа от села. Икономическият облик на селата е селскостопански, с подчертан самозадоволяващ се производствен характер. Като цяло, в селата липсват възможности за трудова заетост, обезпечаваща жизнената кариера на младите хора.

Структурата на първичния социален сервиз е почти огледален образ на тази категория селища и възрастовия профил на населението им. В 10 населени места от

общо 15 има функциониращи училища. Центърът компенсира с пълен набор от добре развити услуги на селищно и общинско ниво.

По степен на благоустроеност, селата имат сходни характеристики – всички са електрифицирани и водоснабдени и разполагат със значителни зелени площи. Сравнима е и благоустроеността на уличната мрежа – в повечето села няма канализация и някога изградената с трайна настилка улична мрежа, сега е повсеместно в лошо състояние.

Като пространствена структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана върху цялата територия на общината. Дисбалансът (поляритетът) се дължи на демографските и функционални характеристики. Общината има нужда от целево създаване на един допълващ център – гр. Ветрен.

Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., определя йерархичната система от градове-центрове в Република България. Гр. Септември попада в четвърто ниво от избрания модел за урбанистично развитие – умерен полицентризъм. Четвъртото йерархично ниво са малки градове с микрорегионално значение за територията на групи общини – в Южен централен район те са 20 бр.: Първомай, Раковски, Сопот (5+), Стамболийски (5+), Хисаря (5+), Свиленград, Харманли, Тополовград, Крумовград, Момчилград, Ивайловград (5+), Златоград, Мадан, Девин, Чепеларе, Велинград, Панагюрище (4+), Пещера, Ракитово (5+), Септември (5+).

В зависимост от бъдещото им развитие под влияние на редица фактори те могат да останат в 4-то ниво или да загубят своето значение и да отпаднат в 5-то ниво.

7. Демографски параметри и политиката на човешки ресурси

Методика на изследването. Демографската характеристика на община Септември е изготвена, съгласно изискванията на нормативната уредба за разработване на ОУП на община. Разделът включва анализ на състоянието и развитието на демографските процеси и структури, основни проблеми и тенденции.

Демографският фактор е един от основните, ползвани както за анализи на социално-икономическото и инфраструктурното развитие на населените места и териториалните общности, така и за параметриране на устройствените решения в устройствените планове. С броя на населението (настоящо и прогнозно) се определят различните потребности на населението от жилища, социална и техническа инфраструктура, зелената система и др.

Източници на информация: Национален статистически институт (НСИ), Териториално статистическо бюро (ТСБ) гр. Пазарджик, Дирекция „Бюро по труда” (ДБТ) гр. Септември.

7.1. Динамика на населението

Характерно за демографското развитие на страната е намалението на населението след 1990 г. което продължава и понастоящем. Тези процеси засягат и в много по-голяма степен и община Септември. Където населението в последните десетилетия намалява чувствително.

Забележка:

✓ През 1949 г. Гара Сараньово се преименува на Гара Септември с Указ № 949/обн. 8.12.1949 г. През 1950 г. с. Септември (Сараньово) е присъединено към Гара Септември и е създадено с. Гара Септември с Указ № 80/обн. 17.02.1950 г. През 1964 г. с. Гара Септември е признато за град с Указ № 546/обн. 15.09.1964 г. през 1950 г.;

✓ С решение на МС № 254/обн. 29.04.2003 с. Ветрен е признато за град.

Таблица №1: Динамика на населението в община Септември - брой

Година на преброяване	Общо население	Град Септември	Град Ветрен	Села	% на градското население
31.12.1934	27866	2841	6018	19007	31,8
31.12.1946	31818	3930	8556	19332	39,2
01.12.1956	33356	5796	6319	21241	36,3
01.12.1965	32725	7479	5486	19760	39,6
02.12.1975	33092	8076	4960	20056	39,4
04.12.1985	33107	9116	4894	19100	42,3
04.03.1992	32263	9321	4521	18421	42,9
01.03.2001	29872	9005	3888	16979	43,2
01.02.2011	25794	7869	3221	14704	43,0
Текуща статистика					
31.12.2011	25711	7863	3188	14660	43,0
31.12.2012	25466	7805	3145	14516	43,0
31.12.2013	25207	7754	3103	14350	43,1

Източник: НСИ

От представените данни се очертават два периода в динамиката на населението в общината:

✓ Период на нарастване по естествен път 1934 – 1985 г.;

✓ Период на плавно намаляване на населението при запазени възпроизводствени структури след 1985 г.

За град Септември се очертават три периода в динамиката на населението:

✓ Период на нарастване по естествен път – 1934-1956 г.;

✓ Период на нараствене по етествен и механичен праст 1956-1992 г.;

✓ Период на плавно намаляване на населението при запазени възпроизводствени структури след 1992 г.

По данни от преброяването проведено на 01.02.2011 г. изчисленото постоянно население на България възлиза на 7 364 570 души. В сравнение с преброяването от 2001 г. населението е намаляло с 564 570 души, или с (–7.1%). В основата на демографските

загуби е отрицателният естествен прираст и миграциите. Тези негативни процеси засягат и населените места от община Септември, където на 01.02.2011 г. г. изчисленото *налично население на общината* е 25 794 души. В периода между двете преброявания е намаляло населението във всичките населени места на общината в резултат на отрицателен естествен и механичен прираст с 4 078 души, или с 13,7% (с около 1.4% средногодишно).

Таблица № 2: Население в община Септември към 01.02.2011 г.

Статистически район, област, община	Преброявания към		Прираст	
	2001	2011	Брой	%
БЪЛГАРИЯ	**7928901**	**7364570**	**-564331**	**-7,1**
Южен централен район	**1608102**	**1479373**	**-128729**	**-8,0**
област Пазарджик	**310723**	**275548**	**-33175**	**-11,3**
община Септември	**29872**	**25794**	**-4078**	**-13,7**
гр. Ветрен	3888	3221	-667	-17,2
гр. Септември	9005	7869	-1136	-12,6
с. Бошуля	947	816	-131	-13,8
с. Варвара	2440	2061	-379	-15,5
с. Ветрен дол	1747	1452	-295	-16,9
с. Виноградец	1943	1481	-462	-23,8
с. Горно Вършило	110	42	-68	-61,8
с. Долно Вършило	14	5	-9	-64,3
с. Злокучене	842	860	18	2,1
с. Карабунар	1748	1349	-399	-22,8
с. Ковачево	2434	2402	-32	-1,3
с. Лозен	1194	1019	-175	-14,7
с. Семчиново	2077	1943	-134	-6,5
с. Симеоновец	1016	898	-118	-11,6
с. Славовица	467	376	-91	-19,5

Източник: НСИ, обработка „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ" ЕООД

Икономическата криза дава отражение и в задълбочаването на демографските проблеми, свързани с процесите на раждаемост, смъртност, миграция на населението и не на последно място задълбочаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението в страната. Община Септември е на 3[4] място на ниво NUTS 4 в област Пазарджик по ***брой на населението*** – 25 267 души към 31.12.2013 г., което представлява 9,4% от населението на областта. В разпределението на населението на общинско ниво не съществува дисбаланс между гр. Септември и останалите населени места. Населението на общинския център към 31.12.2013 г. е 7 754 души (30,8% от населението на общината). Сред другите населени места в общината с относително по-голям брой население са гр. Ветрен 3 103 души, с. Ковачево 2 402 души и с. Варвара 2 005, а с. Долно Вършило 4 души – с най-малък брой.

[4] От общо 11 общини

По данни от текущата демографска статистикана на НСИ населението на общината продължава да намалява и към 31.12.2013 г. населението наброява 25 207 души или за 2 година намалява с 504 души (2,0 %).

Таблица №3: Население в община Септември към 31.12.

Населени места	2011	2012	2013
Общо	**25711**	**25466**	**25207**
с. Бошуля	803	775	769
с. Варвара	2054	2030	2005
гр. Ветрен	3188	3145	3103
с. Ветрен дол	1444	1419	1402
с. Виноградец	1464	1434	1399
с. Горно Вършило	38	36	35
с. Долно Вършило	4	4	4
с. Злокучене	874	887	899
с. Карабунар	1353	1346	1326
с. Ковачево	2390	2401	2402
с. Лозен	989	958	938
с. Семчиново	1944	1945	1925
гр. Септември	7863	7805	7754
с. Симеоновец	890	882	869
с. Славовица	413	399	377

Източник: НСИ

7.2. Основни демографски процеси

Параметрите на възпроизводството на населението се определят от развитието на основните демографски процеси – *естествен и механичен прираст*. В община Септември те са:

Таблица №4: Естествено и механично движение на населението в община Септември (брой)

Години	Родени	Умрели	Естествен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст
2009	323	396	-73	320	402	-82
2010	291	407	-116	367	494	-127
2011	257	419	-162	385	293	92
2012	271	408	-137	178	286	-108
2013	255	382	-127	186	318	-132

На 1000 души от населението – в промили (‰)

Години	Родени	Умрели	Естествен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст
2009	11,8	14,5	-2,7	11,7	14,7	-3,0
2010	10,7	15,0	-4,3	13,5	18,2	-4,7
2011	10,0	16,3	-6,3	15,0	11,4	3,6
2012	10,6	15,9	-5,4	7,0	11,2	-4,2
2013	10,1	15,1	-5,0	7,3	12,6	-5,2

Източник: НСИ

Раждаемостта като процес, определящ количественото нарастване на населението на общината през последните години е с тенденция на намаление (2009 – 2013 г.). В общината през 2009 г. са родени 323 деца (11,8‰), а през 2013 г. - 255 деца (10,1‰). Коефициентът на раждаемостта в страната през 2013 г е (9,2‰) и в област Пазарджик (9,7‰), или по този показател общината има по-благоприятни позиции от средните за страната с 0,9 пункта и с 0,4 пункта от този на областта. По-добрите показатели за раждаемостта се дължат на високата раждаемост сред ромското население в общината.

Определящо значение за броя на живородените деца има броят на жените във фертилна (детеродна) възраст (15-49 г.) – 5 282 (21,0% от населението - 2013), като спрямо началото на 2011 г. той е бил 5 605, или за около 3 години намалява с 323 жени. Съществено значение за намалението на раждаемостта оказват и измененията във възрастовата структура на родилните контингенти. В общината 96,1 % от ражданията се осъществяват от жени на възраст 15-34 г., но те представляват само 42,2 % от жените във фертилна (детеродна) възраст. Броят на жените в тази възрастова група намалява основно поради по-малкия брой момичета, които влизат във фертилна възраст, и емиграционните процеси.

Таблица №5: Жени във фертилна (детеродна) възраст в община Септември

години	15 – 49 години	15 – 34 години	% на жените 15-34 години
31.12. 2013	5282	2229	42,2
01.02. 2011	5605	3028	54,0

Източник: НСИ

Тенденцията в развитието на раждаемостта може да бъде проследена и чрез разглеждане на стойностите на *тоталния коефициент на плодовитост*[5] - 1,73 живородени деца (2013) за област Пазарджик – една стойност отдалечена от теоретично необходимия минимум за осигуряване на простото възпроизводство на поколенията – 2,1 живородени деца/1 жена.

Смъртността е със значително по-високи стойности от раждаемостта. През 2013 г., когато са умрели 382 души, а коефициента на общата смъртност е (15.1‰). През 2012 г. са умрели 408 души (15.9‰), 2011 г. са умрели 419 души (16.3‰). *По отношение на смъртността през 2013 г. община Септември е с по-неблагоприятни коефициенти от средните за страната (14.4‰) и за област Пазарджик (13.9‰).*

Естественият прираст[6] в общината в периода 2009-2013 г. е отрицателен, 2009 г. (-73 души), 2010 г. (-116 души), 2011 г. (-162 души), 2012 г. (-137души) и 2013 г. (-127

[5] *Тотален коефициент на плодовитост* - сумата от повъзрастовите коефициенти за плодовитост през съответната година, който показва средният брой деца, който би родила една жена през целия си фертилен (детероден) период, ако се запази същата повъзрастова плодовитост през съответната година.

[6] Разликата между ражданията и умиранията

души). Коефициентът на естественият прираст в общината през 2011 г. е (-6,3‰), 2012 г. е (-5.4‰) и 2013 г. е (-5.0‰).

През 2013 г. в област Пазарджик естественият прираст е (-4.2‰) и в страната (-5.2‰). Или по този показател общината е с по-неблагоприятни показатели от средните за областта и района, но малко по-добри от средните на страната.

Таблица № 6: Коефициент на естествения прираст 2009-2013 г. (в промили - ‰),

	2009	2010	2011	2012	2013
България	-3,5	-4,6	-5,1	-5,5	-5,2
Южен централен район	-2,8	-3,8	-4,5	-4,7	-4,5
Област Пазарджек	-2,5	-3,4	-4,6	-4,5	-4,2
Община Септември	-2,7	-4,3	-6,3	-5,4	-5,0

Източник: НСИ

Влошената характеристика на възпроизводствените процеси е трайно явление, което ще оказва въздействие върху социално – икономическото развитие на общината и се взема под внимание при определяне на демографските прогнози за нуждите на ОУП на община Септември.

Механичен прираст

Данните за вътрешната миграция на населението за общината показват, *че изселените са повече от заселените, като механичния прираст е с отрицателен знак*. През периода 2009 – 2013 са се заселили 1436 души, а са се изселили 1793 души, или за 5 години имаме отрицателен механичен прираст (-357 души), като само за 2011 г. имаме минимален положителен прираст. Миграцията оказва силен негативен ефект върху възпроизводството на населението, тъй като чрез изселването на жени в родилна възраст се понижава равнището на потенциалната бъдеща раждаемост, не само за следващите 10-15 години, но и в по-дълъг период от време.

Отрицателният естествен и механичен прираст е потенциален проблем за по нататъшната жизненост на общината.

7.3. Полова и възрастова структура

Половата структура на населението на община Септември не се различава от тази на страната и на отделните региони. Към 31.12.2013 г. в община Септември жените са 12 632 (50,1%), мъжете са 12 575 души (49,9%), или на 1000 мъже се падат 1004 жени. За област Пазарджик съотношението е 50,8 %:49,2 %, а за страната 51,4%:48,6%.

Таблица № 7: Структура на населението по пол и по години към 31.12.

	2009	2010	2011	2012	2013
Община Септември	27304	27061	25711	25466	25207
Мъже	13526	13516	12852	12711	12575
Жени	13778	13645	12859	12755	12632

Източник: НСИ

По отношение на възрастовата структура на населението в община Септември се потвърждават неблагоприятните тенденции в демографското развитие, характерни за страната. *Налице е продължаващ процес на застаряване на населението,* който се изразява в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на броя и дела на населението на 65 и повече години.

Таблица №8: Възрастова структура на населението към 31.12.2013 г. (в %)

	0-14г.	15-64г.	65г. +
България	**13,7**	**66,7**	**19,6**
Южен централен район	13,9	66,7	19,4
Област Пазарджик	14,8	66,5	18,7
Община Септември	**15,4**	**66,0**	**18,6**

Източник: НСИ

По основни възрастови групи в общината през 2013 г. преобладава населението в групата на 15-64 години 16 635 души, или 66,0%. По населени места в общината най-голям е този дял в с. Семчиново 69,7% и с. Лозен 69,0%, а най-малък в с. Винотрадец 60,7%.

Таблица №9: Население по възрастови групи към 31.12.2013 г.

Населени места	Общо	Брой			Съотношение- %		
		0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
Община Септември	**25207**	**3876**	**16635**	**4696**	**15,4**	**66,0**	**18,6**
с. Бошуля	769	75	504	190	9,8	65,5	24,7
с. Варвара	2005	248	1314	443	12,4	65,5	22,1
гр. Ветрен	3103	430	2030	643	13,9	65,4	20,7
с. Ветрен дол	1402	183	945	274	13,1	67,4	19,5
с. Виноградец	1399	181	849	369	12,9	60,7	26,4
с. Горно Вършило	35	0	22	13	0,0	62,9	37,1
с. Долно Вършило	4	0	0	4	0,0	0,0	100,0
с. Злокучене	899	206	593	100	22,9	66,0	11,1
с. Карабунар	1326	162	820	344	12,2	61,8	25,9
с. Ковачево	2402	540	1614	248	22,5	67,2	10,3
с. Лозен	938	97	647	194	10,3	69,0	20,7
с. Семчиново	1925	343	1337	245	17,8	69,5	12,7
гр. Септември	7754	1280	5145	1329	16,5	66,4	17,1
с. Симеоновец	869	114	578	177	13,1	66,5	20,4
с. Славовица	377	17	237	123	4,5	62,9	32,6

Източник НСИ

Делът на населението на възраст под 15 г. е с най-висок относителен дял в с. Злокучуне 22,9% и с Ковачево 22,5%, а в с. Горно Вършило и с. Долно Вършило няма младо население. *В общината възрастовата група от 0 до 14 години е с по-благоприятни показатели от средните за страната, района и областта.*

Неблагоприятен е факта, че възрастовата група над 65 години е 4 696 души или 18,6% и непрекъснато расте, като с най голям относителен дял са селата Горно Вършило 37,1% и Долно Вършило 100,0%.

В Националната концепция за пространствено развитие на Република България за периода 2013-2025 г. като обезлюдяващи се територии са категоризирани землища с население под 100 души. В община Септември, като такива селища се открояват с. Горно Вършило и с. Долно Вършило.

7.4. Етно-демографска характеристика на населението

Лицата, които са се възползвали от правото на доброволен отговор на въпроса за етническо самоопределение, са 90,5% от населението към 01.02.2011 г.

Българската етническа група обхваща 19 734 лица или 84,5% от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение, при 84,8% средно за страната. Делът на българската етническа група в сравнение с данните за страната е по-ниска с 0,3 п.п.

Ромският етнос е вторият по численост. Към 01.02.2011 г. наброява 2 646 души според самоопределянето на лицата, с относителен дял от 11,3%, при средно 4,9% за страната. Ромската общност е хетерогенна. Тя се състои от отделни групи, които се самоопределят по различен начин[7] като българи, турци и роми и т.н. хората от малцинствените групи живеят в обособени квартали, които се характеризират с лоша инфраструктура, която на места липсва, наличие на незаконно строителство, бедност, ниска степен на образование, отпадане на децата от училище, ниска степен на здравно обслужване, висока безработица, липса на спортни мероприятия и съоръжения за тяхното провеждане. Наличие на лоши санитарно-хигиенни условия, създаващи предпоставки за разпостранение на епидемиологични заболявания. Това се дължи на продължителното натрупване на различни фактори, които в крайна сметка са довели да влошаване на условията на живот и социална неравнопоставеност. Необходимо е да се отбележи, че броят на ромското население трудно се обхваща и следи по официален път с помощта на статистически данни поради непрекъснатото движение на това население, както и поради факта, че голяма част от тях се самоопределят като турци или българи при официалните преброявания. Ромите имат специфичен начин на живот, които се различава от начина на живот на другите етнически и социални групи в България. Процесите на урбанизация не водят до възприемане на универсален начин на живот и поведение в обществото от тяхна страна.

Ромското население е съсредоточено в гр. Септември 23,1% (1 721 души), с. Злокучене 23,3% (200 души) и с. Виноград 21,1% (303 души). В с. Ковачево 40,7% (818

[7] Причините за тази ситуация се дължат на явленията "етническа мимикрия" (т.е. лица с ромска идентичност публично декларират друга, не-ромска идентичност).

души) от населението се самоопределя като турско, но според общински източници реално в по-голямата си част са от ромски произход.

Община Септември има приет План за действие на община Септември (2013-2014), за изпълнение на Стратегията за интегриране на ромите в област Пазарджик (2012-2020). По неофициални данни, описани в Плана и наблюдаване на различни индикатори към отделни публични институции (Дирекция „Бюро по труда“, Дирекция „Социално подпомагане“, Домашен социален патронаж, училища, детски градини и др.) действителният дял на ромската общност в община Септември е около 36% от населението.

Турската етническа общност е третата по численост. Към 01.02.2011 г. наброява 841 души според самоопределянето на лицата, с относителен дял от 3.6%.

Таблица №10: Население по етническа принадлежност към 01.02.2011 г.

Населени места	Брой лица, отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност общо	Етническа група				Не се самоопределям
		Българска	Турска	Ромска	Друга	
Общо	***23348***	***19734***	***841***	***2646***	***43***	***84***
гр. Ветрен	2809	2654	3	135	8	9
гр. Септември	7443	5659	12	1721	15	36
с. Бошуля	800	791	-	8	..	..
с. Варвара	2037	1999	..	31	5	..
с. Ветрен дол	1374	1313	-	53	3	5
с. Виноградец	1437	1127	..	303	..	4
с. Горно Вършило	41	41	-	-	-	-
с. Долно Вършило	4	4	-	-	-	-
с. Злокучене	850	644	..	200	..	4
с. Карабунар	1008	992	..	13	..	-
с. Ковачево	2012	1168	818	..	..	20
с. Лозен	999	998	..	..	..	-
с. Семчиново	1555	1371	3	174	3	4
с. Симеоновец	698	692	-	3	..	..
с. Славовица	281	281	-	-	-	-

Източник: НСИ, Преброяване на населението и жилищния фонд през 2011 г.
Забележка: Данните са конфиденционални

Основни изводи:

✓ За периода между двете преброявания през 2001 и 2011 г. общината има отрицателен прираст: -13.7 % или намалява с 4 078 души;

✓ Населението продължава да намалява и в годините след последното преброяване;

✓ Неблагоприятен е факта, че към 31.12.2013 г. възрастовата група над 65 години е 4 696 души или 18,6%, докато тази от 0 до 14 години е 3 876 души или 15,4%;

✓ В общината възрастовата група от 0 до 14 години е с по-благоприятни показатели от средните за страната, района и област Пазарджик;

✓ Раждаемостта като процес, определящ количественото нарастване на населението през последните години е с тенденция на намаляване;

✓ Смъртността е с по-високи стойности от раждаемостта;

✓ Естествения прираст през последните години е отрицателен;

✓ Данните за вътрешната миграция на населението показват, че изселените са повече от заселените, като механичния прираст е с отрицателен знак;

✓ Отрицателният естествен и механичен прираст е потенциален проблем за по-нататъшната жизненост на общината;

✓ Ромският етнос *е с относителен дял 11,3% (по неофициална информация е около 36% от населението)* , при средно за страната 4,9%.

7.5. Прогноза за демографското развитие на община Септември

Демографските прогнози представляват възпроизводството на дадено население в перспектива през определен период. Информационното им съдържание се състои от данни за очакваната обща численост на населението по пол и възраст в края на всяка от годините на прогнозния период. По своята същност те представляват едно предполагаемо развитие на населението, което почива на определени хипотези за очаквана фертилност, смъртност и миграционни движения през определения период.

Глобалните процеси също влияят за съществените изменения в демографското, брачното и фертилното поведение на населението. Към тези промени следва да прибавим интензивната икономическа емиграция.

Националният статистически институт (НСИ) е разработил три сценария (хипотези) на дългосрочна прогноза за демографското развитие на страната в перспектива до 2070 година. Вариантите на демографската прогноза са съобразени с методологията и количествените хипотези за възпроизводствените процеси на населението, разработени от Евростат. И в трите варианта се запазват тенденциите към намаляване и застаряване на населението в страната и в частност и в област Пазарджик, в състава на която е община Септември Тази прогноза може да послужи частично при разработване на Общия устройствен план на община Септември, тъй като постановките й немогат да се приложат еднозначно, особено за по-малките общини. Затова авторският колектив е изготвил адаптирана прогноза, в която прогнозното население на ниво община е изчислено в три варианта-песимистичен, реалистичен и оптимистичен.

Източници на информация

Източници на информация, използвани при прогнозата за демографското развитие на община Септември: Национален статистически институт (НСИ), Териториално статистическо бюро (ТСБ) гр. Пазарджик, Агенция по заетостта (АЗ).

Основната категория на населението, използвана при разработките на прогнозните варианти са данните за категорията „**обичайно живеещо налично население" в община Септември (база 2013 г.).** То се състои от три основни подкатегории население: обичайно живеещо налично население; временно отсъстващи в друго населено място в страната; временно отсъстващи от страната.

Обхват на прогнозата

Териториален обхват – община Септември

Прогнозен период – 2013 – 2035 г.

Модели за демографско развитие

Базови модели:

✓ *Песимистичен – (нисък)*. При този вариант развитието на населението е прогнозирано при хипотези за неблагоприятни социално-икономически процеси в селищата от общината;

✓ *Реалистичен – (среден, тенденциален).*Този вариант се съобразен със сегашното социално-икономическо развитие на общината;

✓ *Оптимистичен - (висок)*. При този вариант се предполага, че демографското развитие ще протича при благоприятни социално-икономически промени в селищата на общината.

Възпроизводството на населението е процес, който по своята същност е икономически и социално обусловен, но в основата му са преди всичко демографските фактори – *раждаемост, смъртност, естествен и механичен прираст.*

Макроикономическата среда, състоянието на пазара на труда и жизненият стандарт играят важна роля за демографското развитие.

Демографските проблеми на община Септември са свързани с цялостното й социално-икономическо развитие. Те се отнасят до протичащите процеси и формираните структури на населението - отрицателно естествено и механично възпроизводство, влошена полово-възрастова структура на населението, като особено сериозна е диспропорцията сред населението в селата.

Прогнозни разчети

Разработените прогнози (хипотези) имат конвергентен характер и отразяват общите тенденции в демографското развитие на страната и в частност на община Септември. Тяхната реализация (ускорение или забавяне) в голяма степен зависи от формите за регулиране чрез осъществяваната демографска и социално-икономическа политика в страната, а също и от международните икономически условия. Прогнозите са разработени на базата на раждаемостта (фертилното поведение на жените), смъртността, естественият и механичният прираст. И при трите варианта естественият прираст е отрицателни, но в края на прогнозният период постепенно забавят негативния

си ефект. И в трите варианта се потвърждава тенденцията към намаляване и застаряване на населението.

Перспективен брой на постоянното население в община Септември

Според трите варианта броят на населението в общината ще е следният:

Таблица №11: Прогнозен брой на населението в община Септември 2013 – 2035 г.

Варианти	2013	2020	2025	2030	2035
Песимистичен					
Общо	25207	24117	23342	22517	21667
град Септември					
Реалистичен					
Общо	**25207**	**24214**	**23537**	**22887**	**22237**
град Септември					
Оптимистичен					
Общо	**25207**	**24292**	**23667**	**23042**	**22442**
град Септември					

Източник: „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ“ ЕООД

По варианти състоянието към 2035 г. е следното:

Песимистичен – 21667 души (2035 г.). Намаление за прогнозния период с 3 540 души, или с 14,0%;

Реалистичен (Тенденциален-среден) – 22 239 души (2035 г.). Намаление за прогнозния период с 2 970 души, или с 11,8%;

Оптимистичен – 22 442 души (2035 г.). Намаление за прогнозния период съответно с 2 765 души или с 11,0%.

За съответните нужди на ОУП на община Септември, авторският колектив предлага да се работи с реалистичния вариант. По отделни селища прогнозата е следната:

Таблица №12: Прогнозен брой на население към 2035 г. – вариант тенденциален

Населени места	2013	2020	2025	2030	2035
Общо	**25207**	**24214**	**23537**	**22887**	**22232**
с. Бошуля	769	739	718	698	678
с. Варвара	2005	1926	1872	1821	1769
гр. Ветрен	3103	2981	2898	2818	2738
с. Ветрен дол	1402	1347	1309	1273	1237
с. Виноградец	1399	1344	1306	1270	1234
с. Горно вършило	35	34	33	32	31
с. Долно вършило	4	4	3	2	
с. Злокучене	899	864	839	816	793
с. Карабунар	1326	1274	1238	1204	1170
с. Ковачево	2402	2307	2243	2181	2119
с. Лозен	938	901	876	852	828
с. Семчиново	1925	1849	1798	1748	1698
гр. Септември	7754	7448	7241	7041	6841
с. Симеоновец	869	835	811	789	767
с. Славовица	377	362	352	342	333

Източник: „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ“ ЕООД

7.6. Заетост и безработица

Заетост

Заетите лица в общината през 2012 г. са 3 310 души, а през 2010 г. са 3 089 души, или имаме увеличение на заетите с 7,2% (221 души).

Разпределението на заетите по сектори на икономиката в община Септември през 2012 г. е съответно:

- ✓ първичен (аграрен) - 340 души (10,3%);
- ✓ вторичен (индустрия) – 1 656 души (50,9%);
- ✓ третичен (услуги) – 1 001 души (30,2%).

По отрасли през 2012 г. най-голям дял заети лица има в сектора на преработващата промишленост – 49,9%, сектор „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 17,6% и сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ – 10,3%, което е видно от представената по-долу таблица. Данните показват, че преработващата индустрия е от ключово значение за местната икономика

За увеличаване на заетостта е необходимо модернизиране на производствената база, внедряване на нови технологии и иновации за по-голяма конкурентноспособност и по-добро качеството на произвежданите продукти.

Таблица № 13: Заетост в нефинансовите предприятия за 2012 г. по икономически дейности за община Септември

Икономически дейности (A21)	Предприятия	Заети лица	Наети лица
	Брой	Б р о й	
ОБЩИНА СЕПТЕМВРИ	**677**	**3310**	**2758**
A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	150	340	196
B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	..	..	..
C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	68	1653	1605
D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	3	3	..
E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	..	..	..
F СТРОИТЕЛСТВО	12	..	..
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	277	584	362
H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	28	83	67
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	71	177	120
J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	3	10	..
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	7	7	6
M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	12	19	10
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	6	35	32
P ОБРАЗОВАНИЕ	3	4	..
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	21	50	28
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	..	..	..
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	11	32	23

Източник: ТСБ Пазарджик

Безработица

Равнището на безработица в община Септември е значително по-високо от средното за област Пазарджик и за страната. В периода 2010-2013 г. се запазва постоянна тенденция към увеличаване стойността на показателя. Най-високо ниво на средномесечното равнище на безработицата за община Септември е през 2013 г. – 20,9%.

Таблица №14: Равнище на безработицата в община Септември 2010-2013 г.

Година	Регистрерани безработни в община Септември - бр.	Равнище на безработица в община Септември - %	Равнище на безработица в област Пазарджик - %	Равнище на безработица за страната - %
2010	1942	14,1%	11,9%	9,2%
2011	1800	18,3%	15,1%	10,4%
2012	1913	19,5%	16,7%	11,4%
2013	2052	20,9%	16,6 %	11,8%

Източник: ДБТ - гр. Септември и НСИ

Според данни на Бюрото по труда, гр. Септември - безработицата в община се характеризира със следните показатели, систематизирани в таблица №15.

Таблица №15: Регистриарни безработни към 31.12.2012 г.

Брой безработни към 31.11.2012 г.	**1966**
от тях:лицата от ромски произход	662
Регистрирани безработни с намалена работоспособност	**54**
от тях: лицата от ромски произход	9
Регистрирани безработни жени	**1078**
от тях: лицата от ромски произход	353
Регистрирани безработни до 29 год.	**518**
от тях: лицата от ромски произход	202
Регистрирани безработни лица с регистрация над 12 месеца /продължително безработни/	**793**
от тях: лицата от ромски произход	421
Регистрирани безработни лица с висше образование	**78**
от тях: лицата от ромски произход	0
Регистрирани безработни лица със средно образование	**127**
от тях: лицата от ромски произход	18
Регистрирани безработни лица с основно и по-ниско образование	**1300**
от тях: лицата от ромски произход	643

Източник: ДБТ – гр. Септември

Към 31.12.2012 г. от 1966 безработни лица 662 (3,7%) са от ромски произход.

Регистрирани са 1 078 безработни лица от женски пол. Съотношението мъже:жени към 31.12.2013 г. е 45,3:54,8.

Във възрастовата структура състоянието на регистрираните безработни лица в общината към 31.12.2013 г. и е както следва: относителният дял на безработните младите хора до 29 г. в общината е 26,3 %. Проблемът с трудовата реализация на младите хора до 29 г. е един от най-острите на пазара на труда не само в общината, но и в цялата страна.

В образователната структура най-висок е относителният дял на безработните с основно и по-ниско образование 13 00 лица (66,1%).

Към 31.12.2013 г. най-много са безработните лица с продължителност на престой на пазара на труда с над 12 месеца – 1300 лица (40,3%).

Трудовият пазар в общината не е динамичен. Предлагането на работа е ограничено, както количествено, така и качествено. Типична е трайната безработица с малки възможности за връщане към устойчива заетост. Известно влияние оказва и сезонната заетост в селското стопанство и пр.

Основни изводи:

✓ Равнището на безработицата в общината през 2013 г. е 20,9%;

✓ Проблемът с трудова реализация на младите хора до 29 г. е един от най-острите на пазара на труда;

✓ В образователната структура най-висок е относителният дял на безработните със основно и по-ниско образованиесредно образоване – 66,1%;

✓ Най-много са безработните с продължителност на престой на пазара на труда от 12 до 24 месеца – 10,0%;

Приоритетите в заетостта и безработицата са взаимосвързани и се отнасят до увеличаване на заетостта, включване в национални и регионални програми за заетост, намаляване на безработицата, запазване и съхраняване на населението, в т.ч. на трудовите ресурси.

8. Обитаване и жилищен фонд

Основен дял за решаването на проблема за териториалното развитие на населените места се пада на системата “Обитаване”. Под влияние на демографската динамика нарастване или намаляване на населението от една страна и на физическото износване на съществуващия сграден жилищен фонд от друга, се налагат не само качествени, но и количествени изменения.

При решаване на проблемите на системата “Обитаване” на първо място се поставя търсенето на вътрешни резерви. След изчерпването на възможностите на съществуващата жилищна зона се пристъпва към усвояването на нови територии за жилищни нужди.

Анализът на жилищната система на община Септември има за цел разкриване на проблемите и потенциала на развитието й, които са от значение за създаването на реалистична устройствена концепция при изработване на ОУПО.

8.1. Количествени характеристики на жилищния фонд (възраст на фонда)

Жилищният фонд в община Септември към 31.12.2013 г. наброява 11 373 жилища, разположени в 269 сгради.

Жилищния фонд в общината е сравнително “стар”, като след 2001 г. са построени само 383 жилища от жилищата в общината, или 3,4% от жилищния фонд. Фондът отпреди 1945 г. (с възраст над 68 години), има дял от 11,7%, като в отделни селища е много повече: с. Горно Вършило 35,8%, с. Славовица 34,9%, с. Карабунар 29,2% и с.Бошуля 21,3%. Най-голям е делът и на построените жилища в периода 1946-1960 г. 26,8%. Възпроизводството на жилищата след началото на прехода е било значително по-малко в сравнение с предходния период.

Проследена по селища, възрастовата структура на фонда разкрива факта, че след 2001 г. по-голямо строителство само в отделни селища: гр. Септември 108 жилища, с. Семченава 37 жилища, с. Варвара 34 и гр. Ветрен 32 жилища. В останалите селища, жилищното строителство е по незначително.

Обобщената оценка за възрастта на жилищния фонд е:

✓ с. Долно Вършило, с. Злокучене и с. Горно Вършило имат сравнително млад – със средна възраст на фонда под 40 г. съответно (86,7%), (40,5%) и (40,0%);

✓ Отделни селата в община са с относително стар, респективно, амортизиран фонд.

Таблица №16: Жилища към 31.12.2013 г. по период на построяване (брой)

Населени места	Жилища - общо	Период на построяване							
		до - 1945 г.	1946 - 1960 г.	1961 - 1970 г.	1971 - 1980 г.	1981 - 1990 г.	1991 - 2000 г.	2001 - 2010 г.	от началото на 2011 г.
Общо	11373	1331	3045	2086	1964	1930	634	376	7
с. Бошуля	431	92	96	73	83	62	15	10	0
с. Варвара	886	89	244	181	132	157	49	33	1
гр. Ветрен	1423	210	330	250	228	314	59	32	0
с. Ветрен дол	707	66	214	109	164	92	35	26	1
с. Виноградец	908	133	404	135	91	82	49	13	1
с. Горно вършило	120	43	7	2	20	28	6	14	0
с. Долно Вършило	105	8	2	0	4	67	21	3	0
с. Злокучене	296	3	63	69	41	55	34	31	0
с. Карабунар	869	254	233	164	97	71	31	19	0
с. Ковачево	674	24	156	167	139	154	21	13	0
с. Лозен	466	20	156	110	70	67	33	9	1
с. Семчиново	616	24	151	92	122	126	64	37	0
гр.Септември	3100	215	744	599	674	569	191	106	2
с. Симеоновец	422	28	121	104	59	66	17	26	1
с. Славовица	350	122	124	31	40	20	9	4	0

Източник: НСИ

Трайните негативни тенденции в демографското развитие на общината (над 13,7% спад за последните 10 години), формират и тенденция към увеличаване на дела на необитаваните жилища. В общината той варира от около 16,2% (за с. Семчиново) до над 96,2% (за с. Долно Вършило) и 83,3% (с. Горно Вършило). Проявяват се изразителни признаци на обезлюдяване в тези две селища, т.е. постоянното население намалява, а

повечето жилища се обитават само през летните месеци, т.е. използват се като вилни имоти.

Таблица №17: Жилища по начин на използване към 01.02.2011 г. - брой

Населени места	Жилища общо	Обитавани жилища	Необитавани жилища	% необитавани жилища
Общо	**11359**	**8358**	**3001**	**26,4**
гр. Ветрен	1422	1066	356	25,0
гр. Септември	3096	2524	572	18,5
с. Бошуля	431	310	121	28,1
с. Варвара	884	679	205	23,2
с. Ветрен дол	706	510	196	27,8
с. Виноградец	907	548	359	39,6
с. Горно Вършило	120	20	100	83,3
с. Долно Вършило	105	4	101	96,2
с. Злокучене	296	237	59	19,9
с. Карабунар	869	523	346	39,8
с. Ковачево	674	573	101	15,0
с. Лозен	464	342	122	26,3
с. Семчиново	616	516	100	16,2
с. Симеоновец	420	331	89	21,2
с. Славовица	349	175	174	49,9

Източник: НСИ, Преброяване на населението и жилищния фонд 2011

8.2. Структура на жилищния фонд по конструкция и етажност

Конструкция

През 2013 г. националната статистика идентифицира 5 основни типа жилища:

- ✓ **панелни** - построени от панели (готови сглобяеми елементи);
- ✓ **стоманобетонни** (стоманобетонна конструкция с плоча и колони) - за масивно-монолитни сгради (със стоманобетонни елементи, ЕПК, ППП (пакетоповдигани плочи), скелетно – рамкови, скелетно безгредови, специални и др.);
- ✓ **тухлени (с бетонна плоча)** - са сградите, чиито стени са тухлени и имат бетонни плочи между етажите, но нямат стоманобетонни колони;
- ✓ **тухлени с гредоред без стоманобетон** - са сградите, чиито стени са тухлени и имат бетонни плочи между етажите, но нямат стоманобетонни колони;
- ✓ **други** - сгради построени от камък, кирпич, дърво, дъски, дървени плоскости.

По вида на *конструкцията*, жилищният фонд е представен в четири обобщени категории – панели, стоманобетон, масивни (носещи тухлени стени и стоманобетонни плочи или гредоред), други (паянтови). Панелните жилища са само 2,1% (242 бр.), разположени почти изцяло в гр. Септември, където в 12 сгради има 194 жилища, които се обитават от 370 лица. Стоманобетонните са с нисък дял – около 2,7% (304 сгради) и са разположени в гр. Септември - 134 жилища, в гр. Ветрен 89 жилища. Категорията „масивни" има дял от близо 87,4% и са разположени повсеместно във всички селища, от тях 41,9% са тухлени с бетонна плоча и 45,5% са тухлени с гредоред. Делът на другите

(паянтовите) жилища – 7,8%, където достигат 43,3% в с. Карабунар и 25,3% в с. Бошуля. Отчитайки и възрастта на фонда, може да се направи обобщена оценка, че жилищният фонд в някои селата е амортизиран. Една част е за снос около 8%, а други около 50-60% - за обновяване (включително енергийно саниране). Данните са изобразени в таблица №18.

Таблица №18: Жилища към 31.12.2013 г. по материал на външните стени на сградата (брой)

Населени места	Жилища общо	По конструкция				
		Панели	Стоманобетон	Тухлени с бетонна плоча	Тухлени с гредоред	Други
Общо	11373	242	304	4766	5173	888
с. Бошуля	431	6	0	163	153	109
с. Варвара	886	3	6	428	428	21
гр.Ветрен	1423	11	89	751	526	46
с. Ветрен дол	707	5	3	196	462	41
с. Виноградец	908	1	5	199	629	74
с. Горно Вършило	120	7	18	24	50	21
с. Долно Вършило	105	5	13	64	17	6
с. Злокучене	296	1	5	120	154	16
с. Карабунар	869	2	12	159	318	378
с. Ковачево	674	1	3	341	320	9
с. Лозен	466	3	6	167	251	39
с. Семчиново	616	0	3	308	268	37
гр. Септември	3100	194	134	1607	1090	75
с. Симеоновец	422	3	5	165	237	12
с. Славовица	350	0	2	74	270	4

Източник: НСИ

Етажност

В сгради до 3 етажа (малоетажни) са разположени общо 97,3% (11 062 жилища) от жилищата в общината, от тях в едноетажни сгради 50,2% (5 705 жилища), в двуетажни сгради 44,9% (5 104 жилища) и в триетажни сгради само 2,2% (253 жилища). Средната и високата етажност са част от фонда само на гр. Септември, където в средноетажни сгради (4-5 етажа) са разположени 1,7% (186 жилища), а във високоетажни сгради (6 етажа) са разположени 1,1% (125 жилища) от жилищата в града. Данните са систематизирани в таблица №19.

Таблица №19: Жилища на 31.12.2013 г. по етажност на сградата в която се намират

Населени места	Жилища общо	Етажност на сградите					
		едно-етажни	дву-етажни	три-етажни	четири-етажни	пет-етажни	шест-етажни
Общо	11373	5705	5104	253	121	65	125
с. Бошуля	431	285	146	0	0	0	0
с. Варвара	886	380	489	17	0	0	0
гр. Ветрен	1423	387	1003	33	0	0	0
с. Ветрен дол	707	440	264	3	0	0	0
с. Виноградец	908	598	306	4	0	0	0
с. Горно Вършило	120	43	68	9	0	0	0
с. Долно Вършило	105	34	62	9	0	0	0
с. Злокучене	296	206	86	4	0	0	0
с. Карабунар	869	632	232	5	0	0	0
с. Ковачево	674	314	354	6	0	0	0
с. Лозен	466	245	220	1	0	0	0
с. Семчиново	616	266	349	1	0	0	0
гр. Септември	3100	1447	1199	143	121	65	125
с. Симеоновец	422	112	292	18	0	0	0
с. Славовица	350	316	34	0	0	0	0

Източник: НСИ

8.3. Благоустроеност на жилищата

Всички жилища в общината са електроснабдени. Но статистиката отчита само 39,8% от жилища (4 522 бр.), свързани с обществена канализация. От тях 2 868 са в общинския център, а повечето от останалите, в гр. Ветрен (1 189 бр.) и с.Славовица (250 бр.). Масовото решение в цялата община е на попивна яма или директно заустване в повърхностни течения. Това е една от основните причини за лошо състояние на повърхностните води във водосборите на общината.

Недоизграденост има и във водоснабдителните системи. Само 83,1% от жилищата са водоснабдени. Други 14,6% имат достъп до питейна вода от външен водопровод, а 2,3% са без водоснабдяване. В допълнение, над 50% са загубите при пренос на водата поради амортизирани мрежи, а в някои от селата, водата е с отклонения от санитарните стандарти. Детайлната картина на водоснабдяването и канализацията по селища е представена в таблици №20 и №21.

Обобщената оценка на ВиК сектора е, че той е със сериозни дефицити както във физическата си изграденост, така и в качеството на услугите. Този факт има негативни последици в най-малко две посоки – жизнен стандарт и екология.

Таблица №20: Жилища по благоустроеност-канализация към 01.02.2011 г.

Населени места	Жилища брой	Канализация - брой			Относителен дял - %		
		Канал	Яма	Без	Канал	Яма	Без
Общо	11359	4522	6017	697	39,8	53,0	6,1
гр. Ветрен	1422	1189	110	123	83,6	7,7	8,6
гр. Септември	3096	2868	151	77	92,6	4,9	2,5
с. Бошуля	431	63	284	84	14,6	65,9	19,5
с. Варвара	884	16	805	63	1,8	91,1	7,1
с. Ветрен дол	706	7	657	42	1,0	93,1	5,9
с. Виноградец	907	43	732	132	4,7	80,7	14,6
с. Горно Вършило	120	0	79	41	0,0	65,8	34,2
с. Долно Вършило	105	1	79	25	1,0	75,2	23,8
с. Злокучене	296	11	266	19	3,7	89,9	6,4
с. Карабунар	869	41	799	29	4,7	91,9	3,3
с. Ковачево	674	9	643	22	1,3	95,4	3,3
с. Лозен	464	10	417	37	2,2	89,9	8,0
с. Семчиново	616	11	531	74	1,8	86,2	12,0
с. Симеоновец	420	3	384	33	0,7	91,4	7,9
с. Славовица	349	250	80	19	71,6	22,9	5,4

Източник: НСИ, обработка на „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ” ЕООД

Таблица №21: Жилища по благоустроеност-водоснабдяване към 01.02.2011 г.

Населени места	Жилища брой	Водоснабдяване - брой			Относителен дял - %		
		Вътре	Вън	Без	Вътре	Вън	Без
Общо	11359	9442	1653	264	83,1	14,6	2,3
гр. Ветрен	1422	1203	157	62	84,6	11,0	4,4
гр. Септември	3096	2933	121	42	94,7	3,9	1,4
с. Бошуля	431	365	58	8	84,7	13,5	1,9
с. Варвара	884	728	141	15	82,4	16,0	1,7
с. Ветрен дол	706	589	106	11	83,4	15,0	1,6
с. Виноградец	907	670	223	14	73,9	24,6	1,5
с. Горно Вършило	120	46	50	24	38,3	41,7	20,0
с. Долно Вършило	105	34	51	20	32,4	48,6	19,0
с. Злокучене	296	207	87	2	69,9	29,4	0,7
с. Карабунар	869	692	161	16	79,6	18,5	1,8
с. Ковачево	674	520	148	6	77,2	22,0	0,9
с. Лозен	464	376	60	28	81,0	12,9	6,0
с. Семчиново	616	495	114	7	80,4	18,5	1,1
с. Симеоновец	420	356	60	4	84,8	14,3	1,0
с. Славовица	349	228	116	5	65,3	33,2	1,4

Източник: НСИ, обработка на „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ” ЕООД

Важен елемент на благоустрояването е и *отоплението*. Близо 90,5% от жилищата се отоплят с твърди горива. Други 8,1% са на електричество. Прекомерното използване на твърди горива за отопление на жилищата е един от основните източници на замърсяване на въздуха, особено при неблагоприятни климатични условия.

Таблица №22: Структура на жилищния фонд по начин на отопление, 2011 г.

Населени места	Обитавани жилища	Въглища	Дърва	Ток
Общо	**8358**	4495	3072	676
гр. Ветрен	1066	401	609	52
гр. Септември	2524	1629	389	424
с. Бошуля	310	241	47	19
с. Варвара	679	165	480	29
с. Ветрен дол	510	72	416	20
с. Виноградец	548	392	123	33
с. Горно Вършило	20	2	17	1
с. Долно Вършило	4	0	3	1
с. Злокучене	237	176	54	6
с. Карабунар	523	469	31	21
с. Ковачево	573	487	60	25
с. Лозен	342	296	34	12
с. Семчиново	516	92	414	10
с. Симеоновец	331	67	237	13
с. Славовица	175	6	158	10

Източник: НСИ, обработка на „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ" ЕООД

Друг важен фактор на жилищния стандарт е енергийната ефективност на жилищата. Към 2011 г., само 434 жилища (3,8%) са с топлоизолация, осигуряваща нормативната топлопроводимост, респективно, енергийна ефективност. Значително повече са жилищата с енергоспестяваща дограма – 1 840 (около 6%). Основен принос за тази картина имат селищата с. Симеоновец, гр. Септември, с. Варвара и с. Семчиново.

Таблица №23: Структура на жилищния фонд по начин на приложени мерки за енергийна ефективност, 2011 г.

	Жилища	с външна изолация	с PVC дограма	% с външна изолация	% с PVC дограма
Общо	**11359**	434	1840	3,8	16,2
гр. Ветрен	1422	42	250	3,0	17,6
гр. Септември	3096	166	682	5,4	22,0
с. Бошуля	431	10	46	2,3	10,7
с. Варвара	884	38	182	4,3	20,6
с. Ветрен дол	706	52	131	7,4	18,6
с. Виноградец	907	12	74	1,3	8,2
с. Горно Вършило	120	10	20	8,3	16,7
с. Долно Вършило	105	0	1	0,0	1,0
с. Злокучене	296	6	35	2,0	11,8
с. Карабунар	869	32	76	3,7	8,7
с. Ковачево	674	21	51	3,1	7,6
с. Лозен	464	15	53	3,2	11,4
с. Семчиново	616	11	123	1,8	20,0
с. Симеоновец	420	16	108	3,8	25,7
с. Славовица	349	3	8	0,9	2,3

Източник: НСИ, обработка на „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ" ЕООД

8.4. Собственост

Традиционната за България силно преобладаваща частна собственост на жилищата е присъща и на община Септември и то в още по-изявен вид. Малко над 99,0% са частните жилища, от тях 0,3% (33) са на юридически лица и 98,7% (11 264) на физически лица, при само 0,7% обществени (на общината и на държавата). Това са само 76 жилища. На фона на растяща бедност, безработица и несигурна заетост, символичният обем на социални жилища е в противоречие с потребностите от обществено подпомогнат подслон. Независимо от огромния брой необитавани жилища (на които трудно да се разчита за социални нужди), общината следва да планира изграждането на нови социални жилища за маргиналните си групи.

В таблица №24 е показано разпределението на жилищата по форма на собственост:

Таблица №24: Жилища по форма на собственост - 2013 г.

Населени места	Жилища общо	Форма на собственост		
		Държавни или общински	Частни - на юридическо лице	Частни - на физическо лице
Общо	**11373**	**76**	**33**	**11264**
с. Бошуля	431	5	4	422
с. Варвара	886	3	3	880
гр. Ветрен	1423	8	3	1412
с. Ветрен дол	707	10	1	696
с. Виноградец	908	4	5	899
с. Горно Вършило	120	0	1	119
с. Долно Вършило	105	0	0	105
с. Злокучене	296	1	1	294
с. Карабунар	869	1	3	865
с. Ковачево	674	2	4	668
с. Лозен	466	1	2	463
с. Семчиново	616	0	1	615
гр. Септември	3100	39	4	3057
с. Симеоновец	422	0	1	421
с. Славовица	350	2	0	348

Източник: НСИ

8.5. Жилищна задоволеност

Жилищната осигуреност или осигуреността на населението с жилища (към 31.12.2013 г.) е 461 жилища/1000 души. Този макро-показател - "брой жилища/1000 обитатели" отразява количеството жилища без да дава информация за качествените характеристики на жилищата, начина на тяхното ползване и реалното потребление. От гледна точка на общия наличен фонд, по показателя - "*брой жилища/1000 обитатели*" община Септември има значително по-високи показатели (461/1000) от средно-европейските (420/1000). Но този показател има адекватна диагностична стойност в

условията на балансирани икономики и развити жилищни пазари. В община Септември, той се деформира сериозно от голямото количество необитавани жилища (3 001 жилища), или 26,4% от жилищния фонд. Затова и стойности на макропоказателя близки до 420/1000 се отчита не като означаващ висок стандарт на жилищна задоволеност, а като индикатор за необитаван фонд. Ако се вземат предвид само обитаваните стандартни жилища, показателят "*брой жилища/1000 обитатели*" влиза в реалистичните си стойности – 332/1000 - по-ниски от средно-европейските.

Към 31.12.2013 г. в едно жилище живеят средно 2,2 лица, на едно жилище се падат средно по 78,5 м^2, а на обитател – 34,5 м^2 полезна площ при обща полезна площ за общината 892 746 м^2. Основният показател за жилищна осигуреност на населението *жилищната площ*/човек е 26,9 м^2, от което е видно, че общината има добри параметри на жилищна задоволеност в страната, дължащ се на високият процент необитавани жилища.

Таблица №25: Параметри на жилищата към 31.12.2013 г. в обшина Септември

Жилища – общ брой	11373
Полезна площ – м^2	892746
Жилищна площ – м^2	677902
Полезна площ/човек - м^2	35,4
Жилищна площ/човек - м^2	26,9
Полезна площ/жилище - м^2	78,5
Жилищна площ/жилище - м^2	59,6
Брой жилища/1000 д.	451
Брой обитатели/жилище	2,2
Необитавани жилища - брой	3001
Дял необитавани жилища - %	**26,4**

Източник: НСИ, обработка на „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ" ЕООД

Основните констатации и изводи от този раздел са следните:

✓ В близките години община Септември ще разчита основно на съществуващия жилищен фонд;

✓ Ще се изграждат и нови жилища, предимно като вилни имоти;

✓ Ресурсът, привличан в жилищния сектор за изграждане на социални жилища, е крайно недостатъчен; общината трябва да провежда и адекватна общинска жилищна политика;

✓ Необходим е нов подход в инвестиционните инициативи, включващ и нова среда за обитаване в селищата (възможност за модела "къща с двор").

Таблица №26: Параметри на жилищата към 31.12.2013 г. по населени места.

Населени места	Жилища брой	Параметри				
		Полезна площ на 1 жилище – кв.м.	Жилищна площ на 1 жилище – кв. м.	Полезна площ на човек- кв.м.	Жилищна площ на човек- кв.м.	Лица на 1 жилище
Общо	**11373**	78,5	59,6	35,4	26,9	2,2
с. Бошуля	431	74,4	55,8	41,7	31,3	1,8
с. Варвара	886	83,8	66,7	37,0	29,5	2,3
гр. Ветрен	1423	86,4	62,9	39,6	28,8	2,2
с. Ветрен дол	707	64,9	53,0	32,7	26,7	2,0
с. Виноградец	908	77,2	54,9	50,1	35,6	1,5
с. Горно Вършило	120	78,9	58,9	270,5	202,1	0,3
с. Долно Вършило	105	79,2	53,3	2078,0	1398,0	0,0
с. Злокучене	296	70,6	55,2	23,3	18,2	3,0
с. Карабунар	869	72,5	55,1	47,5	36,1	1,5
с. Ковачево	674	71,0	57,8	19,9	16,2	3,6
с. Лозен	466	73,2	54,4	36,4	27,0	2,0
с. Семчиново	616	72,1	55,1	23,1	17,6	3,1
гр. Септември	3100	82,4	63,4	32,9	25,4	2,5
с. Симеоновец	422	97,5	73,0	47,4	35,4	2,1
с. Славовица	350	64,9	44,1	60,3	40,9	1,1

Източник: НСИ, обработка на „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ" ЕООД

9. Обществено обслужване

По своето предметно предназначение подсистемите на общественото обслужване биват: система на социалната в т.ч. институционална инфраструктура на обслужването; пазарни подсистеми, система на туристическата инфраструктура. В тези основни групи има много подгрупи.

Социалната инфраструктура обхваща: образование, здравеопазване, социални дейности, култура и изкуство, физкултура и спорт, държавно управление.

Пазарните подсистеми включват: търговия, ремонт на коли и битова техника, други услуги, финанси, кредит и застраховане.

От гледна точка на важността, както и на бюджетния ангажимент социалната инфраструктура е приоритетна в общинските планове и стратегии.

От гледна точка на важността, както и на бюджетния ангажимент социалната инфраструктура е приоритетна в общинските планове и стратегии.

9.1. Образование

Тази подсистема на общественото обслужване е единствената с изцяло бюджетна издръжка и е приоритет в общинската политика. В същото врем тя е изправено пред редица екстремни ситуации, като демографски срив, закриване на училища, сливане на паралелки.

Образованост на населението

По отношение на образователната структура, една от водещите цели на общоевропейската стратегия „Европа 2020" е подобряване на образователното равнище на населението, по-специално намаляване на дела на преждевременно напусналите училище и увеличаване на дела на населението с висше или еквивалентно на висше образование.

По данни НСИ за 2011 г., относителният дял на населението на общината с високо образователно ниво (с висше и полувисше образование) е 8,1% (2 091 лица) от общото население. Налице е сериозно изоставане в сравнение със средното равнище за страната 19,6% и на област Пазарджик 12,4%. Лицата с висше образование са основно в общинският център гр. Септември, гр. Ветрен и с. Варвара.

Лицата със средно образование са 9 122 д. (38,1%), което е по-ниско от средното за страната (43,4%). С основно образование са 7 509 лица (31,3%), с начално – 3 311 лица (13,8%) и с незавършено начално – 1 518 лица (6,3%). Последната група е представена изключително от роми. В дъното на образователната стълбица стоят лицата, "никога непосещавали училище". Броят им в община Септември е 350, или 1,5% от населението на 7 и повече навършени години, при 1,2% средно за страната. Така се формира дял от 53,0% с ниска грамотност или неграмотни хора, което силно затруднява достъпа им до пазара на труда. Най-висок е този дял в с. Кавачево – 73,1%, с. Славовица – 69,9%, с. Семчиново – 64,8%, с. Виноградец – 56,5% и с. Карабунар – 55,6%.

Таблица №27: Население на седем и повече навършени години по населени места и степен на завършено образование към 01.02.2011 г. в община Септември

Населени места	Общо	Висше	Средно	Основно	Начално	Незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете (до 7 г. вкл., което още не посещава училище)
Общо	**23959**	**2091**	**9122**	**7509**	**3311**	**1518**	**350**	**58**
гр. Ветрен	2988	241	1245	1063	284	108	42	5
гр. Септември	7297	1064	2876	1774	934	559	70	20
с. Бошуля	777	61	391	228	65	28	..	..
с. Варвара	1949	166	873	592	218	90	..	..
с. Ветрен дол	1383	90	579	463	158	79	7	7
с. Виноградец	1394	86	515	508	162	88	30	5
с. Горно Вършило	42	..	9	20	10	..	-	-
с. Долно Вършило	5	-	..	..	-	-	-	-
с. Злокучене	776	23	137	222	265	116	..	..
с. Карабунар	1289	87	483	380	232	70	34	3
с. Ковачево	2134	54	509	845	500	193	21	12
с. Лозен	960	94	460	303	67	35	..	-
с. Семчиново	1762	60	558	701	275	105	60	3
с. Симеоновец	834	54	382	259	91	41	7	-
с. Славовица	369	10	101	150	50	4	54	-

Източник: НСИ, Преброяване на населението и жилищния фонд 2011 г.
Забележка: Данните са анонимизирани в съответствие с чл. 25 от Закона за статистиката

Образователна инфраструктура

Образователната структура и мрежа в община Септември е съобразена с действащите законови и подзаконови документи и нормативи и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието.

Предучилищното образование в общината се осъществява в 8 детски заведения и 3 филиала които са на общинско финансиране – ЦДГ "Приказен свят", гр. Септември; ОДЗ Червена шапчица, гр. Септември; ЦДГ, гр. Ветрен; ЦДГ, с. Семчиново; ЦДГ, с. Ковачево; ЦДГ, с. Карабунар; ЦДГ, с. Виноградец; ЦДГ, с. Лозен. През учебната 2014/2015 г. в детските заведения са обхванати 505 деца разпределени в 20 групи. Докато през учебната 2011/2012 г. в детските заведения са обхванати 497 деца, или имаме увеличение с 8 деца.

Детските градини на територията на общината разполагат с добра материално-техническа база, осигуряваща нормален учебен процес. Сградният фонд на повечето детски заведения е обновен и модернизиран, като само ЦДГ, с. Ковачево се нуждае от основен ремонт.

Като цяло може да се обобщи, че в областта на предучилищното образование се наблюдават положителни промени. Повишава се достъпът до услугата и ефективността на функциониране на заведенията. Пълняемостта на групите е в рамките на нормативните изисквания.

Таблица №28: Детски градини на общинско финансиране в община Септември

Детски заведение, населено място	2011/2012	2014/2015	Детски групи	Стаи	Състояние на сградния фонд
	Брой деца	Брой деца	Брой	Брой	
ОДЗ „Приказен свят", гр. Септември	91	92	4	6	Добро
ОДЗ „Червената шапчица" гр. Септември	116	130	4	16	Добро
ЦДГ, гр. Ветрен	51	53	2	7	Много добро
ЦДГ, с. Ветрен дол/филиал Варвара					Много добро
ЦДГ, с. Семчиново/ филиал с. Симеоновец	67	74	3	6	Добро
ЦДГ, с. Ковачево	50	50	2	2	За основен ремонт
ЦДГ, с. Карабунар/ филиал с. Бошуля	51	53	2	17, от тях 11 в ЦДГ, с. Карабунар и 6 в ЦДГ, с. Бошуля	Добро
ЦДГ с. Виноградец	37	21	1	23	Задоволително
ЦДГ с. Лозен	34	32	2	12	Добро

Източник: Общинска администрация, гр. Септември

Училищната мрежа включва 14 училища (12 общински училища, 1 професионална гимназия на общинско финансиране и 1 професионална гимназия на държавно финансиране).

През учебната 2014/2015 г. общообразователните училища, които се финансират като държавно делегирана дейност чрез бюджета на общината, са 12: 3 в гр. Септември (СОУ “Христо Ботев”, СОУ ”Христо Смирненски” и НУ “Васил Левски”), 1 в гр. Ветрен (ОУ „Св.Св.Кирил и Методий”), 1 в с. Варвара (ОУ „Н.Й.Вапцаров”), 1 в с. Ветрен дол (ОУ “Христо Смирненски”), 1 в с. Виноградец (ОУ „Георги Бенковски”), 1 в с. Ковачево (ОУ „Св.Св.Кирил и Методий”), 1 в с. Карабунар (ОУ “Христо Ботев”), 1 в с. Симеоновец (ОУ „Св.Св.Кирил и Методий”), 1 в с. Семчиново (ОУ “Христо Ботев”) и 1 в с. Злокучене (ОУ “Св.Св. Кирил и Методий”). В тях през учебната 2014/2015 г. се учат 1 927 ученика разпределени в 109 паралелки, като през учебната 2011/2012 г. са се обучавали 1 969 ученика, или намалението на учениците е минимално само с 42 ученика (2,0%). По данни на общинската администрация средно броят на учениците в една паралелка се движи е в широк диапазон от 8,5 в ОУ “Св.Св. Кирил и Методий, с. Симеоновец до 22,8 в СОУ “Христо Ботев”, гр. Септември.

Таблица №29: Училища на общинско финансиране в община Септември

Училища, населено място	2011/2012	2014/2015	Класни стаи	Паралелки	Състояние на сградния фонд
	Брой ученици	Брой ученици	Брой	Брой	
СОУ "Христо Ботев”, гр. Септември	426	433	25	19	Много добро
СОУ "Христо Смирненски”, гр. Септември	350	346	28	18	Добро
ОУ "Св. Св. Кирил и Методий”, гр. Ветрен	148	138	9	8	Много добро
ОУ "Н. Й. Вапцаров”, с.Варвара	125	115	13	8	Много добро
ОУ"Христо Смирненски ", с. Ветрен дол	104	101	10	8	Има нужда от цялостен ремонт на покрива
ОУ "Георги Бенковси”, с. Виноградец	93	81	8	7	Добро
ОУ "Св. Св. Кирил и Методий”, с. Ковачево	197	201	11	11	Добро
ОУ "Христо Ботев”, с.Карабунар	100	99	12	8	Добро
ОУ "Св. Св. Кирил и Методий”, с. Симеоновец	14	17	13	2	Добро
ОУ "Христо Ботев”, с. Семчиново	183	176	8	9	Добро
НУ “Васил Левски”, гр. Септември	160	153	7	7	Добро
НУ "Св.Св. Кирил и Методий”, с. Злокучене	69	67	3	4	Добро

Източник: Общинска администрация, гр. Септември

Общият брой на училищата в община Септември съответства на потребностите. Основните проблеми на съществуващата училищна мрежа са свързани с демографската криза в общината. В по-малките населени места продължава поддържането на маломерни и слети паралелки, в които обучението не отговаря на интересите на децата и не гарантира равен достъп до съизмеримо по качество образование

Материалната база е добра и осигурява възможности за нормален учебен процес. Във всички училища има изградени и оборудвани кабинети по информатика. В повечето

училища има съответствие между броя на класните стаи, на кабинетите, работилниците и броя на паралелките. По данни на общинска администрация в повечето училища на общинско финансиране сградният фонд е обновен и модернизиран.

Необходимост от подобряване на физическото състояние на сградния фонд има ОУ "Христо Смирненски ", с. Ветрен дол, което има нужда от ремонт на покрива.

Професионалното образование е представено от 2 професионални гимназии (една в с. Виноградец и една в гр. Септември):

Професионална гимназия по транспорт, с. Виноградец е на общинска финансиране. През учебната 2014/2015 г в нея се обучават 136 ученика разпределени в 6 паралелки. Учебната база е осъвременена с компютърни кабинети, специализирани работилници и автосервиз. Обновени са кабинетите по общообразователните и общотехническите предмети, физкултурния салон и спортните площадки. Училището има спечелените проекти по Националните програми на МОН и Европейските структурни фондове. Към училището функционира общежитие (триетажна сграда) и столова. Има и осигурен училищен транспорт.

Професионална гимназия по механизация на селското стопанство, гр. Септември е на държавно финансиране. Тя е единственото училище в общината, което подготвя ученици за професионална реализация в селското стопанство. Учениците се обучават по следните професии: Професия "Икономист", специалност" Земеделско стопанство"; „Професия "Техник–озеленител", специалност "Цветарство"; "Професия "Техник – озеленител", специалност "Цветарство"- задочна форма на обучение. Училището разполага с материално – техническа база, отговаряща на съвременните изисквания за качествено професионално обучение. Учениците се обучават в реална производствена среда.

През учебната 2011/2012 г. Педагогическият съвет на ПГМЗС е взел решение да предложи за план – прием професии и специалности, отговарящи на обективните демографски процеси, които да се вписват в общата визия на регионалното развитие, и на общината , като традиционно утвърден земеделски район.

Понастоящем в учебните заведения са спазени държавните образователни изисквания. Процесите на оптимизация на училищната мрежа поставят изисквания към създаването на защитни механизми по отношение на преструктурираните звена. Към момента за учебната 2014/2015 г. по данни на Министерството на образованието, младежта и науката в общината има 3 средищни училища: СОУ “Христо Ботев”, гр. Септември; СОУ “Христо Смирненски”, гр. Септември; ОУ “Христо Ботев”, с. Карабунар. За пътуващите ученици държавата осигурява финансирането на целодневна организация на учебния процес, столово хранене и транспорт. В тях децата получават по-качествено образование. Това е съпътстваща мярка в процеса на оптимизацията на училищната мрежа.

От представените данни е видно, че в периода на учебните години 2011/2012-2014/2015 г. броят на учащите се и на децата посещаващи детските градини се запазва. В тази връзка можем да обобщим, че предвид демографския потенциал на територията и особеностите на възрастовата структура на населението, изградените обекти за предучилищна и училищна подготовка се определят като достатъчни за нуждите на местните жители и в периода до 2035-2040 г. не се налага определяне на терени за нуждите на образованието.

9.2. Здравеопазване

Здравното обслужване на населението на община Септември е другата основна социална дейност, към развитието и нормалното функциониране на която имат ангажименти както държавата, така и местната общинска власт.

В здравеопазването в общината не функционират заведения за болнична помощ. Болничното лечение на населението на община Септември се осъществява в МБАЛ гр. Пазарджик. Близостта до областният град, играе важна роля по отношение достъпа на хората до специализирана и квалифицирана медицинска помощ от различен характер.

Извън болничната медицинска помощ е представена от индивидуални практики в двата града и селата, индивидуални практики по дентална медицина и един медицински център. Здравните заведения са представени в таблица №30.

Таблица №30: Заведения за извънболнична помощ

Здравни заведения	2014 година[8]	
	Брой	Брой лекари
Амбулатории за първична медицинска помощ		
Индивидуални практики в гр. Септември	6	6
Индивидуални практики в гр. Ветрен	1	1
Индивидуални практики в селата на общината	8	8
Амбулатории за първична помощ по дентална медицина индивидуални практики	10	10
Амбулатории за специализирана медицинска помощ	1	-
Медицински центрове		
“Медицински център 1” ЕООД	1	15

Източник: Общинска администрация, гр. Септември

От заведенията за извънболнична помощ се откроява Медицински център 1 ”ЕООД, гр. Септември, бул. “България” № 84 – осъществява специализирана и извън болнична помощ с 15 специализирани кабинети. В лечебното заведение се извършват клиноко- лабораторни изследвания

Спешната медицинска помощ се осъществява от Център за спешна медицинска помощ – филиал Септември към ЦСМП – Пазарджик. Центърът оказва спешна помощ на заболели и пострадали лица в дома, на местопроизшествието и по време на

[8] Информацията е към 31.10.2014 г.

транспортирането до евентуалната им хоспитализация. Обслужването се извършва от 6-ма лекари, 6 медицински специалисти. Екипът разполага с 2 линейки.

Към учебните заведения има изградени и обзаведени здравни кабинети, в които работят 13 квалифицирани медицински специалисти.

Детски ясли

Към системата на здравеопазването са и детските ясли. На територията на гр. Септември функционират една детска ясла с 1 група от деца - на възраст от 9 месеца до 3 години, с общо 17 деца.

В допълнение пможе да се отбележи, че достъп до здравни услуги е проблем за лицата, които нямат редовни здравни осигуровки. Общината не разполага с нормативни документи и финансови ресурси за решаване на този проблем, но би трябвало да потърси свои решения.

Обобщената оценка е, че системата на здравно обслужване в община Септември е добре организирана, материално и кадрово обезпечена, но с потребности от обновяване на материалната база.

Проблемите пред общинската система на здравеопазването могат да се сведат до:

- ✓ Осигуряването на равни възможности за достъп до здравни услуги, включително и на живеещите в малки населени места, отдалечени от общинския център;
- ✓ Необходимо е повишаване на качеството на здравните услуги;
- ✓ Необходимо е обновяване на оборудването на здравните заведения.

9.3. Социални услуги

Политиката на община Септември в социалната сфера е съпричастна към проблемите и нуждите на хората със специфични потребности - деца и възрастни с увреждания и самотни стари хора.

Общината има приета Стратегия за развитие на социалните услуги в община Септември 2011-2015 г., която дефинира необходимостта от определяне на задачите и насочване на усилията на местната власт и местната общност към разрешаване на нарастващите потребности на жителите на общината от социални услуги и подкрепа.
Социалните услуги се предоставят в общността и в специализирани институции.

Таблица №31: Услуги в специализирани институции делегирани от държавата дейности

Вид социална услуга в общността	Местонахождение	Капацитет
Дом за възрастни хора с умствена изостаналост	с. Славовица	50
Дом за медико-социални грижи за деца от 0 до 3 години “Св. Стилян”	гр. Ветрен	100

Източник: Общинска администрация, гр. Септември

Дом за възрастни хора с умствена изостаналост, с. Славовица. Прехвърлен е от 2005 г. в с. Славовица, след основен ремонт на общежитие, като преди това е бил в с. Горно Вършило.

Дом за медико-санитарни грижи за деца от 0 до 3 години "Свети Стилян", гр. Ветрен. В дома се отглеждат деца, лишени от родителска грижа – изоставени, застрашени за отглеждане в домашни условия, хронично болни и др. От 2006 г. в ДМСГ функционира Дневен център за деца с увреждания до 7 годишна възраст, предоставя услугата рехабилитация, като децата с увреждания могат да бъдат настанени и за седмична грижа или за по-дълъг период от време. В дома могат да бъдат настанени и здрави деца, временно нуждаещи си от подслон и грижа, поради критична ситуация в семейството и бременни, с престой до 6 месеца след раждането, заедно с бебето.

Общински социални услуги

Домашен Социален Патронаж гр. Септември работи с капацитет 140 места. Обслужва лица от гр. Септември, гр. Ветрен, с. Бошуля, с. Злокучене. Наред със съществуващия в гр. Септември ДСП, е създаден и нов с център с. Симеоновец с капацитет 100 места, обслужващ прилежащите села – Семчиново, Варвара, Ветрен дол и Лозен. Необходимостта, породена от голямото желание на населението от другите селища, налага създаването на още такива звена, едно от които да обслужва гр. Ветрен и второ, което да обслужва населението от селата Бошуля, Карабунар, Виноградец и Славовица. По този начин ще бъдат обхванати лицата, нуждаещи се от този вид услуга почти в цялата община. Създаването на нови патронажи може да се улесни, като се използва наличната база (бившите ученически и др. столове).

Столово хранене

На територията на Община Септември функционират два ученически стола в СОУ"Хр. Ботев" гр. Септември, в който се хранят 130 ученика от 1-ви до 12- ти клас и в ОУ „ Св. Св Кирил и Методий" с. Симеоновец, в който се хранят 32 ученика от 1-ви до 8 ми клас. С решение на №839 /22.02.2011г.на Общински съвет се реши съществуващите в момента бюджетна дейност ученически столове към СОУ „ Христо Ботев"гр. Септември и ОУ с. Симеоновец, както и откритията ученически стол към ОУ с. Семчиново, да обхване всички ученически столове, които действат към настоящия момент и които предстои да бъдат разкрити и се преобразува в стопанска дейност „Ученически столове" към Община Септември

Детска млечна кухня

През 2005 г. е възстановена Детска млечна кухня към ОДЗ 1 „Приказен свят" – гр. Септември. На основание на наличната материална база, която съществува и е необходимост за потребностите на гражданите. Кухнята обслужва от 70 до 100 деца.

Клубове

На територията на Община Септември има 11 клуба по населени места и клуб “Вяра” за хора с увреждания в гр. Септември. Общината подпомага финансово всеки един от тях.

Център за психично здраве откриха в Септември, сдружение „Човеколюбие”

Центърът е част от общ проект на „Човеколюбие” на територията на Пазарджик, Септември и Стрелча, по който безвъзмездната швейцарска помощ е в размер на 145 960 лв. Той е с капацитет за 30 потребители на социалната услуга за рехабилитация и интеграция на хора с психични проблеми. В началото той ще се превърне в дом на седмина души от община Септември, които в момента пътуват до Пазарджик. Предстоят стъпки за превръщането на услугата в държавно делегирана дейност.

Реализирането на общинската социална политика е непрекъснат процес, инструмент за хармонизиране на местните инициативи с държавните изисквания, възможностите на местната власт, бизнеса и НПО и потребностите на жителите от общината.

9.4. Култура

Съхранението и популяризирането на материалните и духовните културни постижения и на духовното обогатяване на населението в общината са: Археологически музей в гр. Септември и Къща–музей “Александър Стамболийски”, с. Славовица, 20 читалища, читалищни библиотеки, религиозни храмове.

Музеи

Археологически музей "Проф. Мечислав Домарадски", гр. Септември, бул. “България” № 59.

От 2005 г. музеят разполага с нова сграда. През същата година, във връзка с десет годишнината на музея, с Решение на Общинския съвет, той е именуван на името на проф. Мечислав Домарадски, откривател и пръв проучвател на емпорион Пистирос, организатор и създател на автоматизираната информационна система "Археологическа карта на България”. Той е един от най-младите музеи в страната и единственият специализиран музей за археология на територията на област Пазарджик. Разгъната застроена площ на музея 848 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 2 098 кв.м. Сградата се нуждае от спешен основен ремонт на покрива, подмяна на една част от дограмата, основен ремонт на работните кабинети и фондохранилищата. От реставрация се нуждае и мозаечното пано на сградата .

Броят на музейните експонати е 11 379. През 2014 година се открива Постоянна експозиция „Емпорион Пистирос” в Археологическия музей „Проф. М. Домардски”. Тя е

осъществена със съдействието и финансовата подкрепа на Американския научен център в столицата и фондация „Америка за България”.

Къща-музей "Александър Стамболийски" с. Славовица

Музеят е частна собственост, разположен е в сграда е построена през 1922 г. Разгъната застроена площ на музея 42 кв.м, площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 470 кв.м. Музеят е създаден през 1958 г. с три обекта: Родна къща, Вила-музей и Паметник-костница. През 1968 г. трите обекта са обявени за „*Исторически паметници на културата от национално значение”.* Общата експозиционна площ на музея е 250 кв. м. Във фонда му се съхраняват 357 оригинални снимки, документи и прадмети и 50 спомени за Александър Стамболийски, богата библиография и фототека. Ежегодно в с. Славовица се организира Национален възпоменателен събор – поклонение в местността "Янини грамади", по повод годишнина от гибелта на земеделския лидер Александър Стамболийски.

Община Септември има разработени конкретни проекти за:

✓ Реконструкция и реставрация на „Сграда и дворно място на Вила-музей на Александър Стамболийски, с. Славовица;

✓ Реконструкция и реставрация на „Сграда и дворно място на Родна къща на Александър Стамболийски, с. Славовица;

✓ Реконструкция и реставрация на „Сграда и дворно място Паметник–костница Александър Стамболийски, с. Славовица.

Читалищата и библиотеките са “капилярите” на мрежата от културни институции. В общината функционират 15 народни читалища:

1) **НЧ “Отец Паисий - 1910”, гр. Септември**

Читалището е частна общинска собственост и се помещава в сградата на Младежки дом на гр. Септември. Разгъната застроена площ на читалището 70 кв.м., а площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 10 590 кв.м. От 1995 г. не е правен ремонт на сградата. Наличие на библиотека, клубове, самодейни състави.

2) **НЧ “Пробуда - 1935”, гр. Септември**

Вид на собствеността: публична общинска собственост. Читалището няма собствена сграда, ползва недвижим имот Общинска собственост с Договор № 52/21.02. 2011 г. - библиотека и Заповед №223/22.06.1998 г. зала за репетиции. Разгъната застроена площ на читалището 140 кв.м, площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 2 560 кв.м.. Състоянието на сградата е добро, частичен ремонт през 2009 г. на библиотеката и през 2004 г. на залата. Към читалището работят ФГ “Надежда” и ДТС “Мераклии”

3) **НЧ “Будител – 2004 ”, гр. Септември**

Читалището е частна общинска собственост. Със Заповед № 378 от 03.05. 2005 г., Общински съвет гр. Септември отдава за временно и безвъзмездно ползване недвижим

имот – частна общинска собственост на читалището. Разгъната застроена площ на читалището 45 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 450 кв.м. Състоянието на сградният фонд е добро. През 2009 г. е правен частичен ремот от допълваща целева субсидия. Читалището има библиотека, школа по изобразително изкуство и самодеен състав от Женска група по автентичен фолклор.

4) **НЧ "Христо Смирненски – 1904 ", гр. Ветрен**

Читалището е построено през 1946 г., публична общинска собственост. Разгъната застроена площ на читалището 1 760 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 1 500 кв.м. Състоянието на сградата е незадоволително. Основен ремонт е правен през 1981-1985 г. Читалищната библиотеката разполага с над 15 760 тома литература и над 16 000 тома книги на електронен носител. Библиотеката работи по програма "Глобални библиотеки" България – етап 2009 г. Читалището разполага с детска театрална формация, състав по художествено слово, танцови състави за деца и младежки танцав състав за народни танци, състав за автентичен фолклор.

5) **НЧ "Просвета - 1929", с. Бошуля**

През 1996 г. читалището се премества в сградата на третия етаж на кметството, то е публична общинска собственост. Разгъната застроена площ на читалището 100 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 1 557 кв.м. Физическото състояние на сградата не е добро, залата където прави репетиции танцовия състав се нуждае от ремонт. Частичен ремонт е правен през 2009 г. – с проект е сменена дограмата на библиотеката. Към читалището има библиотека с 8 600 тома книги, няма средства за нова литература. В читалището функционират следните състави: танцов състав от 20 човека; група за автентичен фолклор – 18 човека; детска театрална група; група за художествено слово. Читалището издава вестник Читалищен прозорец и книга.

6) **НЧ "Селска пробуда – 1927 ", с. Варвара**

Година на построяване 1964 г., публично общинска собственост. Разгъната застроена площ на читалището 798 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 3000 кв.м. Състоянието на читалището е незадоволително. Не е правен основен ремонт. През 2004 г. по проект: Ремонт на Читалище с. Варвара, изпълнен със средства по правителствена програма "Малки проекти в подкрепа на регионалното развитие – 2004 г. е направена изолация на две големи тераси с площ 264 кв.м., поставяне на 63 л.м. улици и водосточни тръби, остъкляване на счупени стъкла на сградата, външно осветяване на фасадата. Читалището има постоянно действаща библиотека. Школа по изучаване на музикалните инструменти-гайда. Самодейни състави, които целогодишно поддържат традициите и обичаите на селото, представят автентичния фолклор на Варвара, както на общинско, така и на регионално, национално и международно ниво. Доказателство за това са многобройните грамоти, дипломи, медали, почетни отличия. Към читалището съществува и кукерска група от 1964 г.

7) **НЧ “Възраждане - 1926”, с. Карабунар**

Година на построяване 1972 г., публична общинска собственост. Разгъната застроена площ на читалището 1937 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 2 205 кв.м. Физическото състояние на читалището е незадоволително. Ремонт на сградата не е правен и читалището се нуждае спешно от ремонт. Към читалището функционира библиотека с фонд 11 879 тома, библиотеката е глабална има четири компютъра, многофункционално устройство, мултимедия, който са в услуга на населението на селото. Самодейни състави МТС и ДТС „Карабунарче”, ДФГ „Карабунарче”, ФГ “Карабунарче”, Драматична група, Детска драматична група. Колективите имат много участия и награди.

8) **НЧ “**Александър Стамболийски”**, с. Славовица**

Сградата на читалището се намира в обособения комплекс “Дом-паметник Александър Стамболийски”, които е построен през 1957 г., публична общинска собственост. Разгъната застроена площ на читалището 406 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 4 368 кв.м. Основен ремонт на сградата е правен през 1979 г., а частичен през 1998 г. Към читалището има библиотека с 5 425 тома литература. Функционира и детска кукерска група.

9) **НЧ “Д-р Петър Берон – 1926 ”, с. Виноградец**

Година на построяване 1962 г., публично общинска собственост. Разгъната застроена площ на читалището 125 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 125 кв.м. Сградата на читалището се нуждае от спешен ремонт но покрива. Частичен ремонт е праевен по Проекти за допълваща субсидия през 2009 и 2010 г. Към читалището функционира библиотека. Има постоянно действащи състави – Самодейна певческа група и Кукерска група., които печелят отличия и награди, на общинско, регионално и национално ниво.

10) **НЧ “Култура – 1910”, с. Ветрен до**л

Читалището е публична общинска собственост. Разгъната застроена площ на читалището 1 190 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 3000 кв.м.

11) **НЧ “Серафим Янакиев Червенко – 1933”, с. Симеоновец**

Читалището е публична общинска собственост, построено е през 1958 г. Разгъната застроена площ на читалището 692 кв.м, площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 1 000 кв.м. През 2002 г. и 2008 г. е правен ремонт на киносалона. Читалището има нужда от основен ремонт. Към читалището функционира библиотека с фонд 7 028 библиотечни единици. В библиотеката има включен Интернет. Функционират група за автентичен фолклор, носител на редица награди.

12) **НЧ “Напредък – 1928”, с. Семчиново**

Читалището е публична общинска собственост, построено е през 1969 г. Разгъната му застроена площ е 1401 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 3 800

кв.м. Сградният фонд на читалището е в сравнително добро състояние. Има нужда от ремонт на покрива и подмяна на дограмата. Към читалището функционира библиотека, детска група за народни танци, фолклорна група-жени, кукерска група. Всички групи активно участват в различни мероприятия, конкурси и фестивали. Имат спечелени много грамоти и награди.

13) **НЧ** "Христо Ботев – 1928", **с. Ковачево**

Читалището е построено през 1956 г., сградата е публична общинска собственост. Разгънатата застроена площ е 368 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот е 1140 кв.м. Читалищната сграда се нуждае от неотложен основен ремонт. Към читалището функционира библиотека и фолклорен танцов състав.

14) **НЧ "Селска просвета – 1929", с. Лозен**

Читалището е публична общинска собственост, разгънатата застроена площ на читалището е 53 кв.м., площта на урегулирания поземлен имот (УПИ) 3 100 кв.м. Правен е частичен ремонт.

15) **НЧ "Отец Паисий – 1926", с. Злокучене**

Собствеността е публична общинска, читалището се намира в сградата на кметството. Разгъната застроена площ е 70 кв.м. Ремонт на читалището не е правен.

Проблеми пред читалища са:

- ✓ Сградният фонд се нуждае от основен ремонт;
- ✓ Остаряло сценично оборудване;
- ✓ Липсва добро осветление и озвучаване на читалищните зали;
- ✓ Недостатъчни са средствата за поддържане на материалната база и за дейността на читалищата.

Религиозните храмове в общината са представени от:

Православни храмове:

1) Църква „Св. Харалампи", гр. Септември;
2) Църква „Св. Цар Борис-Михаил"., гр. Септември;
3) Църква "Свето Успение Богородично", с. Бошуля;
4) Църква "Свети Никола", гр. Ветрен;
5) Църква „Света великомъченица Варвара", село Варвара;
6) Църква "Света Богородица" и Гергьова черква, село Ветрен дол;
7) Църквата *„Св. Архангел Михаил",* село Виноградец*,*
8) Църква „Свети Йоан Предтеча", с. Карабунар;
9) Църква "Свети Георги", с. Ковачево;
10) Църква " Света Петка", с. Лозен;
11) Църква "Света Богородица", с. Семчиново;
12) Църква "Св. Преп. Йоан Рилски Чудотворец", с. Злокучене;
13) Църквата "Рождество Бо-городично", с. Симеоново

Мюсюлмански храмове (ислям):

1) Джамия, с. Ковачево;

2) Джамия, гр. Септември;

3) Джамия, гр. Септември

4) Месчид, с. Ковачево.

Протестанство

1) Адветна църква, гр. Септември;

2) Адветна църква, гр. Ветрен.

В областта на културата са нужни инвестиции за основни и текущи ремонти на културните обекти, оборудване с компютърна техника и обогатяване на книжния фонд. Осигуряване на финансови средства за финансиране на творби на изявени местни културни дейци и на деца с изявени творчески таланти в различни области. Повишаване на квалификацията на заетите в сферата на културата е от съществено значение.

9.5 Спорт и младежки дейности

В общината има регистрирани голям брой спортни клубове. Тяхната дейност е насочена към развитието на три вида спорт: футбол, баскетбол и хандбал. Най-голям е броят на спортните клубове по футбол.

Спортната база в общината е представена от:

1) **Спортна зала за тенис на маса и щанги -** гр. Септември;

2) **Спортен комплекс "Локомотив" /стадион и футболно игрище/ -** гр. Септември;

3) **Спортен комплекс /стадион за футбол/ -** с. Варвара;

4) **Футболно игрище -** с. Карабунар;

5) **Футболно игрище /за футбол и лека атлетика/ -** гр. Ветрен;

6) **Стадион /за футбол/ -** с. Виноградец;

7) **Футболно игрище -** с. Бошуля;

8) **Футболно игрище -** с. Злокучене;

9) **Стадион /за футбол и лека атлетика/ -** с. Лозен;

10) **Стадион /за футбол и лека атлетика/ -** с. Семчиново;

11) **Спортен комплекс /за футбол и лека атлетика/ -** с. Ковачево;

12) **Спортен терен /за футбол и лека атлетика/ -** с. Ветрен дол;

13) **Спортно игрище /за футбол/ -** с. Симеоновец;

14) **Спортна зала за карате -** гр. Септември.

Спортни клубове в общината са:

1) **ФК "Локомотив", гр. Септември.** Клуба има четири футболни отбора - мъже, юноши старша възраст, деца и ветерани. Отборите участват в Областна футболна група гр. Пазарджик.

2) **ФК "Вихър", гр. Ветрен.** Клуба има два футболни отбора - мъже и деца, които участват в първенствата на Областна футболна група гр. Пазарджик.

3) **ФК "Зенит", с. Ветрен дол.** Участва с отбор мъже в първенството на "Б" областна футболна група /сезон 2008/2009 г./.

4) **ФК "Балкан", с. Варвара.** Има футболен отбор мъже, който участва в първенството на "А" областната футболна група.

5) **ФК "Тракия", с. Лозен и ФК Тракия 1948.** Има два футболни отбора - мъже и юноши, които участват в първенствата на Областна футболна група.

6) **ФК "Сантос", гр. Септември.** Организира и провежда, съвместно с община Септември Национален ромски футболен турнир с участието на 32 отбора от цялата страна.

7) **Спортен клуб по тенис на маса "Локомотив" Септември.** Този спорт има десетилетни традиции в община Септември. В последните 2-3 години дейността в клуба се осъществява само с участието на отбор мъже в "Б" група. През 2008 г. придобиха право на участие в "А" РГ - мъже.

8) **Карате клуб "Тонус-спорт 2".** Редовен участник в международни, национални и други първенства от спортния календар на Българската федерация по карате, предимно в дисциплина "кумите", с призови места от турнирите.

9) **СК "Вдигане на тежести и културизъм".** Спортен клуб, който на този етап подготвя състезатели за участия в първенства и турнири /кондиционни тренировки/.

10) **СК "Вихър-Ветрен" джудо.** Участва в първенствата от спортния календар на Българската федерация по джудо с две призови места.

11) **СК "Загоре" шах, гр. Септември.** Сравнително нов клуб, чиято дейност е организиране на Общинско първенство и провеждане на двустранни срещи с различни отбори.

Спортният календар на общината включва състезания по спортовете: футбол, баскетбол, волейбол, хандбал, тенис на маса и шах, лека атлетика, шах и др. Всяка година, на 1 и 2 май, в гр. Септември се провежда Национален футболен ромски турнир, който е организиран съвместно с НПО сектор на територията на общината, Община Септември и ФК ”Сантос” – Септември.

Младежки дейности

За развитие на младежките дейности общинското ръководство има готовност за организиране на спортни и културни мероприятия, повишаване на гражданската култура, повишаване на езиковата и компютърна култура – интернет и професионална ориентация.

Наличната база е недостатъчна и няма привлекателен вид за осъществяването на подобна идея. Като перспектива са мероприятия за осъвременяване на съществуващата и създаването на нова база. Ето защо като тенденции на бъдещи действия се очертават:

✓ Изграждане на съвременни общоградски спортни обекти /до ж.п. гара/;

✓ Проектират и изградят /чрез европроекти/ общоградски, квартални и училищни спортни обекти, които да осигурят спортна база за ученици, младежи и граждани;

✓ Ремонт, рехабилитация, осъвременяване на съществуващата спортна база, квартални игрища и детски площадки

9.6. Обществен ред и сигурност

Структурите по обществен ред и сигурност в общината са с надобщинско значение и са представени от: РУ "Полиция" – гр. Септември, ул. “Любен Каравелов” № 1 и Районна служба “Пожарна безопасност и защита на населението”, гр. Септември.

9.7. Административно обслужване

Административното обслужване се осъществява от община Септември, ул. “Александър Стамболийски” №37А.

Деловото обслужване се осъществява от Районен съд, гр. Пазарджик, който обслужва и селищата от община Септември.

Други структури са Общинска служба “Земеделие”, гр. Септември, ул. “Александър Самболийски” №37А, която има офис в гр. Белово и в с. Лесичево; Дирекция “Бюро по труда”, бул. “България ” №48; Дирекция “Социално подпомагане”.

Административните сгради на представителните структури са разположени в ЦГЧ.

На територията на останалите селища административното обслужване е представени от сградите на кметствата и пощите. Сградите на пощенските станции са представени в таблица №32.

Таблица №32: Пощенски станции в община Септември

Станция, Населено място	Адрес
с. Семчиново	ул. ”Втора” №16
с. Симеоновец	ул.” Втора” №34А
с. Ковачево	ул. ”Първа“ №16
гр. Ветрен	ул. ”Петдесет и първа” №1
с. Бошуля	ул. “Първа” №44
с. Карабунар	ул. „Първа” №38
с. Виноградец	ул. “Първа“ №46
с. Лозен	ул. ”Втора” №3
гр. Септември	бул. ”България” №57
с. Злокучене	ул. ”Първа“ №15
с. Варвара	ул. ”Двадесет и седма” №4
с. Ветрен дол	ул. ”Първа” №27
с. Славовица	ул. ”Първа” № 24Б

Източник: Български пощи, РУ “Южен централен регион

9.8. Бизнес инфраструктура

Финансово-кредитните институции са представени от клон на Банка ДСК, гр. Септември, бул “България” №59

Застрахователните компании са представени от: Алианц България Холдиг АД, гр. Септември, бул. "България" №19.

И двете институции са разположени в ЦГЦ.

10. Икономическа база

10.1. Отраслова структура на общинската икономика

Общината е важен промишлен и селскостопански център в Пазарджишка област с утвърдени селскостопански традиции и потенциал за ново развитие.

По-големите компании, които се явяват и определящи за икономиката на общината, са представители на местната индустрия. Най-важните и развити отрасли са: машиностроенето, металообработването и хранително-вкусовата промишленост. В тези отрасли функционират структуроопределящите предприятия за общината.

Проблемите в настоящия момент идват от ограничените пазари за продуктите на преработвателната промишленост; остаряло технологично оборудване; амортизиран сграден фонд; висока ресурсоемкост и неефективност на производствените процеси; незадоволително качество на произвежданите продукти и невъзможността, поради тази причина, да се преборят с конкуренцията на европейските и световните пазари; изходни суровини с недоказано качество и слаб контрол върху тях.

Липсват достатъчно статистически данни касаещи икономическото развитие на общината за средните и големите предприятия поради опазване тайната на статистическата информация определена в Закона за статистиката, чл. 25, ал. 2. (Доп. - ДВ, бр. 98 от 2008 г.). Тези ограничения водят до известни затруднения при правенето на икономически анализ на икономиката на общината.

Община Септември заема скромен дял в икономиката на област Пазарджик. През 2012 г. общинската икономика е с дял от 6,5% от произведената продукция, 5,9% от нетните приходи от продажби и 6,0% от заетите лица на област Пазарджик

По данни ТСБ – гр. Пазарджик към края на 2012 г. броя на икономически активните предприятия в общината е 677 и представлява дял от 6,4% от предприятията в цялата област Пазарджик.

Таблица №33: Икономически активни предприятия в област Пазарджик и община Септември

Област, община	2010	2011	2012
Област Пазарджик	10514	10363	10511
Община Септември	654	655	677
Дял на предприятията в община Септември – (%)	6.2	6.3	6.4

Източник: ТСБ – гр. Пазарджик

Наблюдава се тенденция към увуличаване на предприятията в общината – през 2010 г. са били 654, а през 2012 са 677, или предприятията се увеличават с 23 броя за период от 2 години.

10.2. Икономически показатели

От посочените данни е видно, че основни сектори в местната икономика са преработващата промишленост, търговията и селското стопанство. По-големите компании, които се явяват и определящи за икономиката на общината, са представители на местната индустрия. Най-важните и развити отрасли са: машиностроенето, металообработването и хранително-вкусовата промишленост.

В тези отрасли функционират структуроопределящите предприятия за общината. Най-голям относителен дял заемат фирмите, работещи в сектора на Търговията – 40,92%, следвани от сектора на „Селското, горско и рибно стопанство“ – 22,16%, в същото време най-голям принос в приходите от дейността, както и в показателя печалба от дейността, имат фирмите от сектор „Преработваща промишленост“, които представляват 10,04% от общия брой предприятия.

Таблица №34 Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия за 2012 г. по икономически дейности за община Септември

Икономически дейности (А21)	Предприятия - брой	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Разходи за ДМА
		Хиляди лева				
община Септември	677	182495	248097	209077	243426	14607
Селско, горско и рибно стопанство	150	6361	10016	6453	9913	3040
Добивна промишленост	..	..	..	..	..	....
Преработваща промишленост	68	112070	129842	107876	127654	7514
Производство и разпостранение на ел. и топлинна енергия	3	..	..	..	232	682
Доставяне на води, канализация, услуги	..	..	..	..	..	....
Строителство	12	..	..	..	..	1075
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	277	8506	45133	39845	44195	879
Транспорт, складиране и пощи	28	6731	7133	6536	7006	1221
Хотелиерство и ресторантьорство	71	1228	2450	2428	2453	13
Създаване и разпостранение на информация и тв.	3	..	..	..	..	..
Операции с недвижимости	7	128	196	124	129	..
Професионална дейност и научни изследвания	12	97	123	95	142	6
Администнативно спомагателни дейности	6	227	262	203	320	....
Образование	3	34	34	34	30	
Хуманитарно здравеопазване и социална работа	21	859	882	859	727	18
Култура, спорт и развлечения	..	..	..	..	..	..
Други дейности	11	260	288	286	313	..

Източник: ТСБ – гр. Пазарджик

Според данните на ТСБ – гр. Пазарджик, преработващата промишленост е с най-голям дял в структурата на местната икономика по всички основни показатели:

- ✓ Произведена продукция е 61,4% (112 070 хил. лев);

- ✓ Нетни приходи от продажби 51,6% (107 976 хил. лева);
- ✓ Разходи за дейността дейността 52,4% (127 654 хил. лева);
- ✓ Разходи за придобиване на ДМА 54,4% (7 514 хил. лева).

Промишленост

На преработващата промишленост се дължат основните инвестиции в дълготрайни материални активи. Извършените разходи за придобиване на ДМА са важен показател за икономическата активност на предприятията и за оценка на бизнес климата на даден регион. Инвестициите в ДМА са и основният показател, който измерва икономическото развитие на фирмите, тъй като компании в лошо финансово състояние не инвестират в ДМА.

10.3. Малки и средни предприятия

Микропредприятията са с най-голям относителен дял от общия брой местни предприятията – 93,4% през 2012 г. На тях се пада дял от 35,1% от заетите лица и 24,1% от нетните приходи от продажби.

Въпреки, че официалните данни по икономическите показатели на средните и големи предприятия в община Септември са конфиденциални, видно е, че те представляват гръбнака на местната икономика. Големите и средните предприятия (под 10% от общия брой предприятия) са в сферата на преработващата промишленост.

Таблица №35: Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия по год. и по групи предприятия според броя на заетите за община Септември 2010-2012 г.

Групи предприятия	Предприятия - брой	Нетни приходи от продажби	Печалба	Загуба	ДМА	Заети лица
	Брой	Хиляди левове				Брой
2012						
Общо	**677**	**209077**	**7917**	**3680**	**79567**	**3310**
Микро да 9 заети	635	50312	3234	1600	18998	1162
Малки от 10 до 49	31	29994	1622	738	13541	582
Средни от 50 до 249	..	..	..	1342		
Големи над 250						
2011						
Общо	**655**	**147866**	**7140**	**4917**	**64798**	**3020**
Микро да 9 заети	610	36893	2873	1893	21364	1114
Малки от 10 до 49	35	34080	1604	789	12990	599
Средни от 50 до 249	..	..	..	2235	..	..
Големи над 250	..	..	..	..	..	..
2010						
Общо	**654**	**146346**	**5898**	**4216**	**64002**	**3089**
Микро да 9 заети	612	36591	3027	1516	17882	1035
Малки от 10 до 49	33	43430	1455	..	18306	687
Средни от 50 до 249	..	..	..	..	..	..
Големи над 250	..	..	..		..	..

Източник: ТСБ Пазарджик

Промишлеността на общината е съсредоточена основно в две промишлени зони. Формирането на производствени зони става на етапи – първоначално се формира

Южната промишлена/индустриална зона на гр. Септември, за гръбнак на която е служил ж.п. ареала, а Северната индустриална зона е разположена северно от село Варвара.

Южната индустриална зона е разположена около железопътната гара на град Септември включва следните производствени предприятия - Вагоноремонтен завод – най-голямото предприятие в общината; "Хеброс Винпром" АД – високо алкохолни напитки, без винопроизводство сега със затихваща дейност с тенденция към закриване; "Олива "АД – преработка на слънчогледово семе, производство на растителни масла; Винпром ООД – производство на вина и високоалкохолни напитки. Зоната заема площ от 39,2 ха, от които 16,5 ха са на Вагоноремнтния завод.

Северна индустриална зона, разположена северно от с. Варвара, включва бившето голямо предприятие Завод за спирално заварени тръби, което е обявено в ликвидация и публична продажба от Агенцията за държавни вземания. Зоната заема площ от 60 ха.

В резултат на приватизацията и реституцията по-голямата част от предприятията стават частна собственост. Общината не разполага с никакви общински терени за разполагане на производствена или складова дейност. *За целта новият ОУПО определя нови територии за индустриални нужди – територии разположени в северната част на град Септември.*

По-големи предприятия в общината са:

✓ **Вагоноремонтен завод – 99 АД – гр. Септември, ул. "Любен Каравелов" №28.** Дейността на предприятието е ремонт на подвижен ж.п. състав, рециклиране и пълно възстановяване на товарни вагони, ремонт на пътнически вагони, реконструкция и модернизация на специални вагони. Производство и износ на нови коловози. Понастоящем в завода работят над 700 човека или 21,1 % от официално заетите лица в местната икономика по данни за 2012 г.

✓ **Завод за листови метални конструкции ЕАД (КЗУ-ЗЛМК ЕООД), гр. Септември, ул. „Велинградско шосе" №2**. Дейността му е производство на всички видове метални конструкции, всякакъв вид и обем стоманени резервоари, кули, метални комини, тръбопроводи-технологични и напорни, заваръчна и контролна дейност. В предприятието работят около 120 човека.

✓ **ПФБ ПРЕСО ФОНДАЛ-БЪЛГАРИЯ ЕООД – с. Варвара**. Дейност на фирмата е производство обработка на механични части и метални принадлежности за машини и инструменти, както и подобни механични дейности като цяло, и в частност обработка на алуминий за всякаква търговска дейност. Това е едно от предприятията с вложени чуждестранни инвестиции. В компанията работят над 140 човека.

✓ **ЛИФТ ГРУП АСПЕКТ 1 ЕООД – гр. Ветрен, ул. "Петдесетта", №108.** Дейността на фирмата: Производство и търговия на асансьори, производство и търговия на резервни части за асансьори; производство и търговия с електродвигатели, ремонт на

електродвигатели. Производството е разположена на 25 000 кв.м. и в фирмата работят над 40 човека. Започва дейността си през 2011 г.

✓ **“ВЕЛАС – В” ООД, гр. Ветрен ул. “Петдесетта”, №1**. Предмет на дейност: Проектиране, производство, доставка и монтаж на електрически и хидравлични асансьори.

✓ **“РЬОФИКС” ЕООД, гр. Септември, ул. „Спартак” №10**. Дейност на фирмата: Производство и търговия със строителни материали от всякакъв вид в страната и чужбина. Във фирмата работят около 95 души.

✓ **“ЗАРЯ – 2000” ЕАД – гр. Септември, бул. “България” №202**. Дейност на фирмата: производство и търговия с хляб, хлебни и тестени изделия, боза, безалкохолни напитки и сладкарски изделия; търговия на едро и дребно с хранителни и нехранителни стоки. Във фирмата работят 100 души.

✓ **БОРСА ЕООД, гр. Септември, ул. “Тодор Каблешков” №12.** Дейност на предприятието: Производство на хляб, хлебни и пресни сладкарски изделия. Фирмата има собствен производствен цех оборудван с високопроизводителни машини и поточни линии. Някои от асортиментите на фирмата, години наред, успешно се продават в Англия. Най-популярни продукти на пазара са: Бисквити асорти “Даяна”; Бисквити “Септември” с локум; Шприц с шоколад “Септември”; Меденка с мармелад; Суха паста “Палма”; Бискити за кафе; Сладки с локум „Ягода”; Сладки с локум „Кайсия” и др. Фирмата реализира продукцията си със собствен транспорт. В компанията работят около 110 души.

✓ **Земеделска производствено търгоска кооперация - "Александър Стамболийски" – с. Славовица.** Дейност: изкупуване, преработка и реализация на селскостопанска продукция, Отглеждане на лозови, овощни и други трайни насаждения. В кооперацията работят около 50 човека.

✓ **КАПАДОКИЯ ФРУКТ ООД, гр. Септември.** Производство и търговия със селскостопанска продукция.

✓ **ДАТЕКО 1978 ЕООД, с. Карабунар.** Преработка на земеделска продукция, винарска изба. Проект по ПРСР: Изграждане на винарска изба в с. Карабунар , община Септември с помещение за съзряване в дъбови бъчви и бутилки.

✓ Проект по ПРСР: Изграждане на **семеен хотел с гостилница** за интегриран селски туризъм в село Карабунар, община Септември

✓ **"ЕНБ Пласт" ЕООД, с. Бошуля.** Производител на пластмасови изделия за промишлеността и бита. Дружеството е регистрирано през 2009 година. От януари 2013 година компанията стартира производствената си дейност в новоизградена база по проект по Програма за развитие на селските райони, мярка 311, на Държавен фонд "Земеделие" за построяване на сграда и закупуване на технологично оборудване.

✓ Други предприятия разположени в град Септември са: с Локомотивно депо - Основна дейност ремонт на локомотиви; “Хеброс – Винпром” АД – производство на вина и спиртни напитки, “Бъдеще Агро”- производство на вина; “Томи Херо” – пакетиране на билкови таблети идр.

✓ **Отрасъл строителство** през 2012 г. е представен от **12 фирми** от които се откроява фирмата **“Брокс 98” ЕООД, гр. Септември**. Основната дейност на фирмата е проектиране и изпълнение на ниско и високо строителство на жилищни, промишлени, селскостопански, културно-битови и комунални нужди, изграждане на инфраструктура и благоустрояване, вътрешни и външни ел., ВиК, строителни услуги.

10.4. Инвестиции

Положителен момент е **нарастването на размера на акумулираните преки чуждестранни инвестиции.** През 2012 г. те са 12 980,4 хил. евро, като в сравнение с 2010 г. те са нараснали с 3 063,6 млн. евро, или със около 31,0 % .

Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в предприятията от нефинансовия сектор в общината имат следните измерения:

Таблица №36: Чуждестранни преки инвестиции в нефинансовия сектор в община Септември

Години	Хил. евро	Базисен индекс - %	Верижен индекс- %
2010	9916.8	100.0	-
2011	9133.7	92.1	92.1
2012	12980.4	130.9	142.1

Източник: ТСБ – гр. Пазарджик

10.5. Отраслова структура на икономиката

Селско и горско стопанство

За периода 2007-2013 г. на територията на община Септември се откроява тенденцията за непрекъснато увеличаващия се брой предприятия и в сферата на селското и горско стопанство. Непрекъснато нараства и добавената стойност на отрасъла в местната икономика. През 2007 г. функциониращите предприятия в сектора са били 14 на брой, като са реализирали малко над 3 млн. лв. приходи от основна дейност. През 2012 г. работещите предприятия в отрасъла са десетократно повече – 150 бр. и са реализирали приходи от дейността за над 10 млн.лв.

Данните показват, че сектор “Селско, горско и рибно стопанство“ е ключов за община Септември и той продължава да се развива успешно. Той осигурява около 10% от заетостта в местната икономика. Увеличаващият се брой предприятия и обработваеми площи означава, че продължава да се инвестира в отрасъла, което от своя страна осигурява нови възможности за неговото развитие.

Селско стопанство

Селското стопанство като икономическа дейност е застъпено във всичките населени места на общината като то е основен отрасъл в селата.

За периода 2008-2013 г. по Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) и други инструменти на ДФ „Земеделие“ са подпомогнати над 40 бенефициента на територията на община Септември. Земеделски стопанства и организации са получили субсидии за над 3 млн.лева. Селскостопанският фонд на община Септември е над 207 хил. дка, от който около 172 хил. дка е обработваема земя (83,1%.). От обработваемата земя най-големи площи заемат нивите. Използването на територията на Област Пазарджик за земеделска дейност е доста различно за отделните й съставни общини. По данни на Министерство на земеделието и горите - БАНСИК 2000, община Септември е сред общините с използваемост на земите от 61% до 73%.

По показателя Начин на трайно ползване (НТП) земеделските земи са 178 348 дка, като 108 606 дка (60,9%) са ниви, трайни насаждения включително лозя са 36 069 дка (20,2%), като лозята са 27 332 дка (15,3%), ливадите и пасищата са 33 673 дка (18,9 %).

Таблица №37: Разпределение на имотите по площи и НТП в община Септември–май 2014 г.

Площи на имоти, земед.земи от дка до дка	Ниви и трайни насаждения			Всички имоти и земеделски земи		
	Обща площ - дка	Имоти - бр.	Средна площ - дка	Обща площ - дка	Имоти - бр.	Средна площ - дка
Общо:	144 675	47 871	3,0	178 348	53 774	3,3
до 3 дка	49 029	32 447	1,5	53 703	36 575	1,5
от 3 до 10	68 478	14 111	4,9	74 653	15 364	4,9
от 10 до 30	17 004	1 186	14,3	22 908	1 543	14,8
от 30 до 60	2 766	67	41,3	6 664	160	41,7
от 60 до 100	2 938	39	75,3	5 777	76	76,0
от 100 до 200	1 930	14	137,9	4 657	34	137,0
от 200 до 300	507	2	253,5	1 650	7	235,7
над 300	2 023	5	404,6	8 336	15	555,7

Източник: ОС “Земеделие” Септември

Детайлна картина се вижда от разпределението на площите по населени места в общината (изобразени в таблица №38): най-много ниви има в гр. Ветрен (18 305 дка) и гр. Септември (13 578 дка); най-големите масиви от трайни насаждения включително и лозя са в с. Виноградец (9 757 дка) и с. Карабунар (8 331 дка); най-големите пасища и ливади са в гр. Ветрен (9 196 дка) и с. Горно Вършило (7 154 дка).

Природо-климатичните условия в региона предопределят развитието на растениевъдството, главно към производството на зърнено-житни и фуражни култури. Значителен е делът на някои технически култури. Зеленчукопроизводството също заема определен дял, предимно в частното стопанство.

Таблица №38: Разпределение на земите по НТП в община Септември по площ – май 2014 г.

Населени места	Ниви - дка	Трайни насаждения, вкл. и лозя – дка	Лозя – дка	Ливади и пасища - дка
Общо	108 606	36 069	27 332	33 673
гр. Септември	13 578	1 596	1 095	683
гр. Ветрен	18 305	7 264	6 571	9 196
с. Семчиново	4 214	8	0	1 030
с. Симеоновец	5 194	188	0	586
с. Варвара	5 632	43	18	1 414
с. Ветрен дол	5 692	854	25	1 079
с. Лозен	8 224	458	321	559
с. Ковачево	8 268	604	506	734
с. Злокучене	1 070	371	163	245
с. Бошуля	7 020	1 423	1 265	1 307
с. Карабунар	10 220	8 331	7 123	1 797
с. Виноградец	13 368	9 757	8 232	3 304
с. Славовица	5 288	4 637	2 011	4 585
с. Горно Вършило	2 533	535	2	7 154

Източник: ОС -"Земеделие" – гр. Септември

Приоритетно място в растениевъдството заемат пшеницата, ечемикът и ръжта. Останалите части от обработваемите земи са засети с технически култури – маслодаен слънчоглед, етерично маслени култури, зеленчуци, фуражни култури и др. Слънчогледът е важна култура в района, като се очаква възраждане в нейното производство предвид перспективата за търсене в региона.

Преобладаващ дял в земеделието имат пшеницата, ечемикът и слънчогледът. За тях трябва да се търсят форми за увеличаване на добива от единица площ чрез въвеждане на научен подход.

Отглежда се и пролетен ечемик, царевица за зърно и силаж. Добри са възможностите за отглеждане на алтернативни култури. През последните години в региона се забелязва интерес и към атрактивни култури като рапица, просо, лавандула, но все още на малки площи – по-скоро експериментално.

С приключване на аграрната реформа по възстановяване на собствеността на земеделските земи след 1997-98 година, се наблюдава повишен интерес към лозарството и овощарството в региона. Собствениците и арендаторите започнаха възстановителни мероприятия /подмладяване/ на съществуващите насаждения, а също и проучване, анализи и създаване на нови масиви.

Това дава основание за оптимизъм за по-нататъшно възраждане и развитие на лозарството и овощарството в региона.

От представената таблица за отглежданите трайни насаждения в общината се наблюдава значителен превес на отглежданите лозя – 82,7%, като преобладават винените сортове – 71,9%, череши - 7,9%, вишни – 3,7% .

Таблица №39: Трайни насаждения в община Септември (към м. март 2014 г.)

Трайни насаждения	Плододаващи и млади насаждения - дка	Плододоващи насаждения - дка	Млади насаждения - дка
Общо	**21 930**	21 400	530
Лозя десертни	**2 370**	2 350	20
Лозя винени	**15 770**	15 530	240
Ябълки	**270**	250	20
Круши	**15**	10	5
Дюли	**5**	0	5
Череши	**1 730**	1 650	80
Вишни	**820**	790	30
Сливи	**230**	220	10
Праскови	**170**	150	20
Кайсии	**60**	50	10
Ягоди	**230**	200	30
Малини	**160**	150	10
Роза маслодайна	**0**	0	0
Лавандула	**0**	0	0
Хмел	**0**	0	0
Орехи	**100**	50	50

Източник: ОС "Земеделие" – гр. Септември

Наличието на съхранена природна среда и екологично честият район са предпоставка за екологично чисто земеделие.

Хидромелиорации

"Напоителни системи" ЕАД осигурява вода за напояване на 1/3 от земеделските земи. На територията на общината има изградени микроязовири показани в таблица по-долу.

Таблица №40: Хидротехнически съоръжения в община Септември

Населено място	Име на язовира	Предназначение на язовира	Собственост	Макс. площ на водната повърхност
гр. Ветрен	"Баталите"	напояване	Публична общинска собственост	17.938 дка.
гр. Ветрен	"Джелепина"	напояване	Публична общинска собственост	34.226 дка.
с. Карабунар	"Юрта"	напояване	Публична общинска собственост	187.689 дка.
с. Виноградец	"Сухата чешма"	напояване	Публична общинска собственост	113.155 дка.
с. Славовица	"Калинова кория"	напояване	Публична общинска собственост - МООС	63.252 дка.
с. Славовица	"Дунава"	напояване	Публична общинска собственост	31 дка.

Източник: Общинска администрация, гр. Септември

Процесите на връщане на земята на гражданите доведоха до раздробяване на селскостопанските земи, което затруднява осигуряването на вода за напояване. Съществуващата канална мрежа е в лошо техническо състояние (има ниска проводимост и в голяма степен е разрушена), което прави невъзможно използването ѝ за доставяне на вода до определени площи. В резултат много от селскостопанските земи могат да се напояват само от собствени водоизточници.

Поливното земеделие е една от решаващите предпоставки за изграждане на ефективен и конкурентоспособен пазарен сектор. Затова е необходимо да се извърши ремонт и възстановяване на поливните площи и обслужващите ги съоръжения, да се използва целият потенциал за добре устроени поливни площи.

Преструктурирането на собствеността върху водните обекти и хидромелиоративните инфраструктури постепенно трябва да доведе до собственост на съответните земеделски производители (собственици или ползватели на земеделски земи). Това преструктуриране може да се осъществи чрез възникване на новия субект в поливното земеделие – сдружение за напояване (по Закона за сдруженията за напояване и приетите към него Наредби).

Животновъдство

Животновъдството е съсредоточено в частния сектор. Състоянието на животновъдството е видно от приложената по-долу таблица №41.

От гледна точка на животновъдните обекти се наблюдава превес на овцевъдните – 500 (с общо овце 5936 бр.), следват говедовъдните обекти - 92 (с общо говеда 1305), птицевъдните обекти са регистрирани като категории на производство в задни дворове – 970 обекта.

Високите производствени разходи и ниските изкупни цени на продукцията от животновъдството са причина за отлив от този отрасъл на земеделски кооперации и агрофирми и преминаването на съществуващите животни в частни стопани и по-малки семейни ферми или във фирми, занимаващи се предимно с угояване и търговия.
Перспективите в отрасъла са към създаване и развитие на семейни ферми с по-малък брой животни, механизиране на процесите на отглеждане, за което е необходимо финансово подпомагане и стимулиране на частните животновъди.

Перспективите за развитие на селското стопанство са:

✓ Благоприятният климат, почви и водни запаси за предпоставка за развитието на интензивно земеделие в областта на лозарството, градинарството и зеленчукопроизводството;

✓ Уедряване на земята (комасация) с оглед ефективното и използване и прилагане на модерно земеделие;

✓ Търсене на ефективни форми за подпомагане, с цел учредяване на сдружения и земеделски кооперации;

✓ Привличане на крупни арендатори на земеделски земи;

✓ Създаване сдружения за напояване;

✓ Търсене на финансиране за изграждане на капкови напоявания;

✓ Създаване на малки семейни фирми и цехове за съхранение и преработка на селскостопанска продукция;

✓ Насоки за участие в проекти за модернизиране на стопанствата съгласно европейските изисквания.

Таблица №41: Вид и брой на животновъдните обекти и животните в община Септември (към април 2014 г.)

Животновъдни обекти и животни	Брой
Говедовъдни обекти	*92*
Говеда общо	1305
В т.ч. крави	778
Биволовъдни обекти	*6*
Биволи общо	31
Биволици	12
Овцевъдни обекти	*500*
Овце общо	5936
В т.ч. овце майки	3900
Козевъдни обекти	*200*
Кози общо	1295
Кози майки	650
Обекти за еднокопитни	*570*
Еднокопитни общо	700
Регистрирани Коне	34
Работни Коне	555
Други еднокопитни	111
- магарета	50
- мулета	33
- катъри	28
Птицевъдни обекти-задни дворове	*970*
Птици общо	3500
кокошев вид	2900
водоплаващи	500
други (дивечови)	100
Регистрирани пчелини	32
Пчелни семейства - общо	1148
Рибовъдни обекти	4
шаранови стопанства	3
есетрови стопанства	1

Източник: ОС "Земеделие" – гр. Септември

Горско стопанство

Горските територии от община Септември се стопанисват и управляват от Държавно горско стопанство (ДГС) „Пазарджик" носещо името на град Пазарджик, който е административен център, седалище и на самото стопанство. Общата площ на горските територии на ДГС "Пазарджик" е 28 867.8 ха. В границите на стопанството попадат три общини – община Пазарджик, община Септември и община Лесичово. Общата площ на горските територии в община Септември е 11 893.9 ха, или 41.2 % от площта на ДГС "Пазарджик". Горите и горските площи от района на община Септември в преобладаващата си част са разположени в северните склонове на Западни Родопи (с. Ветрен дол, с. Варвара, с. Симеоновец, с. Семчиново) - 52.3% и Ихтиманска Средна гора

(с. Горно Вършило, гр. Ветрен, с. Славовица) - 41.7%. По землища площите на горите и горските територии е представена в по-долната таблица:

Таблица №42: Площ на гори и горските територии в община Септември по землища към 31.12.2014 г.

Землище	Площ на гори горски територии ха.	Дял - %
Общо	**11893.9**	100.0
гр. Септември	21.1	0.2
гр. Ветрен	2159.2	18.2
с. Бошуля	51.3	0.4
с. Варвара	1639.1	13.8
с. Ветрен дол	1476.4	12.4
с. Виноградец	526.3	4.4
с. Горно Вършило	1857.9	15.6
с. Долно Вършило	-	-
с. Злокучене	14.0	0.1
с. Карабунар	5.5	0.05
с. Ковачево	62.4	0.5
с. Лозен	29.5	0.2
с. Семчиново	2071.2	17.4
с. Симеоновец	1036.5	8.7
с. Славовица	943.5	7.9

Източник: ДГС Пазарджик

По видов състав на горите преобладават издънкови за превръщане и широколистни високостеблени, докато делът на иглолистните гори не е висок.

Таблица №43: Разпределение на общата площ на община Септември по видов състав на горите

Вид на горите	Площ на горските територии ха.	Дял - %
Обща площ	**11893.9**	**100.00**
Иглолистни гори	2224.2	18.7
Широколистни високостеблени	2759.4	23.2
Издънкови за превръщане	5542.6	46.6
Нискостъблени	1367.8	11.5

Източник: ДГС Пазарджик

По видове собственост преобладават държавните гори с над 88.2%, следвани от частните гори 7.4% и общински гори около 4.0%.

Таблица №44: Разпределение на горските територии по видове собственост за община Септември

Видове собственост	Площ на горските територии ха.	Дял - %
Обща площ	**11893.9**	**100.00**
Държавни гори	10495.7	88.24
Общински гори	470.4	3.95
Частни гори	879.5	7.39
Гори на юридически лица	17.7	0.15
Гори на религиозни организации	27.1	0.23
Съсобственост	3.5	0.03

Източник: ДГС Пазарджик

Развитата пътна мрежа благоприятства за доброто стопанисване и добрата охрана на горските площи.

По данни на ДГС "Пазарджик" за периода 2009-2013 г. няма извършени залесявания в горските територии – държавна собственост на територията на община Септември.

Горското стопанство е стратегически резерв за развитието на дейности като туризма, дърводобива и дървопреработването, лов и риболов, рационално и екологосъобразно ползване на диворастящите билки, горски плодове и гъби и т.н.

В община Септември горите са перспективни за развитие на горското стопанство и рекреационното дело. Горите и горските територии имат относителен дял 34.1 % от територията на общината.

Развитието на дейностите, свързани с възпроизводството, ползването и опазваните на горите, създава работни места за част от населението на общината.

Горите в общината и района имат социално-хигиенни, защитно-водоохранни, противоерозионни и здравно-украсни функции. Горите предпазват прилежащите земи от развитието на ерозионни процеси и увеличават плодородието им.

Горите подобряват климата, акумулират големи количества от падналите дъждовни води и намаляват скоростта на водния оток, с което и предпазват почвата от ерозия.

Всички дейности извършване в горски територии свързани със стопанисване и възобновяване на горите, залесяване и защита срещу ерозия, ползване на дървесина и недървесни горски продукти, паша и др. се извършват според утвърден Горскостопански план на ДГС "Пазарджик".

10.6. Прогноза за развитието на икономиката на община Септември

Десетилетия наред община Септември е разчитала основно на преработващата промишленост, селското стопанство, подкрепено от хранително-вкусовата индустрия. Възможните нови опори[9] изискват чиста среда и съвременна инфраструктура (в т.ч. комуникации). Всичко това изисква новият общ устройствен план на общината да създаде необходимите устройствени предпоставки за ускорен растеж.

Мотивация за дългосрочна целева концепция за развитието на общината

При формулиране на сценариите/хипотезите за икономическото развитие следва да се отчете влиянието на комплекс от условия и фактори. Те са свързани с:

- ✓ необходимостта от придаване на нов динамизъм и качество на общината, който в значителна степен е резултат от действието на системата "Труд";
- ✓ използването на пространствени и устройствени фактори за реализацията на този динамизъм и качество.

[9] Преработваща индустрия, модерно животновъдство, биологично земеделие, алтернативен туризъм;

Обективните *фактори и стимули* за такова развитие на икономиката на общината са:

✓ Наличието на добри ресурси и реализуеми възможности за изграждане на модерен и балансиран аграрен сектор с ефективна преработваща индустрия;

✓ Наличието на резерви в качественото и пространственото усвояване на туристическите ресурси;

✓ Силна привлекателност и все още добра съхраненост на земеделската земя, търсенето превишава многократно предлагането;

✓ Сравнително добра изграденост на енергийната, съобщителната и водостопанската системи в общината;

✓ Натрупан опит и традиции в развитието на промишлеността и селското стопанство, независимо от миграцията на младите и квалифицирани кадри.

Бъдещото развитие на общината е свързано с активното сътрудничество и коопериране с община Пазарджик и съседите от Пазарджишкия регион, с отварянето й към Европа и света.

Общинския план за развитие на община Септември за периода 2014-2020 г. определя следната Визия за развитие на общината **“Община Септември – устойчиво развиваща се община с просперираци жители, с конкурентоспособна местна икономика, привлекателни и достъпни населени места, с чиста околна среда и високо качество на живот” .**

Общата цел е подобряване на облика и привлекателността на Община Септември, постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ икономически растеж с повишена заетост и благосъстояние на населението

С оглед на поставената обща цел Общинския план за развитие на Община Септември за периода 2014-2020 г. поставя следните **стратегически цели:**

Стратегическа цел 1 – Повишаване на конкурентноспособностт а на местната икономика, постигане на интелигентен и устойчив растеж. :

Приоритет 1.1. Инвестиции в технологична модернизация и внедряване на иновации в местната индустрия

Приоритетът включва повишаването на производителността и конкурентоспособността на местната икономика е неразривно свързано с подкрепа на малките и средни предприятия за технологично обновяване на производствените мощности и внедряването на цифровизацията и иновациите в управлението на процесите. Инвестициите в нови продукти и високи технологии, както и развитие биотехнологиите и на „зелени” икономически дейности ще допринесат за постигане на интелигентен и устойчив растеж. За целта е необходимо и подпомагане на местния бизнес да развива научна и развойна дейност и да прилага иновации. Внедряването на иновации благоприятства създаването на привлекателни работни места и би играло

превантивна роля за запазване на човешките ресурси и намаляване на миграционните процеси.

Мерки:

1.1.1. Подкрепа за високотехнологични производства;

1.1.2. Привличане на инвестиции в „зелени“ технологии;

1.1.3. Подпомагане на изследователската дейност и създаване на връзки с национални и европейски мрежи за технологичен трансфер и информационен обмен.

Приоритет 1.2. Развитие на устойчиво земеделие

На територията на община Септември има изключително благоприятни условия за развитие на земеделие. Сектор “Селско, горско и рибно стопанство“ е ключов за общината, тъй като осигурява около 10% от заетостта в местната икономика. За да продължи успешно неговото развитие са необходими сериозни инвестиции за модернизиране на стопанствата и за подкрепа на устойчивото използване на местните ресурси. Най-голям потенциал за развитие имат подсекторите лозарство и винарство, оризопроизводство и трайните насаждения. Не малък е и потенциалът на животновъдството и рибовъдството.

За повишаване конкурентоспособността и продуктивността на местното селско стопанство все по-важно е образованието и обучението на фермерите, и особено на по-младите от тях. Мерките в тази насока ще подкрепят внедряването на нови технологии и методи в бранша, което от своя страна ще допринесе за неговата устойчивост.

Допълнителни ефективни инструменти за увеличаване на добавената стойност на местното земеделие биха могли да бъдат мерките за подкрепа биологично производство и подобряването на пазарните позиции на производителите.

Мерки:

1.2.1. Модернизиране на земеделските стопанства чрез инвестиции в технологии, материални активи и инфраструктура;

1.2.2. Повишаване на знанията и подобряване на уменията на земеделските и горските стопани и на заетите лица в техните стопанства;

1.2.3. Подобряване на пазарните позиции на първичните производители;

1.2.4. Развитие и разширяване на стопанствата на млади фермери.

Приоритет 1.3 Насърчаване на предприемачеството и промотиране на местния потенциал

Местната власт има важна роля за създаване на условия за успешно развитие на бизнеса и за създаване на нови работни места. В този смисъл местното икономическо развитие в община Септември е партньорство между местната власт, бизнеса и активното гражданско общество.

Стимулирането на предприемачеството и привличането на инвестиции са важни фактори за ограничаване на безработицата, особено младежката, както и за подобряване

на икономическата активност на населението. Действията на община Септември в тази посока могат да бъдат ориентирани към създаване на система от стимули за инвеститори. В Закона за насърчаване на инвестициите са предвидени достатъчно инструменти за прилагане на общинско ниво.

Специфична цел на този приоритет е да се привлекат стратегически инвестиции в местната икономика. Това може да се реализира чрез предоставянето по подходящ начин на информация на потенциални инвеститори за икономическия потенциал на общината и възможностите за бизнес

Мерки:

1.3.1. Подобряване на бизнес климата чрез местни стимули и ефективно административно обслужване;

1.3.2. Насърчаване на предприемачеството на местно ниво;

1.3.3. Популяризиране на местния потенциал.

Приоритет 1.4 Формиране на местен туристически продукт

Община Септември разполага с богат фонд от недвижими културни ценности, които създават добри възможности за развитие на културно-исторически туризъм. Многообразието на археологически паметници и функционирането на специализиран археологически музей са добра предпоставка за това. Античният град Емпорион Пистирос е включен в списъка на обекти, планирани за финансиране през програмния период 2014-2020 г. съгласно Стратегическия план за развитието на културния туризъм в България. Необходими са обаче значими инвестиции за реставрация и социализация на археологическите обекти.

Налични са условия за развитие и на други видове туризъм на територията на община Септември. Акцент би следвало да се постави върху изворите с минерална вода в района на с. Варвара и традициите във винопроизводството (Карабунар, Виноградец и др.). Балнеоложкият (спа) туризъм и винеият туризъм се предпочитат от по-платежоспособни потребители и тяхното развитие със сигурност ще донесе значителни приходи за местния бизнес. Обособяването на местен туристически продукт ще стимулира алтернативна заетост на населението и би повишило добавената стойност на местната икономика. В тази връзка е желателно изработването и прилагането на общинска стратегия за развитие на туризма.

Мерки:

1.4.1. Подготовка на местна стратегия за развитие на туризма;

1.4.2. Създаване и развитие на туристически атракции;

1.4.3. Маркетинг на туристически забележителности и продукти.

Стратегическа цел 2: Обновяване и развитие на техническата инфраструктура и подобряване качеството на околната среда

Приоритет 2.1 Изграждане и реконструкция на екологичната инфраструктура

Основните направления на този приоритет са изграждането на ВиК инфраструктурата и подобряване системата за управление на отпадъците.

На първо място е необходимо изпълнение на пакет интегрирани мерки, свързани с подобряване състоянието на ВиК инфраструктурата като предпоставка за достъп до качествена питейна вода и опазване на водите и почвите от замърсявания. На територията на община Септември все още няма нито една функционираща пречиствателна станция за отпадни води. Едва през 2014 г. стартира изграждането на ПСОВ на гр. Септември. Канализационната мрежа не е изградена в повечето агломерации. Водопроводната система е силно амортизирана.

Стратегията за развитие на ВиК сектора до 2020 г. предвижда изграждане на канализационни системи и пречиствателни станции за отпадъчни води в населените места над 2000 е.ж. Политиката на община Септември, съгласувано с ВиК оператора, също ще бъде фокусирана върху по-големите населени места. Подробно описание на бъдещите интервенции във ВиК инфраструктурата е заложено в Програмата за реализация на ОПР 2014-2020 г.

Системата за събиране и транспортиране на отпадъците не функционира достатъчно ефективно в селата. Подобряването на системата за събиране и транспортиране на отпадъците и въвеждане на по-ефективна система за управление на отпадъците на местно ниво е важна задача за периода 2014-2020 г. Това е особено важно и с оглед на факта, че все още няма изградено регионално депо за района на Пазарджик.

В изпълнение на целите на ЕВРОПА 2020 и Общата селскостопанска политика (ОСР) е необходима подкрепа за създаването на нов тип общинска инфраструктура в селските райони, свързана с оползотворяването на отпадъците. Това налага и разширяване на системата за разделно събиране на отпадъци и подобряване на нейната ефективност.

Мерки:

2.1.1. Разширяване на ВиК инфраструктурата и изграждане на пречиствателни станции;

2.1.2. Ограничаване и оползотворяване на отпадъците.

Приоритет 2.2 Модернизация на транспортната инфраструктура

Модернизацията на различните видове транспортната инфраструктура е от ключово значение за устойчивото развитие и качеството на живот. Необходимо е цялостно подобряване състоянието на пътната и улична мрежа, за да се осигури достъпността и свързаността на територията, мобилността на населението и достъпа му до качествени услуги, предоставяни в общинския център – гр. Септември, и областния център – гр. Пазарджик.

За периода до 2020 г. за ж.п. инфраструктурата е предвидена модернизация на главната ж.п. линия София – Пловдив – Бургас (Свиленград). До края на 2015 г. следва

да приключи модернизацията на участъка Септември – Пловдив и реконструкцията на ж.п. гара Септември.

Община Септември планира мерки за обновяване и реконструкция на теснопътната железопътна линия Септември – Добринище и превръщането ѝ в туристическа атракция.

Мерки:

2.2.1. Ремонт на общинска пътна инфраструктура;

2.2.2. Ремонт на съществуваща и изграждане на нова улична мрежа;

2.2.3. Железопътна инфраструктура.

Приоритет 2.3 Развитие на социалната инфраструктура

Инвестициите в социална инфраструктура са предпоставка за устойчиво развитие на общината и нейния човешки капитал, задържане на младото и активно население, особено това в селските райони. Обновяването и модернизирането на образователната, културната и социалната инфраструктура е важно действие за ограничаване на миграцията на младото и активно население, и за интеграцията на социално уязвими групи, включително деца, застрашени от бедност, ромската общност и хора с увреждания и самотни възрастни хора.

Социалното приобщаване изисква и развитие на достъпа до услуги за свободното време, включително спорт и отдих. С оглед на това развитието на спортната инфраструктура може да повлияе благоприятно на процеса на социалното включване и превенцията на здравето и рисковото поведение сред младежите.

Мерки:

2.3.1. Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в общинската образователна инфраструктура;

2.3.2. Развитие на културната инфраструктура;

2.3.3. Обновяване на социалната инфраструктура;

2.3.4. Разширяване и модернизиране на спортна инфраструктура.

Приоритет 2.4 Обновяване и благоустрояване на населените места

Специфичната цел на този приоритет е да се подобрят условията на живот в населените места като се обнови градската и селска среда и се улесни достъпа до публични услуги.

Основните интервенции в тази посока са свързани с изграждане, възстановяване и създаване на зони за обществен отдих, изграждане /реконструкция/ рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари, подобряване достъпа за хора с увреждания, изграждане на велосипедни пътеки, паркинги и др.

Други подходящи мерки са строителство/реконструкция на улични мрежи, въвеждане на енергоефективно улично осветление и други мерки за повишаване на

сигурността и предотвратяване на престъпността, дребномащабни инфраструктурни мерки за предотвратяване на наводнения и свлачища.

Мерки:

2.4.1. Осигуряване на достъпна архитектурна среда;

2.4.2. Ремонт и изграждане на пешеходни зони и велоалеи;

2.4.3. Изграждане и обновяване на зелена система, площадни пространства и зони за отдих;

2.4.4. Разширяване обхвата на улично осветление и повишаване на неговата енергийна ефективност;

2.4.5. Повишаване на сигурността чрез изграждане на съоръжения за превенция от природни бедствия и противодействие на престъпността.

Приоритет 2.5 Комуникационна инфраструктура

Достъпът до широколентова инфраструктура е важна мярка за преодоляване на изолирането на селските райони и за ограничаване на негативните социални и демографски процеси в тяхното развитие. Повишаване на проникването на широколентовия достъп в селските райони е необходимо за да могат жителите и бизнеса да използват възможностите, които интернет предлага за публични и частни услуги, включително такива, свързани с административното обслужване на населението, здравеопазването, образованието и социалните услуги.

Инвестициите в нови свръхвисокоскоростни интернет мрежи ще допринесат за развитието на цифровата икономика и биха осигурили много възможности за нови бизнес идеи и внедряване на иновации. Подобряването на ИКТ инфраструктурата е инструмент за повишаване на производителността в икономиката и за подкрепа на предприемачеството.

Мерки:

2.5.1. Създаване и разширяване на инфраструктура за високоскоростен широколентов достъп до интернет;

2.5.2 Изграждане на общинска ИКТ инфраструктура за въвеждане на електронно управление.

Приоритет 2.6 Устройствено планиране на територията

Териториално-пространственото планиране на община Септември е инструмент за дългосрочното интегрирано местно развитие и привличане на инвестиции. За целта се предвижда изготвянето на Общ устройствен план, подробни устройствени планове, местна концепция за пространствено развитие и цифрови кадастрални карти на общинската територия. Община Септември към момента не разполага с планова обезпеченост, което затруднява управлението на територията, както и урбанизационните и инвестиционни процеси.

Общите устройствени планове са основа за цялостното устройство на териториите на общините, на части от тях или на отделни населени места с техните землища. Предвижданията на общите устройствени планове, с които се определят общата структура и преобладаващото предназначение на териториите, видът и предназначението на техническата инфраструктура и опазването на околната среда и обектите на културно-историческото наследство, са задължителни при изготвянето на подробните устройствени планове.

Подробните устройствени планове конкретизират устройството и застрояването на териториите на населените места и землищата им, както и на селищните образувания. Предвижданията на подробните планове са задължителни за инвестиционното проектиране. Подробният устройствен план се придружава от планове за вертикално планиране, планове-схеми за комуникационно-транспортната мрежа, за водоснабдяване, канализация, електрификация, от планове за паркоустройство и благоустройство, геоложки проучвания, газоснабдяване, топлоснабдяване, далекосъобщения и други, които се одобряват едновременно с подробния устройствен план като неразделна част от него. С плановете за регулация се определят напречните профили на улиците с предвиденото озеленяване и сервитутните ивици на мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура, ако има такива извън уличната регулация. С план-схемите за мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура се определят видът и техническите размери на мрежите и съоръженията.

Мерки:

2.6.1. Разработване на Общ устройствен план;

2.6.2. Цифров кадастър – надземен и подземен.

Стратегическа цел 3: Подобряване на негативните социално-демографски тенденции и засилване на социалната интеграция.

Приоритет 3.1 Модерно, достъпно и ефективно образование

Мерки:

3.1.1. Изграждане на модерна, позитивна и интерактивна образователна среда;

3.1.2. Подобряване на ключовите компетентности на учениците с акцент върху грамотността, уменията за общуване на чужд език, дигиталната компетентност, социалните и гражданските компетентности;

3.1.3. Подобряване на управлението на институциите и процесите в системата на предучилищното и училищното образование.

Приоритет 3.2 Постигане на по-висока и по-качествена заетост

Мерки:

3.2.1. Комплексни услуги за безработни лица и осигуряване на временна заетост;

3.2.2. Реализиране на проекти за намаляване на младежката безработица;

3.2.3. Включването на групи в неравностойно положение на пазара на труда;

3.2.4. Подкрепа за предприятията, насочени към подобряване качеството на работните места и квалификацията и уменията на заетите.

Приоритет 3.3 Интегрирани социални услуги

Мерки:

3.3.1. Подобряване достъпа до социални услуги на различни групи социално изключени или в риск от социално изключване лица, вкл. за осъществяване на процеса по деинституционализация на деца и възрастни;

3.3.2. Подпомагане на най-уязвимите и маргинализираните групи като ромите чрез интегрирани мерки и услуги, свързани с преодоляването на комплексните проблеми, породени от липсата на заетост, на достъп до социални и здравни услуги и др.;

3.3.3. Подкрепа за социално предприемачество и социална икономика.

Стратегическа цел 4: Добро управление и ефективна общинска администрация

Приоритет 4.1 Укрепване на институционалния и административен капацитет

Мерки:

4.1.1. Подобряването на капацитета за стратегическо планиране и провеждане на специфични политики, вкл. планиране и управление на местното икономическо развитие;

4.1.2 Укрепване на експертния капацитет за пространствено развитие и управление на територията;

4.1.3. Подготовка и управление на проекти от ЕСИФ.

Приоритет 4.2 Повишаване ефективността на публичните услуги за гражданите и бизнеса

Мерки:

4.2.1. Въвеждане на електронно управление;

4.2.2. Гъвкава местна данъчна политика;

4.2.3. Оптимизиране на общинските разрешителни и лицензионни режими.

Приоритет 4.3 Местно сътрудничество и трансфер на добри практики

Мерки:

4.3.1. Насърчаване на публично-частното партньорство;

4.3.2. Изграждане на междуобщински сътрудничества и партньорства за решаване на общи проблеми;

4.3.3. Засилване на международната дейност на общината чрез идентифициране и изпълнение на транснационални и междурегионални партньорски проекти.

Приоритет 4.4 Прилагане на местни интегрирани стратегии за развитие

Един от инструментите на новата регионална политика е „Водено от общността местно развитие” чрез програмиране и прилагане на иновативни интегрирани

многосекторни стратегии за местно развитие с многофондово финансиране. Този инструмент замества подхода ЛИДЕР в местното развитие.

Мерки:

4.4.1. Водено от общността местно развитие чрез програмиране и прилагане на иновативни интегрирани многосекторни стратегии за местно развитие с многофондово финансиране.

Цели и сценарии/хипотези за икономическото развитие на община Септември

Основната цел на икономическото развитие е постигане на ускорен и устойчив икономически растеж и създаването на качествена жизнена среда. За това основната стратегическа цел на развитието на община Септември в средносрочен и дългосрочен период е: Ефективно използване на потенциала за устойчиво развитие *със стабилни темпове на растеж и високи стандарти на жизнената среда при съхранен екологичен баланс.*

Основната цел съдържа две неотделими сфери: *"отворена икономика със стабилни темпове на растеж*" и "*жизнена среда*". Първата е двигател на развитието, а втората осмисля усилията на хората, реализирали това развитие. Задължително условие е целта да се преследва успоредно и едновременно в двете сфери.

Първият вариант на прогнозата, предвижда средногодишни темпове на растеж, около 4-5 % през целия прогнозен период (2014-2035 г.). По отношение на конкурентноспособността на продукцията най-добри перспективи са в подотрасли селското стопанство, преработваща промишленост и преди всичко хранително-вкусова, модерен аграрен сектор.

Вторият (целеви) вариант характеризира темповете и структурата на производството, необходими за постигане на едно сравнително високо равнище на развитие. Той е разработен при условие на преобладаващо действие на фактори със стимулиращо въздействие върху развитието на общинската икономика. Реализацията на втория (целеви) вариант предполага наличие на целенасочени управляващи въздействия. Предвидените средногодишни темпове в периода (2014-2035 г.) по този вариант са определено високи 6-7% средногодишен растеж и структура, ориентирана към високоефективни пропорции на секторите, отраслите и производствата. И при този вариант производствената структура ще включи развитие на туризъм, преработваща промишленост и преди всичко хранително-вкусова, модерен аграрен сектор. Но основният акцент е върху стимулирането на устойчив и ефективен туризъм, създаване на високопродуктивна и екологично чиста индустрия, развитие на балансиран аграрен сектор, интегриран с хранитерно-вкусова индустрия и туризъм.

И по двата сценария развитието на система "Труд" се характеризира с динамично развитие. Липсва хипотеза, която да води до негативни предвиждания за развитието на тази подсистема.

Прогнозиране на заетостта

При разработването на прогнозите за икономическото развитие на община Септември се стъпва на прогнозите за броя на населението, и по-специално на прогнозата за броя на икономически активното население на база естествен прираст и механичен прираст.

За целите на Общия устройствен план на община Септември се направени два варианта на прогнозна структура на заетостта с хоризонт 2035 год. Прогнозата за броя на работната сила се базира на категорията икономически активно население от 16-65 г., която отчита тенденциите в пенсионната възраст.

Като реалистичен (при наличие на съответни благоприятни предпоставки на инвестиции и растеж) се очертава първият вариант. Прави впечатление, че между двата варианта няма съществени различия и това се определя от самите тенденции на развитието на една съвременна общинска икономика.

При очертаване на структурата на заетостта на населението по предлаганите сценарии за развитие на икономиката на община Септември са направени следните допускания:

- ✓ Сивата икономика излиза на "светло" – отчитат се реално заетите;
- ✓ Предвидени са промени в структурата на заетостта;
- ✓ Вторичният сектор остава като най-перспективен за развитието на икономиката на общината и то в отраслите, обслужващи хранително-вкусовата промишленост, ще се развива и третичният сектор в отраслите – "Търговия и обслужване", "Хотели и ресторанти".

В долните таблици е дадена прогноза за структурата и броят на заетите по отрасли. Двата варианта нямат съществени разлика.

Таблица №45 Прогноза за структурата на заетите лица по сектори

Сектори		Първи вариант		Втори вариант	
	2013	2030	2035	2030	2035
Общо	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Първичен	10,3	10,0	9,9	10,1	10,0
Вторичен	54,9	51.9	51.0	51,4	51,1
Третичен	34,8	38.1	39.1	38,5	38,9

Източник: „АРХ-ПРОЕКТ КОНСУЛТ" ЕООД

Устройствени решения за реализиране на прогнозните варианти

Обективните дадености за социално-икономическото развитие на община Септември и бъдещите възможности за тяхното доразвиване са в основата на устройствените решения на проекта общия устройствен план, водещи до устойчиво развитие и създаване на определен комфорт на средите, в които се осъществява човешкия жизнен цикъл.

Устройствените аспекти в развитието на икономиката на община Септември са свързани с предвиждане на терени за нови съвременни технологични производства, които не влизат в конфликт с останалите подсистеми – Обитаване, Обслужване и др.

11. Териториални проучвания и природна среда

11.1. Релеф

Релефът на община Септември е съвкупност от низинен и полупланински. Низинният тип релеф обхваща обширната долина на р. Марица. Тук вертикалната и хоризонтална разчлененост на релефа е с най-ниски стойности. Обширни пространства заемат заливните речни тераси на реката. Релефните особености тук в съчетание с почвено-климатичните и хидроложки условия създават оптимални предпоставки за развитие на високоефективно и механизирано земеделие.

Средна гора е представена от ридовете Еледжик и Голак на юг, разделени от дългия проход Траянова врата – Паланката – Ветрен, както и редица хълмове. На територията на Община Септември попадат най – северните разклонения на ридовете Алабак и Кърнарка от Родопския масив, естествена граница, на които се явявя р. Чепинска. От Алабак се спуска към Пазарджишкото поле със стръмните си склонове възвишението Милеви скали – 1537 м. надморска височина.

11.2. Геоложки строеж

Най-широко разпространени са кватернерните отложения. Те заемат средните части от общината – просторната долина на р. Марица. Кватернера е представен от алувиално-пролувиално-делувиалните наслаги.

На ограничени места по склоновете се разкриват неогенски континентални наслаги. Късната креда е представена ограничено от интрузивни скали, а декамбрия от други метармозни комплекси.

Височинните части на община Септември са изградени от гранит, които в повечето случаи са оградени от по-малки ивици кристални шисти.

Характерни за района са метаморфните скали. При с. Горно Вършило височините са изградени от гранит и кристални шисти. При с. Славовица има образувани гранитонаноси, а източно от с. Ветрен дол се наблюдават мрамори.

Общината е бедна на полезни изкопаеми. Най-значителен ресурс има по отношение на инертните материали. Най-значимо богатство са термоминералните води.

Термоминералното находище “Варвара” се намира на около 4 км. южно от с. Варвара. Разположено е в живописното дефиле на р. Чепинска. Водите му се използват предимно за хигиенни нужди и балнеолечение в изградените две бани в с. Варвара и гр. Пазарджик.

Термоминералното находище “Варвара”, по условията на формиране на водите, по макро и микрохимически състав, по характера на съпътстващите газове, попада в

групата на слабо минерализираните термални води. Находището е в пределите на Чепинския район , включващ още термалните извори във Велинград / Чепино, Лъджене и Каменица/ и с. Корово. Водите на Варварското находище се изливат в коритото на р. Чепинска по протежение на 400 м.

Всички сондажи и извори, които са 6 на брой са в хидравлична връзка. При понижения на водните нива в сондажите 3 и 4 с 2 – 7 м., целият динамичен разход на находището се съсредоточава в тях.

Водата е сулфатно–хидрокарбонатна, натриева, с повишено съдържание на хлор, флуор и с обща минерализация 0,770 – 0,811 гр./л.

11.3. Климат

Климатът е преходно-континентален в равнинните части и предпланински по склоновете на планините.

За качеството на атмосферният въздух от голямо значение са следните климатични елементи: слънчево греене и сумарна слънчева радиация, температура на въздуха, влажност на въздуха, валежи, посока и скорост на вятъра, тихо време и др. Всички тези фактори влияят върху разсейването на емитарните вредни вещества във въздушния басейн.

Нивото на сумарната слънчева радиация за района на гр. Септември през лятото е около 17 ккал/кв.см., а през зимата е около 2 ккал/кв.см. Интензивността на сумарната слънчева радиация е в пряка зависимост от височината на слънцето над хоризонта и от прозрачността на атмосферата, която се характеризира главно чрез облачността. Сумарната слънчева радиация има характерен дневен и годишен максимум по обяд и през лятото при напълно ясно време.

Районът се характеризира с добра радиационна характеристика, което не води до вторични химични реакции в атмосферата и повишаване на замърсяване на въздуха.
Средната годишна температура на въздуха за района на община Септември възлиза на 12,2 º С. Най-топъл месец е юли, а най-студен е месец януари. Както и в другите райони на страната, така и на територията на общината, най- големи разлики между средните месечни температури има за месеците март и април, и за септември и октомври. Периодът със средно дневни отрицателни температури е около 40 дни.

Средната януарска температура по тези места е от 0º до -2º С. Минималните температури достигат до -15º С. Зимата е сравнително мека. Продължителността на отоплителния сезон е около 180 дни.

Средногодишната сума на валежите в района на община Септември е около 500 мм. и са под средните за страната.

Валежите са неравномерни. Много често имат пороен характер. Най-обилни са през периодите февруари – март и октомври – ноември. Сумата на валежите, паднали

през пролетта е от 80 до 120 л/кв.м. Снежната покривка е устойчива и се задържа по по-високите места от 30 до 50 дни в годината.

За територията на община Септември най-характерни са ветровете с насоченост север - изток със скорост 1,5 м/с. През месеците януари, февруари, юли и декември преобладава северозападния вятър. Той нахлува през Тополнишкия пролом и през прохода “Траянова врата” – Ветрен, където духа с голяма скорост. Най-студен вятър се явява североизточният, чието проявление се чувства по-осезателно през втората половина на зимата.

Районът е ветровит най-вече в с. Варвара и с. Ветрен дол. Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух. Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството изхвърлени газове от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата.

От климатична гледна точка най-неблагоприятен за качеството на въздуха е зимния сезон, когато е най-голям процента на тихо време, най-голям е броя на дните с мъгли и ниското количество слънчева радиация обуславят турбулентен топлинен поток. Всички тези фактори водят до задържане на замърсителите от местни източници в приземния въздушен слой.

11.4. Води

Количеството на повърхностните води на община Септември се изчислява като сума от повърхностните види, които се генерират на територията й главно от валежи и количеството води, влизащи в общината чрез р. Марица.

Според хидроложкото райониране на България, община Септември попада в област с дъждовен речен режим. Речният отток се формира предимно от изпарението и валежите, и има изразен максимум в края на есента и началото на зимата. Тази особеност на валежния режим в областта обуславя есенно-зимния максимум на оттока, който е 50% от обема на целогодишния речен отток.

В последните години се наблюдава увеличение на дебита на р. Марица, което може да бъде обяснено с намаленото водоползване за промишлени и селскостопански нужди.

Община Септември се намира в западно тракийския хидрогеоложки район на Република България. Същият е слабо водоносен, характерен с преходни елементи в режима на речния отток. Течащите води са представени от транзитно преминаващите през низините долни течения на притоците на най-голямата водна артерия – р. Марица. На територията на община Септември притоци на р. Марица са р. Чепинска и р. Бистрица.

Реките в региона се характеризират със значително променливо пълноводие, което започва от средата на м. февруари и е с продължителност до м. юни. Летните засушавания започват от края на м. юни и продължават до м. септември.

Източниците на замърсяване на реките в региона са вливащите се в тях битово-фекални води от населените места. В общината гр. Септември и с. Карабунар са селища с изградени пречиствателни станции за отпадъчни води. В ход са проекти за изграждане и на ПСОВ в някои други от населените места.

Формирането, подхранването и характера на режима на подпочвените води у нас се обуславя от зависимостта между различните физикогеографски и геоложки фактори, което определя и нееднаквото им количествено разпределение в план и дълбочина. Скалната основа и геоложката структура дават отражение върху характера и режима на подпочвените води, заедно с релефа, климата, почвената покривка и растителността.

Подпочвените води в общината са свързани към пясъчно-чакълните отложения и са в пряка хидравлична връзка с р. Марица. Замърсяването им основно е в резултат от инфилтрацията на атмосферни, поливни и отпадни води , както и от наторяването . Същите са с ниско съдържание на мед, никел, бисмут, арсен, кобалт, кадмий, селен, калий и молибден. По данни на Националния институт по метеорология и хидрология, който следи нивото и на подпочвените води, се наблюдава тенденция на леко спадане на подпочвените води.

11.5. Почви

Алувиално /-делувиално/ - ливадните почви в общината имат средно мощен хумусен хоризонт /30-40см./ и не особено дълбок почвен профил /до около 60-70 см/. Те са рохкави, почти без структурни или със слабо оформена и нездрава трохи видно-зърнеста структура в повърхностния хоризонт. В дълбочина следват без карбонатна и карбонатни пясъци, чакъл и песъчливи глини.

Механичният състав елек-обикновено глинесто-песъклив със съдържание на физическа глина в слабо изразения хумусен хоризонт 11,4-19,0%.

Те са бедно хумусни почви и слабо запасени с общ азот. Стойностите им са съответно под 1,0% и под 0,1%. Почвената реакция в повърхностния хоризонт е неутрална – PH /H2O/ 6,9 и в PH /KCL/ 5.95. В следващите надолу хоризонти и пластове почвената реакция е слабо алкална.

По отношение устойчивостта на тези почви на химическо замърсяване поради неутралната си до слабо алкална реакция биха могли да бъдат отнесени към трети клас.
Алувиално-ливадните почви са широко разпространени в заливните речни тераси. Образувани са върху порьозни алувиални наслаги и при постоянно и достатъчно овлажнение и ливадна растителност. Характеризират се с дебел хумусен хоризонт, като ежегодно се натрупват минерални вещества в почвените хоризонти.

Преобладаващия почвен тип в района са хумусни излужени до слабо оподзолени едрозърнести и каменисти почви с ниско съдържание на хумус – 1,5–2%.

Хумусно излужените почви са формирани са върху песъчливо-глинест субстрат, умерено-континентален климат, дъбови гори и ливадно-степна растителност. В сравнение с карбонатните и типичните черноземи, тези почви са с по-добри агро-производствени свойства. Това се дължи на тежкия механичен състав и по-висока водозадържаща способност. Тези почви са едни от най-плодородните почви.

Между с. Бошуля – Карабунар и Виноградец се срещат плитко – хумусни и излужени канелено – горски почви. Поддават се слабо на ерозия и върху тях добре вирeят жито, царевица, слънчоглед, както и овощни дървета. Формирането им протича при преходно-континентален и преходно-средиземноморски климат и при участието на топлолюбива широколистна, горска растителност, разнообразен почвен субстрат /силно натрошени и изветрели гранити, гранитогнайси, гнайси, слюдени шисти и др./ Канелените горски почви се поделят на типични, излужени и оподзолени канелени горски почви.

11.6. Растителност и животински свят

Териториите около р. Марица и притоците в пределите на община Септември са обрасли с водолюбива растителност, основно с тръстика /Phragmites australis/, езерен камъш /Scirpus lacustris/, триръбест камъш /Scirpus triqueter/ и морски болбосхьонус /Bolbochoenus maritimus/. Откритите водни площи са частично обрастнали с дяволски орех /Trapa natans/, жабешка водянка /Hydrocharis morsus-ranae/, плаваща лейка /Salvinia natans/, плаващ роголистник /Ceratphyllum demersum/, ръждавец /Potamogeton spp./ и др.

Бреговете на река Марица са обрасли с крайречни гори от върби (Salix alba, S. fragilis), тополи (Populus nigra, P. alba) и елша /Alnus glutinosa/.

В района около р. Марица, попадащ в община Септември са установени 96 вида птици, от които 24 са включени в Червената книга на България (1985). От срещащите се видове 34 са от европейско природозащитно значение (SPEC) - (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 3 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 10 вида, в SPEC3 - 21 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 27 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 22 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС.

В рибарници Звъничево е единственото място в Тракийската низина, където гнезди белобузата рибарка /Chlidonias hybridus/ и едно от най-важните места в страната от значение за Европейския съюз за този вид и за световно застрашената белоока потапница /Aythya nyroca/, гнездящи тук в значителна численост. Комплексът има голямо значение по време на прелет и зимуване за много водоплаващи и водолюбиви птици. Той е със световно значение за опазването на голямата бяла чапла /Egretta alba/, която се струпва тук в количества, надвишаващи 1% от биогеографската и популация.

Застрашеният от изчезване в света малък корморан /Phalacrocorax pygmeus/ редовно използва територията като място за хранене през зимата. Сивият жерав /Grus grus/ също е наблюдаван в рибарниците.

Планинската част на общината е заета представлява естествени широколистни гори (бук и дъб), естествени и изкуствени иглолистни дървостои (черен и бял бор), естествени и полуестествени тревни площи. Териториите около р. Чепинска са част от място за размножаване и миграция на мечката.

12. Екологическо състояние

12.1. Атмосферен въздух

Определящи за състоянието на атмосферния въздух над община Септември са емитирането на замърсяващи вещества от местни източници, както и разположението на общината спрямо регионалните емитери на замърсители в региона.

Община Септември е разположена на значително отстояние от регионалните източници на замърсяване в Пазарджишка област, поради което тяхното влияние практически не достига до общината.

Община Септември не е включена в РОУКАВ – агломерация Пазарджик с общини Пазарджик, Панагюрище, Пещера и Велинград, което е свидетелство за относително добрите качества на атмосферния въздух над общината. Поради това обстоятелство общината няма и разработена Програма по КАВ.

По преценка на РИОСВ – Пазарджик в общината не са предвидени постоянни пунктове за мониторинг на състоянието на атмосферния въздух, което още един път показва, че в общината не съществуват значителни проблеми по отношение на качеството на атмосферния въздух.

В преобладаващата си част, местните източници на замърсяване на атмосферния въздух са малки емитери с непосредствено въздействие. Сред тях е битовото отопление (сезонен фактор) и автотранспорта. Автотранспортът представлява непрекъснато действащ източник, основно на ФПЧ10. Неговата интензивност е пропорционална на автомобилния трафик и следва неговите изменения – сезонни и денонощни. Най-значимо е въздействието на автотранспорта през летния активен туристически сезон.

Промишлените дейности са съсредоточени основно в гр. Септември и гр. Ветрен, които са от нисък санитарен клас, характеризиращи се с минимално въздействие върху околната среда.

Състоянието на промишленото производство в общината през последните 20 години показва трайна тенденция на спад в почти всички отрасли и подотрасли. В резултат от обществено – икономическите промени някои предприятия са обявени в несъстоятелност, а други - в ликвидация. Поради това обстоятелство и въздействието върху атмосферния въздух е намаляло.

Община Септември е с добре развита хранително-вкусовата промишленост, като се има предвид, че районът е предимно селскостопански. Традиционно тук са застъпени производство на зеленчукови и плодови консерви, брашно и хлебни изделия, млечни продукти, месни продукти и др. Проблемите в настоящия момент идват от остаряло технологично оборудване; амортизиран сграден фонд; висока ресурсоемкост и неефективност на производствените процеси

Липсват големи предприятия в бранша. Малките и средните предприятия обхващат предимно сферите на преработка и услуги и представляват мандри, цех за пушени и деликатесни меса и колбаси, цех за консервиране, цех за метални отливки , цех за бетонови изделия и др.

Промишлени фирми с най-голям брой средносписъчен състав на територията на община Септември са “Хеброс - Винпром” АД, ”Бъдеще 1894“ АД, Винарска къща - с. Виноградец, “Вагоноремонтен завод - 99” АД, “ЗЛМК” – поделение към КЗУ гр. София, “Брокс - 98” ЕООД – гр. Септември, “ВЕЛАС-В” ООД гр. Ветрен, Потребителна кооперация “Заря”, Изба Карабунар, „Еко-Ф” - млекопреработвателно предприятие.

Промишлените производства в община Септември емитират в атмосферата азотни окиси, прах, серен двуокис, предимно от парокотелните инсталации, повечето от които са газифицирани.

Битовото отопление, особено когато се използват въглища, брикети, дърва или други нискокачествени горива, причиняват осезателно замърсяване на въздуха, особено при температурни инверсии и безветрие. Друг източник на прахово замърсяване са мръсните и в лошо състояние улични мрежи на населените места.

Животновъдството в общината е профилирано в областта на говедовъдството, свиневъдството и овцевъдството. В последните години той бележи развитие изключително в частния сектор. Броят на животните по групи за последните години бележи ръст при говеда, свине и кози в частния сектор. Въпреки това, в общината липсват големи животновъдни ферми , които са и голям потенциален източник на замърсяване на въздуха. Животновъдните обекти са малки и сравнително равномерно разпределени, което не създава значителни екологични проблеми.

Проблем за жителите на някои села са и неприятните миризми от животновъдните обекти и торищата около личните стопанства в населени места, а в някои случаи, и от непочистени септични и попивни ями или повърхностно заустени отпадни води.

В община Септември контролираните от РИОСВ – Пазарджик обекти с източници на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух.са 6. Контролът е по спазване изискванията за представяне на информация за планиране на измерванията на вредни вещества и за провеждане на собствени периодични измервания на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух съгласно изискванията на Закона за

чистотата на атмосферния въздух. Не са констатирани превишения на пределно допустимите концентрации (ПДК).

Продължава реализирането на проекта за газификация на гр. Септември. Увеличава се броят на обектите, потребители на природен газ.

На базата на получената информация, може да се твърди, че вредните емисии на средногодишна база, свързани със стопанската и битова дейност в района на общината са под пределно-допустимите нива на атмосферно замърсяване и на територията на общината липсват източници и условия за създаване на трайна зона на замърсен атмосферен въздух.

12.2. Води

Повърхностни води

Състоянието на повърхностните води се наблюдава в мониторинговите пунктове.Пунктове за оперативен мониторинг се поставят в онези водни тела, които са в лошо състояние и съществува риск да не постигнат добър статус към 2015 г. От тях пред Европейската Комисия се докладват резултатите от 3 пункта имащи отношение към състоянието на повърхностните води на община Септември:

1) р. Марица – след гр.Белово
2) р. Чепинска - спирка Марко Николов
3) р. Чепинска - с. Ковачево

В тези пунктове се извършва мониторинг по биологични и физико-химични елементи за качество.

Състоянието на водните тела, които са наблюдавани от РИОСВ – Пазарджик в община Септември за 2013 г. е следното:

1) Водно тяло BG3MA790R157 - р. Марица от гр. Белово до р. Тополница;

Биологични елементи- умерено състояние, ФХ елементи – умерено състояние с превишение на БПК, Екологично състояние/потенциал - умерено, Химично състояние - добро, Общо състояние - лошо до умерено;

2) *Водно тяло BG3MA900R184 - Река Чепинска от нач. корекция до устие и р. Грохоча;*

Биологични елементи - умерено състояние, ФХ елементи – лошо състояние по показателите , NH4, PO4, P-общ, N-общ, Екологично състояние/потенциал - лошо, Химично състояние - добро, Общо състояние - лошо;

3) Водно тяло с код BG3MA900R185– река Чепинска от кантон Долене до начало корекция – землище на с. Варвара;

Биологични елементи - умерено състояние, ФХ елементи – лошо състояние по показателите NO3, NO2,N-общ, PO4,P-общ, Екологично състояние/потенциал - лошо, Химично състояние - добро, Общо състояние - лошо;

4) Водно тяло BG3MA900R186 - р. Чепинска от вливане на р. Мътница до кантон Долене;

Биологични елементи - лошо състояние, ФХ елементи – лошо състояние по показателите БПК, NH4, NO3, NO2, Nобщ, PO4, Робщ, Екологично състояние/потенциал - лошо, Химично състояние - добро, Общо състояние - лошо;

Река Чепинска на територията на община Септември е в лошо състояние. Причина за лошото екологично състояние на водното тяло е вливане на непречистени битови отпадъчни води от населените места. Тук се вливат и непречистените битови отпадъчни води на гр.Велинград.

При сравняване на резултатите от проведеният биологичен и физико-химичен мониторинг през 2013 г. с данните от 2012 г. не се наблюдава подобряване на състоянието на водното тяло.

В Плана за управление на речните басейни 2010-2015 г. за това водно тяло е заложена мярка заизграждане на ГПСОВ над 10000 еж на гр.Велинград, доизграждане на канализационна мрежа над 10000 е.ж. Също така е предвидена мярка за изграждане на ГПСОВ 2000-10000 еж на гр.Септември, доизграждане на канализационна мрежа, за чието изпълнение има одобрен и изпълнен проект. Въведена е в експлоатация ПСОВ Септември, което значително ще подобри състоянието на водите във водното тяло.

Подпочвени води

На територията на община Септември съществува 1 пункт за оперативен мониторинг -BG3G000000QMP031-Сондаж -Септември –гара, гр. Септември в Подземно водно тяло BG3G00000NQ018, който за съжаление през последните години не е функционирал.

Територията на общината попада в обхвата на 2 подземни водни тела (ПВТ):

1) *Подземно водно тяло BG3G000000Q013 /Порови води в Кватернер – Горнотракийска низина/;*

Това е най-голямото по площ ПВТ в Източнобеломорски басейн. Алувиалните (терасни и алувиални конуси) и пролувиални отложения са образувани от р. Марица, и нейните притоци. Водоносния хоризонт е изграден от пясъци, глини, гравелити, валуни. Средна дебелина - 1 - 25 м. Среден коефициент на филтрация - 75 м/ден. Среден модул на подземния отток - 4,1 л/сек/км^2. ПВТ се подхранва от реките и деретата притоци на р. Марица, от инфилтриралите се валежи и поливни води, от карстовите води на южната оградна верига, които подземно се изливат в алувия.

Това ПВТ няма мониторингови пунктове от националната мрежа за мониторинг на химичното състояние на подземните води за наблюдение в района на община Септември.

2) *Подземно водно тяло BG3G00000NQ018 /Порови води в Неоген - Кватернер - Пазарджик - Пловдивския район/.*

Разкрива се на повърхността, като има повсеместно разпространение, заляга под кватернерните отложения. Водоносния хоризонт е изграден от глини, песъкливи глини, глинести пясъци, чакъли, конгломерати, брекчи, брекчо-конгломерати, алевролити. Средна дебелина на ПВТ - 1 - 580 м. Среден коефициент на филтрация - 75 м/ден. Среден модул на подземния отток - 0,8 л/сек/км^2. От извършените наблюдения върху химичното състояние на това ПВТ през 2013 г. в района на РИОСВ - Пазарджик, се констатира:

1. Отклонения на средногодишните съдържания от стандарт в мониторингов пункт при гр. Пазарджик (ПС-ПБВ "Ивайло") на следните показатели:

✓ калций (стандарт - 150 mg/l) - 158,25 mg/l, продължава постоянна тенденция на целогодишно завишени съдържания на този показател от предходни години;

✓ сулфати (стандарт - 250 mg/l) - 299,75 mg/l.

2. Отклонение на средногодишните съдържания от ПС в мониторингов пункт при гр. Пазарджик (ПС-ПБВ "Ивайло") на:

✓ нитрати - 47,5 mg/l (ПС - 38,28 mg/l);

✓ твърдост (обща) - 10,5 mgeqv/l (ПС - 10,32 mgeqv/l);

✓ перманганатна окисляемост - 4,54 ггщO2/1 (ПС - 3,95 ггщO2/1).

Релевантните стойности на калций (55 mg/l), нитрати (9,79 mg/l), твърдост (обща) (4,1 mgeqv/l), перманганатна окисляемост (1,74 mg()2/l) и сулфати (94,13 mg/l) са под ПС и подземно водно тяло BG3G00000NQ018 в района на РИОСВ-Пазарджик се класифицира в добро химично състояние.

Основни замърсители на водите

На територията на общината няма големи промишлени предприятия, които да се явяват и големи замърсители на водите.

Река Марица постъпва силно замърсена в пределите на общината. Основните източници са населените места в горното течение на реката, както и промишлените производства в гр. Белово.

Замърсявания на територията на общината се причиняват от локални източници на отпадни води. Такива са:

✓ битови отпадни води от отделните селища, които директно или индиректно, без необходимата степен на пречистване се заустват в повърхностните или подпочвени води;

✓ отпадните води от производствените обекти;

✓ отпадните води, които се формират в районите на отглеждане на животни.

Състояние на ВиК мрежата и пречистване на отпадните води

В населените места на общината съществуващата разпределителна водопроводна мрежа е изградена предимно от етернитови тръби преди около 30 години и тръбите вече са амортизирани. Техническото състояние на мрежата е много лошо. Физическите загуби на вода по данни на оператора са около 50% от подадената вода.

Канализационната мрежа на територията на община Септември е частично изградена, а в някои села въобще липсва. През 2014 година все още в нито едно от населените места на община Септември няма изградена пречиствателна станция за отпадъчни води.Към момента са изградени и действащи ПСОВ в гр. Септември и в Карабунар.

Към момента канализационната мрежа на гр. Септември е изградена над 90%, а такива в селата Варвара и Ветрен дол почти липсват, с изключение на отводняването на няколко административни сгради. Отпадъчните води заустват в прилежащите дерета, реки и отводнителни канали, притоци на река Марица без пречистване. Това създава предпоставки за замърсяване на подземните и повърхностните води и влошаване на екологичната обстановка в района.

Успешното изпълнение на проект „Подобряване на водния цикъл на гр. Септември" довежда до осигуряване на екологосъобразно пречистване на битовите отпадъчни води и ще подобри жизнената среда и здравето на населението. Това ще подпомогне осигуряването на устойчива околна среда и ще създаде сериозно конкурентно предимство при привличане на инвеститори и развитие на местната икономика. Реалното строителство по проекта е стартирало през месец март 2014 г. и приключва до октомври 2015 г.

12.3. Земи и почви

Почвеното замърсяване на разглеждания район като функция от атмосферното и водно замърсяване е незначително и с ограничен териториален обхват. Локализирано е около производствените предприятия на гр.Септември, но то е в рамките на допустимото.

Потенциален източник на замърсяване на почвата с органични вещества са торищата на животновъдните обекти. Поради незначителният брой отглеждани животни и тяхната сравнително равномерна разпределеност по общинската територия този негативен процес е със силно ограничена интензивност и обхват.

Друг потенциален източник с локално значение са складовете и площадките около тях за препарати за растителна защита и минерални торове. Съхранението им не винаги е отговаряло на санитарните изисквания.

При липса на налични знаци за опасност и липса на техническа охрана се съхраняват в складове на бивши стопански дворове стари и залежали продукти за растителна защита в следните населени места (таблица №46):

Таблица №46: Количества на стари и залежали продукти за растителна защита

Населено място	Прахообразни в-ва в кг	Течни в-ва в л
гр. Септември	500	2500
с. Ветрен дол	1200	1500
с. Карабунар	150	200
с. Ковачево	500	900
с. Ветрен	20000	200
общо	21850	5300

Източник: РИОСВ – Пазарджик, 2013 г.

Няма данни за нарушения на естествени геохимични и биохимични процеси в почвата, следствие на химизацията на селското стопанство.

Фактор за нарушение на почвената покривка е ерозионната дейност. Обезлесеността и откритостта на територията, силните северни и североизточни ветрове и равнинният релеф са благоприятна предпоставка за развитие на ветровата ерозия. Почти цялата територия на общината е подложена на дейността на ветровата ерозия. За предпазване на почвата от този негативен процес са изградени полезащитни горски пояси.

Наклонените терени особено по северния склон на Родопите са с потенциял за развитие на силна водна ерозия, но в повечето случаи те са залесени с горска и храстова растителност.

Потенциален източник на замърсяване на почвата са депата за битови и промишлени отпадъци. Навсякъде се използва смесеното депониране със запръстяване и е невъзможно да се използват отпадъците. Няма токсични отпадъци.

В повечето населени места и особено около тях безразборно се изхвърлят битови, строителни и други отпадъци, а районите на отредените сметища не са в добър вид. По този начин терените, заети с отпадъци, са много повече от отредените.

На територията на общината няма разкрити големи находища на инертни материали. Съществуващите кариери са за трошен камък и имат локално значение.

Замърсени с тежки метали почви в обхвата на община Септември, не са констатирани. От извършения мониторинг на почви е видно, че съдържанието на вредни вещества в почвата е под допустимия минимум.

Замърсяването на почвите в общината по отношение на съдържанието на устойчиви органични замърсители, включително нефтопродукти се следи в пункт No 137, с.Варвара. През 2013 г. не са установени наднормени съдържания.

По данни на Геозащита – Перник в община Септември са установени 3 свлачища – 2 в района на с. Ветрен и едно между селата Семчиново и Симеоновец.Тези свлачища са сравнително малки.

12.4. Биологично разнообразие и Национална екологична мрежа (НЕМ)

Във флората преобладават представителите на широколистните видове, по-характерни от които са: дъб *(Quercus pubescens)*, габър *(Carpinus betulus)*, салкъм*(Rubinia pseudoacacia),* бряст *(Ulmus glabra)*, топола *(Populus alba)*, върба *(Salex alba)*, липа *(Tilia)* в по- ниските части от територията.

Иглолистните видове са представени от бял бор *(Pinus silvestris)*, черен бор *(Pinus nigra),* ела *(Abies)* и смърч *(Picea)*. По- голяма част от иглолистните видове са изкуствено залесени.

Типични храстовидни растителни видове за територията на общината са шипка *(Rosa idnima)*, дрян *(Comus mas)* и др.

От лечебните растения се срещат бял равнец, жълт кантарион, мента *(Menta piperika)*, мащерка *(род Thymus)*, котешка стъпка *(Clinopodium vulgare)* и др.

Животинският свят е представен от заек, сърна, чакал, елен, лисица, и др. видове от бозайниците; птиците са представени от яребица, пътпъдък, кълвач, синигер, корморан, кълвач, славей, кукувеца, червеношийка, черна врана, сврака и др., а през зимата във водоемите кацат диви патици, чапли. Голямо е и разнообразието от видове от останалите класове гръбначни животни: риби, земноводни, влечуги, а също така и различните класове безгръбначни животни.

Национална екологична мрежа (НЕМ)

Обектите от НЕМ включват защитени зони и защитени територии. Всички обекти от НЕМ попадащи в община Септември включват общо 58,75 кв. км, което прави 16,81% от територията на общината. Делът е повече от 2 пъти по-малък от средният за страната.

Защитените зони (ЗЗ) са с най-голяма площ – 57,58 кв. км. или 16,47% от общинската територия. От тях само 3,4 кв. км или 0,97% се падат на ЗЗ по Директивата за птиците. Включва се една ЗЗ – „ Рибарници Звъничево” с код BG0002069.

ЗЗ по Директивата за местообитанията включват 55,78 кв. км , което отговаря на 15,96% от общинската територия. В общината попадат части от 3 защитени зони по местообитанията: ЗЗ „ Голак” с код BG0000304; ЗЗ „Река Марица” с код BG0000578 и ЗЗ „Яденица” с код BG0001386.

Защитените територии в пределите на общината са представени само от защитени местности – ЗМ.

Въпреки, че са цели 7 на брой, те заемат едва 2,11 кв. км площ, което прави само 0,60% от общинската територия. Това са следните защитени местности:

1) „Бильов рът“ с местоположение: с. Горно Вършило;
2) „Езерото“ с местоположение: с. Семчиново, с. Симеоновец;
3) „Златин дол“ с местоположение: с. Семчиново;
4) „Коритата“ с местоположение: с. Варвара;
5) „Марина“ с местоположение: с. Варвара;
6) „Милеви скали“ с местоположение: с. Семчиново, с. Симеоновец;
7) „Свети Георги“ с местоположение: с. Варвара.

Прави впечатление, че всички ЗМ са разположени в планинската част на общината.

12.5. Отпадъци

Генерирани видове отпадъци

Най-голям дял от генерираните отпадъци на територията на община Септември се пада на твърдите битови отпадъци.

Данните относно генерираните на общинското депо за БО, твърди битови отпадъци, са предоставени на общинска администрация от оператора на депото. Наблюдава се тенденция на непрекъснато намаляване на количеството генерирани отпадъци от 2007 г. насам. През 2013 г. са предадени на общинското депо в община Септември 5 409 т. ТБО.

Количествата строителни отпадъци, които са генерирани през 2012 г. на общинското депо за ТБО на общината по данни от оператора на депото са около 20 тона. Делът на строителните отпадъци през последните години е намалял. Това е във връзка с намаляване на строителството на територията на общината.

Производствените фирми на територията на общината освен твърди битови отпадъци генерират и някои типични за производстените си дейности видове отпадъци.

Част от формираните на територията на община Септември промишлени отпадъци спадат към групата на опасните отпадъци, като всяка фирма, която формира такъв отпадък и начина на третирането му са посочени в програмата за управление на отпадъците формирани на територията на община Септември.

Събиране и извозване на отпадъците

На територията на община Септември от 2005 г. се извършва организирано сметосъбиране и сметоизвозване.

Закрити с протокол и становище на РИОСВ – Пазарджик са всички нерегламентирани сметища на територията на община Септември, които бяха действащи до 2005 г. По–голяма част от сметищата, спрени от експлоатация с въвеждане на организирано сметосъбиране и сметоизвозване, бяха закрити и рекултивирани през 2012 г.

Брой на пунктовете за разделно събиране на различните видове масово разпространени отпадъци (МРО) - към 2013 г.

От 2011 г. на територията на община Септември действа система за разделно събиране на отпадъците от опаковки.

Отпадъци от опаковки.

Общината е сключила договор с "Екобулпак"АД - 50 точки (30 бр. жълти – 660 л., 60 бр. жълти – 360 л. и 50 бр. иглу – 1100 л.) - гр. Септември; 15 т. - гр.Ветрен; 12 т. - с. Варвара; 9 т.- с. Ветрен дол; 6 т. - с. Симеоновец; 13 т. - с. Семчиново; 10 т. - с. Виноградец; 10т. - с. Карабунар; 5 т. – с. Бошуля; 3 т. - с. Злокучене; 13 т. - с. Ковачево; 7 т. - с. Лозен. Всички населени места, с изключение на гр. Септември са под 5 000 жители разположени контейнери с общ обем - 83 720 л. За гр. Септември с население - 9176 жители са разположени контейнери с общ обем - 96 400 л.

Общ получен обем: 180 120 л.

Негодни за употреба батерии и акумулатори – има сключен договор с организация по оползотворяване на НУБА - "Нуба Рециклиране" АД със 7 т. - гр.

Септември; 4 т. - гр. Ветрен; 2 т. - с. Варвара; 2 т. - с. Ветрен дол; 2 т. - с. Симеоновец; 2 т. - с. Семчиново; 2 т. - с. Виноградец; 2 т. - с. Карабунар; 2 т. - с. Бошуля; 1 т. - с. Злокучене; 2 т. - с. Ковачево; 2 т. - с. Лозен.

Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, в т.ч.луминесцентни лампи и други лампи, съдържащи живак. Сключен е договор с организация по оползотворяване на ИУЕЕО - "ИУЕЕО Рециклиране" АД точки за събиране на дребно електронно оборудване: 7 т. - гр. Септември; 4 т. - гр. Ветрен; 2 т. - с. Варвара; 2 т.-с. Ветрен дол; 2 т. - с. Симеоновец; 2 т. - с. Семчиново; 2 т. - с. Виноградец; 2 т. - с. Карабунар; 2 т. - с. Бошуля; 1 т. - с. Злокучене; 2 т. - с. Ковачево; 2 т. - с. Лозен.

Постъпилите отпадъци от опаковки по данни на ЕКОБУЛПАК АД от зелен контейнер са 37,28 т., а от жълт контейнер - 76,20 т. за 2012 г. Общо рециклируемите отпадъци от опаковки от жълт контейнер са 43,37 т. Негодните за оползотворяване отпадъци след сепариране са 32,83 т.

Депониране

На територията на община Септември депонирането на отпадъците се осъществява на общинското сметищате находящо се в м. “Горни Башали” , землището на гр. Ветрен, без каквото и да е предварително третиране на същите. Общата площ на сметището е 30,27 д-ка. На сметището в общината се изхвърлят отпадъци от бита, растителни, строителни и производствени отпадъци и др.

В последно време на територията на общината се регистрират сметища с нергламентиран произход, но след давани предписания от контролните инстанции общинска администрация взема необходимите мерки по своевременното почистване на замърсените територии. Разбира се, гаранция за нови замърсявания от подобен произход в бъдеще няма.

Общината е включена в изграждането на регионалното депо за отпадъци - гр. Пазарджик. При реализация на този проект твърдите битови отпадъци, строителните и производствени отпадъци от населените места в общината, ще се извозват на регионалното депо, а съществуващото общинско депо, ще се закрие и терените ще се рекултивират.

Със свое решение по оценка на въздействието върху околната среда Експертният екологичен съвет към Регионалната инспекция по опазване на околната среда в Пазарджик е одобрил изграждането на Регионалната система за управление на отпадъците в регион Пазарджик. Проектът е на стойност 35 млн. лева, но не успява да получи финансиране по Оперативна програма "Околна среда".

Инвестиционното предложение включва изграждане и експлоатация на регионална система за управление на битовите отпадъци от общините Пазарджик, Пещера, Белово, Лесичово, Брацигово, Септември, Ракитово, Батак и Велинград, която се състои от регионално депо, регионален център за рециклиране и претоварна станция.

Площадката на депото е с обща площ 349 дка., от които 123 дка са на съществуващото сметище в землището на село Алеко Константиново.

12.6. Шум

Основните източници на шум в община Септември са свързани с транзитно преминаващ автомобилен и ж.п. и вътрешно селищния транспорт.

Натоварени от движението на превозни средства са преминаващия през територията автомобилен път по направление Белово - Пазарджик. Автомагистрала Тракия" преминава по северната граница на общината и силен източник на шум. Благоприятно е обстоятелството, че тя е сравнително отдалечена от населените места и не е фактор за повишаване на шумовото ниво в тях.

Въздействие оказват различните дейности на населението – работилници, търговски обекти и др. Големите промишлени източници са разположени в съществуващи индустриални зони. През 2012г. на територията на община Септември са извършени 2 бр. собствени измервания на промишления шум, излъчван в околната среда от „Феникс Агро" ЕООД и „Балкан Райс" АД. Няма превишения на регламентираните нива на шум.

12.7. Риск от природни бедствия

Земетресенията са едни от вероятни природни бедствия с много голям разрушителен ефект, които биха настъпили на територията на Общината .

Септемврийска община попада в Средногорския сеизмичен район, който включва Софийска-Маришка и Тунджански сеизмични зони.

Маришката зона обхваща средното течение на река Марица. Огнището на земетресение има дълбочина 10 – 100 км. и магнитут 4.1 – 7.5 по Рихтер. Земетресенията имат висока повтаряемост.

Друг сеизмичен район който оказва влияние на Общината е Рилородопския сеизмичен район, който включва Струмската, Местенската и Велинградските зони.

Велинградската зона – обхваща горното течение на река Марица. Земетръсното огнище има дълбочина около 100 км и магнитут 7-8 степен по Рихтер. Основната линия на разлома преминава през Велинград, Самоков при което може да бъде разрушена язовирната стена на яз. "Белмекен".

Наводнения. На територията на общината са изградени 5 микроязовира, които са разположени както следва: два на територията на кметство Ветрен, два на територията на кметство Славовица и един на територията на кметство Карабунар.

Същите не са опасни и не оказват съществено влияние на общината, но при евентуално скъсване на язовирните стени ще бъдат заляти част от обработваеми площи, пасища-мери и пътни връзки.

Потенциална опасност от наводнения за общината представляват два големи язовира – яз. "Батак" – вместимост 310 млн. $м^3$ и яз. "Белмекен" – 144 млн. $м^3$, които при

разрушаване на стените или стихийно бедствие(силно земетресение, порой,терористичен акт и проливни дъждове) създават реална опасност за наводнение на следните села : Варвара, Ветрен дол, Ковачево, Лозен, Злокучене и гаровата част на гр. Септември.

Времето за пристигането на водата /приливната вълна/ от язовирите е както следва:

✓ за язовир Батак: Септемврийска община - с. Варвара – /около 2 часа и 20 мин./, с. Ветрендол – /2ч. 30 мин/. При разрушаването на стената на яз. Батак челото на високата вълна пристига до р. Марица за около 2,2 часа и формира заливна зона с ширина 10 540 метра;

✓ за язовир Белмекен: община Септември – с. Злокучене –/около 2 ч. 40 мин./;

✓ Частични /локални/ наводнения, могат да се получат и след поройни дъждове или обилно снеготопене, от поречията на р. Марица и р. Чепинска.

Снеговалежи.

Ежегодно в определени райони на Общината се образуват дебели снежни покривки, преспи, поледици и заледявания, които затрудняват движението на транспортните средства, а оттам парализират стопанския живот на общината. Това налага провеждането на спасителни и други неотложни работи. Най-вероятните райони са: пътните артерии Септември - Велинград, Варавара – Симеоновец - Семчиново, Славовица - Горно и Долно Вършило.

Опасност от снегонавяване представляват отсечките, свързващи селата Симеоновец и Семчиново с първокласен път Е80, Ковачево-Лозен, Карбунар и Бошуля - Варвара.

Обледяване.

Прекъсва въздушните проводници или деформира и събаря носещите стълбове на свързочната и електроснабдителна мрежа,предизвиква верижни катастрофи и затруднения в транспортната мрежа на общината, затруднява питейното водоснабдявана на отделни населени места които са с гравитачно захранване: с. Варвара, с. Семчиново

Градоносни бури на територията на общината често се появяват през месеците юни, юли и август. Развилите се бури нанасят големи поражения върху реколтата, насажденията, електрозахранването, което може да предизвика и пожари.

Потенциално-опасни обекти и критична инфраструктора

✓ „Лукойл - Нефтохим” - ПСБ гр. Ветрен – междинна база на магистрален продуктопровод, преминаващ през територията на община Септември и отстяща на 1 км. от гр. Ветрен. Базата и нейните съоръжения са представляват потенциална опасност при: земетресение с магнитут над 8-ма степен по МШК и терористични действия, което може да застраши живота и здравето на част от населението на гр. Ветрен и с. Аканджиево, както и екологичното равновесие в района;

✓ Главен газопровод, преминаващ през територията на общината и обслужващ се от „Булгаргаз” Ихтиман и Стара Загора в частност /”Сити газ”/;

✓ Река „Марица” - средното течение на реката. При наднормени количества на валежите и при обилно снеготопене и скъсване на предпазните съоръжения може да доведе до заливане на прилежащи крайречни терени;

✓ Река ”Чепинска” – долното течение. При наднормени количества на валежите, при обилно снеготопене или скъсване на предпазните съоръжения може да доведе до заливане на прилежащите крайречни терени;

✓ Първокласен път Е80 - При транспортни произшествия с опасни товари могат да бъдат засегнати прилежащи жилищни сгради, учебни заведения, учреждения и предприятия;

✓ Преминаващите влакови композиции с хлор, амоняк, киселини, нафта, бензин и др.;

✓ Газифицираните обекти и учебни и детски заведения в общината създават предпоставки за възникване на пожари в газопроводната инсталация.

13. Културно наследство

КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

При разработването на този раздел авторският колектив е ползвал:

- Списък на недвижимите културни ценности на територията на община Септември, предоставени от НИНКН за нуждите на ОУПО Септември;
- Информация предоставена от Община Септември;
- Стратегически план за развитието на културния туризъм в България (2009 г.);
- Национална схема на културните маршрути в България (1999 г.).

НЕМАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Много от формите на нематериалното културно наследство – характерни обичаи, обреди, вярвания, художествено-изпълнителско изкуство, кулинарни традиции и др. се проявяват по време на религиозни и светски празници. Те се съхраняват и изпълняват от местното население, както и от фолклорни и самодейни групи за провеждане на обредни ритуали към читалищата в община Септември. Почти всички села са запазили традицията да организират ежегодни селски събори.

Много от празниците в този край са запазени и съхранени с годините, а честването им се извършва със запазени традиции и обреди.

Един от характерните празници е Дервишовден (Кукерски празник). Празнува се на Васильовден в селата Варвара, Ветрен дол, Лозен и Семчиново. Почитането му като празник започва преди много години. Тъй като кукерските игри са чисто езически ритуал за прогонване на злите духове, носи човешката надежда за повече здраве и берекет. Кукерите цял ден ходели от къща в къща, като пожелавали да е здрава, мирна и честита Новата година! След това, този обичай се превръща в традиция и започва да се повтаря

всяка година. Така е и до ден днешен. Подготовката за празника започва два месеца преди Васильовден. Участниците в празника са предимно мъже и те започват упорито да стягат своите маски и костюми с които ще се представят. Разделят се по махали, като се стараят никой да не види маските на останалите. Още от самото начало маските са изобразявали предимно образи на животни. По традиция на 25 декември в читалището се провежда дервишко събрание, предхождащо празника. На него се избира дервишки ансамбъл, който включва невеста, младоженец, девер, деверица, цигани, мечкар и мечка, а също така и поп. Костюмите им са строго определени за всеки един от участниците – местни, автентични (сукман, риза, шимия със зарафлъци, чоено палто, чишири, елек, пояс, гугла). Деверицата реди в сито зелени клонки, с които невестата ще кичи гостите и домакините почти през целия ден за здраве и берекет. И така, готовият вече ансамбъл, под звуците на гайдата и ударите на тъпана, съпровождани и с дрънкането на звънци и бакъри в 2 часа сутринта на 1 януари тръгват от единия край на селото и стигат до другия. Към 10.30 часа пристигат в центъра на селото, пред читалището където ги очакват много хора – местни жители и гости. Дервишките свирни продължават и тук, където се играе традиционното дервишко хоро. Пристигат и кукерските групи, като всяка от тях си има водач. Започват и „палавите кукерски танци под ритъма на звънците и бакърите, веселите закачки между кукер и немаскиран.

Друг обичан празник е Трифон Зарезан. Празнува се от лозарите, градинарите и кръчмарите в чест на Свети Трифон. Обичаят повелява да се омеси хляб — пресен или квасник, да се свари кокошка, която по традиция се пълни с ориз или булгур. Като се свари кокошката се препича на саджак. В нова вълнена торба се слага питата, кокошката и бъклица с вино. С такива торби на рамо мъжете отиват на лозето. Там се прекръстват, вземат косерите и от три главини всеки отрязва по три пръчки. След това отново се прекръстват и поливат, с донесеното вино, лозите. Този ритуал се нарича „зарязване“. След това всички се събират и избират „царя на лозята“. Едва тогава започва общо угощение. „Царят“ е окичен с венец от лозови пръчки, който носи на главата си, и с друг венец, който слага през раменете си. Той сяда на колесар. Лозарите теглят колесаря и под звуците на гайди, гъдулки и тъпан се отправят към селото или града. Там спират пред всяка къща. Домакинята на дома изнася вино в бял котел, дава най-напред на царя да пие, след което черпи и хората от свитата му. Останалото вино в котела се плисва върху царя и се изрича благословията: „Хайде, нека е берекет! Да прелива през праговете!“. Царят отговаря на благословията с „Амин“. След като стигне до своя дом, царят се преоблича с нови дрехи и, окичен с венците на главата и през раменете си, той сяда на дълга трапеза да посрещне хора от цялото село. Затова за цар на този празник се избира заможен човек. Следващите два дни, наречени във фолклора „трифунци“, се почитат за предпазване от вълци. Тогава жените не режат с ножици, за да не се разтваря устата на вълка, не плетат, не предат и не шият. Приготвят обреден хляб и след като раздадат от

него на съседите, слагат залъци от хляба в кърмата на животните — за предпазване и на добитъка, и на хората от вълците.

В много от селата се отбелязва Тодоровден. Празнува се главно за здраве на конете, организират се кушии (надбягвания с коне). При изгрев слънце мъжете сплитат опашките и гривите на конете, украсяват ги с маниста, с пискюли и цветя и ги отвеждат на водопой. Преди изгрева на слънцето жените приготвят обредни хлябове с форма на конче или подкова и украсени с орехови ядки, скилидки чеснов лук и сол. Раздават помежду си от тези хлябове, като дават от тях и на конете. За тяхно здраве се раздава и варена царевица. Рано на Тодоровден майките изкъпват децата си, за да не се разболяват. Преди кушията жените си мият косите с вода, в която поставят слама от яслите на конете. Водата от миенето хвърлят на улицата след конете, за да са дълги и здрави косите им като конска грива. Най-интересния момент от Тодоровден е кушията. Победителят в нея се награждава – конят получава обикновено юзда, а неговият стопанин - риза или кърпа. Спечелилият надбягването обикаля с коня си всички домове, за да честити празника. Навсякъде го посрещат радушно и поят коня му с вода. Обредната трапеза за празника включва пита с мая, супа от гъби и „тудоровска леща".

В с. Варвара празникът Сирни Заговезни се чества по атрактивен начин. По махали на определени места в селото и в планината се палят огньове, наречени „Оратници". Около тях се събират хора, искат си прошка един от друг, прескачат „Оратницата" за здраве, черпят се с баници, вино. Задължително на домашната трапеза има и халва. Всичко това е придружено с много музика, смях и веселие.

Към читалищата има образувани фолклорни групи за автентичен фолклор, които участват в различни национални и регионални фестивали. Фолклорните групи участват в надпявания и на традиционните събори на населените места.

В областта на духовната култура Септемврийска община носи белезите, характерни за селищата в Тракия. Това се отнася както за просветното дело и културно-историческото наследство, така и за елементите на бита и традициите. Във всички населени места в общината функционират читалища. Те са достойни пазители на националните традиции и местния фолклор.

Основен проблем е прекъснатата връзка между поколенията по отношение на българските традиции и фолклор. Има достатъчно предпоставки за запазване и развиване на формите на нематериално културно наследство.

Перспективите за развитие са свързани с провеждането на съвместни инициативи на читалищата с училищата за привличане на млади участници, които да съхраняват местните дух и традиции. Друга перспектива е популяризирането и презентирането на регионалния фолклор пред външни гости (от страната и чужбина).

ДВИЖИМО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Археологически музей "Проф. Мечислав Домарадски" гр. Септември е създаден на базата на съществуващата общоисторическа музейна сбирка открита през 1987 г. Започналите през 1988 г. археологически проучвания в местността Аджийска воденица значително увеличават фонда на музея с нови и интересни материали, някои от които уникални, което е предпоставка за преобразуването му в археологически музей през 1995 г. Той е един от най-младите музеи в страната и единственият специализиран музей за археология на територията на област Пазарджик. Музеят притежава най-богатата сбирка от монети на тракийски владетели.

В знак на признателност към делото на видния общественик, политик и държавник през 1958 г. в с. Славовица се създава музей ”Ал. Стамболийски" с три обекта: Родна къща, Вила музей и Паметник-костница. През 1968 г. трите обекта са обявени за „исторически паметници на културата от национално значение”. Общата експозиционна площ на музея е 250 кв. м. Във фонда му се съхраняват 357 оригинални снимки, документи и предмети и 50 спомена за Александър Стамболийски, богата библиография и фототека.

Родната къща на Ал. Стамболийски се намира в южния край на селото, в подножието на хълма „Янини грамади”. Тя е построена в средата на 19 в. и представлява оригинален архитектурен образец от тази средногорска етнографска област. Музейната експозиция е възстановка на уредбата на селска къща от началото на 20 в. Посетителите се срещат с оригинални оръдия на труда, които отдавна са изчезнали от всекидневието на селото.

НЕДВИЖИМО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Недвижимите културни ценности са 99[10].

Според броя, пространствената им структура и териториалния им обхват обектите на недвижимите културни ценности на територията на община Септември са само единични. (чл. 48 от ЗКН)

Според научната и културна област, към която се отнасят, недвижимите културни ценности са: 40 археологически, 10 архитектурно-строителни,20 архитектурно-строителни от Античността и Средновековието, 12 художествени, 16 исторически. (чл. 47 от ЗКН)

Според културната и научната стойност и обществената значимост недвижимите културни ценности се включват в следните категории: 32 „национално значение”, 27 „местно значение”. (чл. 50 от ЗКН).

ЗАБЕЛЕЖКА:

В броя от 99 НКЦ е включен 1 свален обект: №87 от списъка.

[10] Съгласно списък, предоставен от НИНКН

Таблица №47:Списък на Недвижими културни ценности на територията на община Септември

№ по ред	№ по списък	Населено място	ОБЕКТ /адрес, локализация/	Кадастрални данни			декларирани с: писмо № / протокол №/ списък	обявен в: ДВ бр./год. /протокол на НСОКП	свален с: писмо №/ протокол №/ ДВ бр./год.	Вид	Категория	Елемент на групов ПК
				КВ.	парц.	пл. №						
1	1	с. Бошуля	Римско светилище, м. ”Честите могили” на левия бряг на р.Марица,2,5 км. северно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
2	2	с. Бошуля	Средновековно градище,м. ”Момина Клисура”, на левия бряг на р. Марица, 2,5 км. северно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
3	3	с. Бошуля	Средновековна крепост, м. ”Баира”, 3 км. югоизточно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
4	4	с. Бошуля	Лобно място на Никола Бечев	61		210		ДВ бр.68/1968г.		Исторически	Местно	
5	5	с. Бошуля	Църква „Успение Богородично”				Писмо №3144 от 08.08.1974г			Художествен		
6	6	с. Бошуля	Ибраямов друм-римско шосе				Регистър на ПК от 1956г.			Археологически		
7	7	с. Бошуля	Надгробна могила при турските гробища				Регистър на ПК от 1956г.	РМС № 1711 от 22.10.1962 г.		Археологически	Национално	
8	8	с. Бошуля	Надгробна могила „Пиперова могила”				Регистър на ПК от 1956г.	РМС № 1711 от 22.10.1962 г.		Археологически	Национално	
9	9	с. Бошуля	Надгробна могила „Вардината могила”				Регистър на ПК от 1956г.	РМС № 1711 от 22.10.1962 г.		Археологически	Национално	
10	10	с. Бошуля	Селищна плоска могила				Регистър на ПК от 1956г.	РМС № 1711 от 22.10.1962 г.		Археологически	Национално	
11	11	с. Бошуля	Надгробна могила, м. ”Стражата”				Регистър на ПК от 1956г.	РМС № 1711 от 22.10.1962 г.		Археологически	Национално	

12	12	с. Бошуля	Римски сводест мост на винарския път				Регистър на ПК от 1956г.			Архитектурно-строителен		
13	1	с. Варвара	Крепост „Дуварето” Средновековна крепост, м. ”Дуварето”, 1 км. Югозападно				Регистър на ПК от 1956г.	ДВ бр.58/1966г.		Археологически Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
14	2	с. Варвара	Светилище на Херос Тракийско светилище, 1 км. югозападно				Регистър на ПК от 1956 г.	ДВ бр.58/1966г.		Археологически Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
15	3	с. Варвара	Местността „Милеви скали”, 12 км. Южно **(в землището на с. Семчиново)**					ДВ бр.68/1968г.		Исторически	Национално	
16	4	с. Варвара	Местността „Коритата”, 6 км. южно					ДВ бр.68/1968г.		Исторически	Местно	
17	5	с. Варвара	Каменна чешма, м. ”Св. Марина”				Писмо №4932 от 29.12.81г.			Архитектурно-строителен		
18	6	с. Варвара	Църква „Св.в.м. Варвара”				Регистър на ПК от 1956 г. Списък от 30.06.71г.			Архитектурно-строителен Художествен		
19	7	с. Варвара	Култов комплекс от античната,късноантичната и средновековна епохи „Св. Марина”, 0,2 км. югозападно от селото, върху източния склон на на възвишение, в местността „Св. Марина” в района на т.н. Аязмо				Писмо №6812 от 20.10.99г.			Археологически		
20	8	с. Варвара	Параклис „Св. Троица”				Регистър на ПК от 1956 г.			Архитектурно-строителен		
21	9	с. Варвара	Параклис „Св. Петка”				Регистър на ПК от 1956 г.			Архитектурно-строителен		
22	10	с. Варвара	Параклис „Св. Никола”, западно до гробищата				Регистър на ПК от 1956 г.			Археологически		
23	11	с. Варвара	Параклис „Св. Георги” на 1 км. югозападно				Регистър на ПК от 1956 г.			Археологически		
24	12	с. Варвара	Параклис„ Св. Илия”, югозападно				Регистър на ПК от 1956 г.			Археологически		

25	13	с. Варвара	Могилен некропол от 9 могили, северно				Регистър на ПК от 1956 г.	РМС № 1711 от 22.10.1962 г.		Археологически	Национално	
26	1	гр. Ветрен	Средновековна крепост,м.”Палан-ката”, 5 км. западно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно -строителен от Античността и Средновековието	Местно	
27	2	гр. Ветрен	Средновековна крепост, м.”Кюнка”, 5 км. югоизточно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно -строителен от Античността и Средновековието	Местно	
28	3	гр. Ветрен	Антична гробница, ”Орешкова могила”, до селото, североизточно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно -строителен от Античността и Средновековието	Национално	
29	4	гр. Ветрен	Римска крайпътна станция,м.”Асар дере”, 5км. източно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно -строителен от Античността и Средновековието	Национално	
30	5	гр. Ветрен	Праисторическо селище, м. „Тикера”, 5 км. югоизточно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
31	6	гр. Ветрен	Лобно място, м. ”Ненова воденица”, 2 км северозападно					ДВ бр.68/1968г.		Исторически	Местно	
32	7	гр. Ветрен	Лобно място на В.Бързаков, 1 км. северозападно					ДВ бр.68/1968г.		Исторически	Местно	
33	8	гр. Ветрен	„Емпорион Пистирос” Тракийски градски център, м.”Аджийска воденица”, 4 км. южно от селото				Писмо №2829 от 09.08.90г. Протокол от 26-27.10.89 г. на МК – граници и режими /писмо №5484 от 15.12.89г./	Комисия по арх. и археол. ПК при НСОПК 3 от 01.07.1993г.		Археологически	Национално	
34	9	гр. Ветрен	Църква „Св.Николай”				Писмо №3144 от 08.08.74г.			Художествен		

35	10	гр. Ветрен	„Понте Укасу”, м.”Калето”				Писмо №4612 от 06.08.87г			Археологически		
36	11	гр. Ветрен	Две надгробни могили,5,5-6км. Югоизточно					РМС №1711 от 22.10.1962		Археологически	Национално	
37	12	гр. Ветрен	Две надгробни могили,4,5км. Югоизточно					РМС №1711 от 22.10.1962		Археологически	Национално	
38	13	гр. Ветрен	Две надгробни могили, 3км. Югоизточно					РМС №1711 от 22.10.1962		Археологически	Национално	
39	14	гр. Ветрен	Две надгробни могили, 2,5км. Югоизточно					РМС №1711 от 22.10.1962		Археологически	Национално	
40	15	гр. Ветрен	Надгробна могила 3км. Източно					РМС №1711 от 22.10.1962		Археологически	Национално	
41	16	гр. Ветрен	Надгробна могила, 2 км. югоизточно					РМС №1711 от 22.10.1962		Археологически	Национално	
42	17	гр. Ветрен	Две надгробни могили до селото					РМС №1711 от 22.10.1962		Археологически	Национално	
43	18	гр. Ветрен	Надгробна могила, до селото, м.”Турските гробища”, 5 км. югоизточно					РМС №1711 от 22.10.1962		Археологически	Национално	
44	19	гр. Ветрен	Две надгробни могили,м.”Хаджийска бърчана”, м.”Орешкова могила”					РМС №1711 от 22.10.1962		Археологически	Национално	
45	20	гр. Ветрен	Надгробна могила, м.”Мисилика”, 2 км. южно					РМС №1711 от 22.10.1962		Археологически	Национално	
46	21	гр. Ветрен	Развалини от крепостни стени, 3-4 км.				Регистър на ПК от 1956 г.			Археологически		
47	1	с. Ветрен дол	Средновековна крепост ”Ташево кале”, м.”Голак”, 1 км. южно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
48	2	с. Ветрен дол	Църква „Успение Богородично”				Списък от 29.11.75 г. Списък от 15.12.76г.			Архитектурно-художествен Художествен		
49	1	с. Виноградец	Надгробна могила, 4 км. Северно					РМС №1711 22.10.1962 г.		Археологически	Национално	
50	2	с. Виноградец	Надгробна могила, 4 км. Северно					РМС №1711 22.10.1962 г.		Археологически	Национално	

51	3	с. Виноградец	Праисторическо селище, до винарската изба					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
52	4	с. Виноградец	Средновековна крепост, „Ташево кале”, 1 км. северозападно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
53	5	с. Виноградец	Праисторическо селище, м.”Алатепската чешма”,1,5 км. Южно					ДВ бр.58/1966г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
54	6	с. Виноградец	Лобно място на септемврийци, м.”Алагенската чешма”, 2 км. Източно					ДВ бр.68/1968г.		Исторически	Местно	
55	7	с. Виноградец	Църква „Св.Архангел Михаил”				Писмо №3144 от 08.08.74г.			Художествен		
56	1	с. Горно Вършило	Антично селище и участък от античен път, м.”Линовете” /”Ленищата”, ”Плешивица”/ - 2,25 км северно				Писмо №545 от 27.02.2001 Протокол от КМ от 11.04.2001 / граници и режими/			Археологически		
57	1	с. Злокучене	Лобно място, м. ”Плоската могила”					ДВ бр.68/68 г.		Исторически	Местно	
58	2	с. Злокучене	Антично селище в селото, към р. Марица				Писмо №368 от 29.01.90г.			Археологически		
59	3	с. Злокучене	Античен паметник, м.”Бялата могила”, до селото и р.Марица				Писмо №368 от 29.01.90г			Археологически		
60	1	с. Карабунар	Надгробна могила, м.”Долна Мирчовица”,2,3км. Югозападно					РМС №1711 от 22.10.1962г.		Археологически	Национално	
61	2	с. Карабунар	Надгробна могила, м”Сунгурлица”, 3км. Западно					РМС №1711 От 22.10.1962г.		Археологически	Национално	
62	3	с. Карабунар	Две надгробни могили, м.” Мазаница”, 1км. Западно					РМС №1711 От		Археологически	Национално	

								22.10.1962г.				
63	4	с. Карабунар	Надгробна могила, 1км. Югозападно					РМС №1711 От 22.10.1962г.		Археологически	Национално	
64	5	с. Карабунар	Антично селище, м.”Големите ниви”, 2 км. Югозападно				Писмо №368 от 29.01.90г.			Археологически		
65	6	с. Карабунар	Римски път, 3,5 км.югозападно				Писмо №368 от 29.01.90г.			Археологически		
66	7	с. Карабунар	Църква ”Йоан Предтеча”				Списък от 30.06.71г.	ДВ бр.61/78г.		Художествен Архитектурно-художествен	Национално	
67	1	с. Ковачево	Църква „Св.Георги”				Писмо №3144 от 08.08.74г.			Художествен		
68	2	с. Ковачево	Тракийско селище, м. ”Марица”, 3 км. Североизточно				Писмо №4612 от 06.08.1987г.			Археологически		
69	3	с. Ковачево	Антично селище, м. ”Тепе тарла”, 3 км. Североизточно				Писмо №4612 от 06.08.1987г.			Археологически		
70	4	с. Ковачево	Могилен некропол, м. ”Тепе тарла”, 3 км. североизточно				Писмо №4612 от 06.08.1987г.			Археологически		
71	5	с. Ковачево	Раннохристиянска базилика, до селото				Писмо №4612 от 06.08.1987г.			Археологически		
72	6	с. Ковачево	Средновековно селище, м.”Тепе тарла”, 3 км. Североизточно				Писмо №4612 от 06.08.1987г.			Археологически		
73	1	с. Лозен	Църква „Св.Петка”				Списък от 29.11.75 г. Списък от 15.12.76г.			Архитектурно-Художествен Художествен		
74	1	с. Семчиново	Антична крепост в селото					ДВ бр.58/66г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	

75	2	с. Семчиново	Антична крепост, 1 км. Югозападно					ДВ бр.58/66г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
76	3	с. Семчиново	Средновековна крепост, м.”Джибийновец”, 2 км. Южно					ДВ бр.58/66г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
77	4	с. Семчиново	Средновековна крепост, м.”Градището”, 2 км. южно					ДВ бр.58/66г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
78	5	с. Семчиново	Къща на Анка Борисова Гълъбова	28	I	31	Писмо №4932 от 29.12.81 г.			Архитектурно-строителен		
79	6	с. Семчиново	Църква „Св.Богородица”				Списък от 29.11.75г. Списък от 15.12.76г			Архитектурно-художествен Художествен		
80	1	гр. Септември	Лобно място, ул. ”Иван Главчев”	8		1934		ДВ бр.68/68г.		Исторически	Местно	
81	2	гр. Септември	Лобно място, м.”Ханчетата”, 2 км. Югозападно					ДВ бр.68/68г.		Исторически	Местно	
82	3	гр. Септември	Лобно място, гара Септември, 5 км. югоизточно					ДВ бр.68/68г.		Исторически	Местно	
83	4	гр. Септември	Паметник –костница, центъра					ДВ бр.68/68г.		Исторически	Национално	
84	5	гр. Септември	Църква „Св.Харалампи”				Писмо №3144 от 08.08.74г.			Художествен		
85	6	гр. Септември	Теренът на разрушената жилищна кула стария мост на изток от този терен	89а /када-стр. план от 1968-71г./			Писмо №2204 от 03.08.71г.			Паметник на културата		
86	1	с. Симеоновец	Праисторически селище,м.”Барьовците”, до селото					ДВ бр.58/66 г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	

87	2	с. Симеоновец	Лобно място на Серафим Янакиев, 1 км. южно **свален**					ДВ бр.68/68г.	ДВ бр.91/92г.	Исторически	За сведение	
88	3	с. Симеоновец	Църква „Св. Богородица”				Списък от 29.11.75г. Списък от 15.12.76г.			Архитектурно-художествен Художествен		
89	1	с. Славовица	Средновековна крепост, м.”Петруша”, 1,5 км. Североизточно					ДВ бр.58/66г.		Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно	
90	2	с. Славовица	Паметник- костница центъра					ДВ бр.68/68г.		Исторически	Национално	
91	3	с. Славовица	Паметник-костница „Ал.Стамболийски”, хълмът”Янина грамада”					ДВ бр.68/68г.		Исторически	Национално	
92	4	с. Славовица	Вилата на Ал.Стамболийски, 3 км. Югоизточно					ДВ бр.68/68г.		Исторически	Национално	
93	5	с. Славовица	Родната къща на Ал.Стамболийски					ДВ бр.68/68г.		Исторически	Национално	
94	6	с. Славовица	Къща на Стоимен Иванов Бараков	22	X	385	Писмо №3913 от 24.11.82г.			Архитектурно-строителен		
95	7	с. Славовица	Къща на на наследници на Минчо Петков Топалов	22	I	378	Писмо №3913 от 24.11.82г.			Архитектурно-строителен		
96	8	с. Славовица	Къща на Никола Станев Таргов	28	II	285	Писмо №3913 от 24.11.82г.			Архитектурно-строителен		
97	9	с. Славовица	Къща на Ангел и Иван Ненчеви	41	III	391	Писмо №3913 от 24.11.82г.			Архитектурно-строителен		
98	10	с. Славовица	Църква „Св.Пр.Илия”				Писмо №3144 от 08.08.74г.			Художествен		
99	11	с. Славовица	Чешма-паметник на загиналите през 1923г.				Регистър на ПК от 1956г.			Исторически		

Източник: НИНКН

14. Отдих и туризъм

Развитието на туристическата индустрия на основата на културно-историческите и природни дадености на Пазарджишкия регион и в частност община Септември е от изключителна важност за общинското развитие. Предпоставки за това са: благоприятното географско положение; разнообразната и екологично съхранена природа; природните забележителности; минерални извори; богатото културно-историческо наследство и археология и др.

Възможности за развитие в община Септември имат различни видове туризъм: винен, селски, балнеоложки, археологически, културен, риболовен, ловен, екотуризъм и др.

*Културно-познавателен туризъм***.**

На територията на общината са регистрирани над 200 археологически паметници от различни исторически епохи. Някои от тях са:

✓ В селищата, разположени по северните склонове на Родопите са открити останки от средновековни крепости – с. Семчиново, ранно-християнската базилика в с. Варвара, множество средновековни църкви и параклиси;

✓ Прохода “Траянови врата” (Паланката), намиращ се на около 2 км. от гр. Ветрен, където на 17.08.986 г. се е състояла историческата битка между българската войска, предвождана от цар Самуил и византийската армия на император Василий II;

✓ Вкопаната древна църква "Св. Йоан Предтеча" с. Карабунар, с уникални дърворезби от Самоковската школа;

✓ Археологическият музей в гр. Септември, в който най-голям интерес представлява открития каменен надпис на старогръцки език от археологическите разкопки на емпорион Пистирос. Нумизматичната сбирка от монети на тракийски владетели е една от най-богатите в света. Музеят е притежател и на най-голямата колективна находка от сребърни и златни монети на македонските владетели Филип II, Александър III Велики и др.;

✓ Музеят “Александър Стамболийски в с. Славовица, родното място родното място на Александър Стамболийски - създател на Земеделския съюз в България и Министър-председател в периода 1920 - 1923 г., включващ родната му къща, вилата му, паметник-костница на хълма “Янини грамади” и музейна експозиция в читалището;

Ежегодно в село Славовица се организира Национален възпоменателен събор – поклонение в местността "Янини грамади", по повод годишнина от гибелта на земеделския лидер Александър Стамболийски.

Община Септември има разработени конкретни проекти за:

✓ Реконструкция и реставрация на „Сграда и дворно място на Вила-музей на Александър Стамболийски с. Славовица;

✓ Реконструкция и реставрация на „Сграда и дворно място на Родна къща на Александър Стамболийски с. Славовица;

✓ Реконструкция и реставрация на „Сграда и дворно място Паметник – костница Александър Стамболийски с. Славовица;

✓ Урна с пръст от гроба на Ламартин - виден френски поет, дипломат и държавник който е посетил града през 1832 г., в читалището на гр. Ветрен;

✓ Родната къща на Георги Христович – основател на Българския ловно-рибарски съюз, създател и първи редактор на сп. "Природа", в гр. Септември;

✓ *Наличие на природни забележителности* и защитени местности, които са уникални с флора и фауна си: Защитена местност “Бильов рът”, землището на с. Горно Вършило; Защитена местност “Езерото”, с. Семчиново и с. Симеоновец; Защитена местност “Злотин дол”, с. Семчиново; Защитена местност “Коритата”, с. Варвара; Защитена местност “Марина” – пет вековни дървета, зимен дъб, с. Варвара; Защитена местност “Свети Георги”, с. Варвара; Защитена местност “Милеви скали” – обзорен връх, живописни скали, букови гори, с. Семчиново, с. Симеоновец; Рида “Алабак” (Божовец); Местността “Трънкова лъка” край гр. Септември и с. Варвара – познавателен, планински, еко - туризъм;

✓ *СПА туризъм и балнеолечение* на базата на термоминералните извори в околностите на с. Варвара и с. Ветрен дол с температура на водата над 720С. Около изворите е оформена вилна зона “Варварски минерални бани”. Забележителни са старите минерални бани с лечебните свойства на водата;

✓ *Винен туризъм* на базата на винарските изби (гр. Ветрен, с. Виноградец и гр. Септември), които могат да бъдат част от винарски маршрут, популяризиращ прочутото Ветренско и Карабунарско вино;

✓ *Туристически пътувания с теснолинейката*. Теснолинейката Септември – Добринище е включена в списъка на най-интересните ж.п. линии в Европа, публикуван в пътеводителя за европейските ж.п. разписания, издаден от немските железници (DB) и “Томас Кук”. Теснолинейката е уникална за Европа със своето междурелсие от 760 мм и минава през красива природа и най-високата гара на Балканите – Аврамово (1267 м). Съчетанието на природното и културно-историческо наследство на региона с интересните технически решения на ж.п. линията предопределя висок потенциал за развитие на туристическите пътувания;

✓ *Река Марица и 6-те язовира*: ”Баталите” и “Джелепина*”* в землището на град Ветрен; “Юрта”, с. Карабунар, “Сухата чешма”, с. Виноградец; “Калинова кория” и “Дунава”, с. Славовица – спорт, воден туризъм, риболов;

✓ През летния сезон в общината работят два басейна - в комплекс "Тропик" в гр. Септември и минерален в с. Варвара – *спорт и рекреация.*

✓ *Съседните на община Септември* общини разполагат с множество туристически атракции: с. Патлейница (община Пазарджик, в непосредствена близост до с. Ветрен дол), Баткунски манастир „Свети св. Петър и Павел“ – културно-познавателен туризъм; гр. Велинград - балнеолечение и спа-туризъм, културен туризъм, здравно-климатичен туризъм, конгресен, религиозен и спортен туризъм; Юндола – Куртово – Белмекен – еко -, климатичен-планински, ски-, вело-туризъм, лов и риболов; Кара тепе – град Сърница – яз. Доспат - маршрутно-познавателен туризъм, водни спортове, лов и риболов; и т.н.;

Според данни на общинската администрация в общината функционират следните обекти, предлагащи подслон и отдих:

✓ СПА хотел „Аква Варвара“. Бутиков хотел с открит и закрит басейн с минерална вода. Разположен е на Варварски минерални бани. Хотел Аква Варвара предлага настаняване в 8 двойни стаи, 4 двойни луксозни стаи и 1 луксозно студио;

✓ "Радовата къща", с. Варвара. Комплексът предлага две къщи за гости, ресторант, три градини, басейн с минерална вода.;

✓ Хотелска част на „Комплекс Варвара“, с. Варва. На територията на комплекса са разположени 28 стаи/къщи приспособени като стаи, ресторант, топли минерални басейни, детска площадка, външен бар, охраняем паркинг;

✓ Туристически къщи за гости с. Семчиново;

✓ Туристическа хижа "Равно боре" - местността "Равно боре";

✓ Туристическа хижа "Милеви скали" - местността "Милеви скали".

Туристическа индустрия и туристическа инфраструктура. Обобщената статистическа картина на туристическата индустрия в община септември 2009–2013 г. е представена в таблица №48:

Таблица №48: Община Септември – леглова база, реализирани нощувки, приходи (2009-2013 г.)

Показатели/единица мярка	**мярка**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
Хотели и други	бр.	1	1	2	1	1
Брой стаи	бр.	4	4	31	27	27
Легла	бр.	8	8	60	52	52
Легла/денонощия - капацитет	бр.	2920	2920	21202	19032	18980
Реализирани нощувки общо	бр.	713	451	1061	1108	1216
- от чужденци	бр.	-	-	-	-	-
Пренощували лица	бр.	713	378	1061	1108	1216
- чужденци	бр.	-	-	-	-	-
Използваемост	**%**	**24,4**	**15,4**	**5,0**	**5,8**	**6,4**
Приходи от нощувки общо	лв.	13496	13596	31912	33412	37340
- от чужденци	лв.	-	-	-	-	-

Източник: НСИ

По данни от НСИ към 2013 г., общината е разполагала с 52 легла/места в едно средство за подслон и настаняване (хотел). В тези цифри не са включени малките

хотели, квартирите и др. обекти за подслон, съдържащи по-малко от 10 легла. Като цяло показателите за туристическото развитие на общината бележат известно увеличение през 2013 г. спрямо предходната година. Увеличение на реализираните нощувки с 9,7%, на пренощувалите лица с 9,7% и на приходите от нощувки с 11,8%.

Същевременно използваемостта на съществуващата леглова база - за 2013 г. е средно 6,4%, при 36,8% за страната и 30,5% за област Пазарджик. Заведенията за хранене и развлечения съответстват на легловата база – както по категория, така и по капацитет. Липсват тематични и атракционни заведения.

Изградената настанителна база на територията на общината има ограничен капацитет и не предлага услуги с висок стандарт. Необходимо е да се създадат условия за по-пълноценно използване на туристическия потенциал, като се подобрят общите условия за развитието на туризма като приоритетен отрасъл на общинската икономика. Необходими са мерки за подобряване на транспортния достъп до културните паметници, възстановяване и подготовка на самите паметници за посещения на туристи, реклама на туристическите продукти на територията на общината.

Изграждането на добро партньорство между местния бизнес и местните власти би създало благоприятна среда за реализация на публично-частни проекти в сферата на туризма.

15. Техническа инфраструктура

15.1. Транспортна инфраструктура

Пътна мрежа

Още от самото си създаване гр. Септември е важно транспортно средище. Територията на община Септември се пресича от ключови елементи на транс-европейската транспортна мрежа – международната автомагистрала "Тракия" и първокласният път София – Пловдив. През територията на общината се осъществява най-бързата връзка от София до спа курорта Велинград.

Пътната инфраструктура на територията на община Септември обхваща:

автомагистрали	18,923 км.
първокласна	11,028 км.
второкласна	12,127 км.
третокласна	63,203 км.
общинска пътна мрежа	65,160 км.
улична мрежа на град Септември	49,455 км.
улична мрежа на град Ветрен	22,935 км.
улична мрежа на селата	172,078 км.

Източник: Политика за развитие на техническата инфраструктура на община Септември за периода 2014-2020 г.

Транспортните връзки между населените места в община Септември се извършва чрез общинска пътна мрежа, чиято обща дължина на територията на общината е около 65 км.

Общинските пътища, които обслужват община Септември, както и някои съседни общини са следните:

№	Път №	Наименование	Обслужвани общини
1	**PAZ1023**	/I - 8 / Белово - Мененкьово - Граница общ.(Белово - Септември) - / III - 3704/	Белово, Септември
2	**PAZ1103**	/III - 803 / Калугерово - Граница общ.(Лесичово - Септември) - Карабунар / III - 8402/	Лесичово, Септември
3	**PAZ1128**	/I - 8, Лозен - Пазарджик / - Граница общ.(Пазарджик - Септември) - Ковачево - Злокучене / III - 8402/	Пазарджик, Септември
4	**PAZ1205**	/III - 8402, Виноградец - Церово/ - Славовица - Долно Вършило - /III - 3704/	Септември
5	**PAZ1206**	/III - 8402 / Септември - /III - 3704/	Септември
6	**PAZ2105**	/III - 803 / Динката - Памидово - Граница общ. (Лесичово - Септември) - /PAZ1103/	Лесичово, Септември
7	**PAZ2200**	/I - 8, Белово - Лозен/ - Семчиново /III - 8404/	Септември
8	**PAZ2201**	/I - 8, Белово - Лозен/ - Симеоновец /III - 8404/	Септември
9	**PAZ2202**	/I - 8, Белово - Пазарджик /Лозен - Ковачево /PAZ1128/	Септември
10	**PAZ2203**	/III - 8402, Злокучане - Карабунар /- Бошуля /III - 3704/	Септември
11	**PAZ2204**	/III - 3704/ Бошуля - Карабунар /III - 8402/	Септември
12	**PAZ3101**	/III - 8402/ Церово - Граница общ. (Лесичово - Септември - Лесичово) - х. Еледжик	Лесичово, Септември
13	**PAZ3107**	/III - 803 / Лесичово - Граница общ.(Лесичово - Септември) – Виноградец /III - 8402/	Лесичово, Септември
14	**PAZ3207**	/PAZ1206, Септември - Ветрен / - арх. обект Пистирос	Септември
15	**PAZ3208**	/PAZ3101, Церово - х. Еледжик / - Долно Вършило / PAZ1205/	Септември
16	**PAZ3209**	/III - 3704, Бошуля - Ветрен/ - Виноградец /III - 8402/	Септември

Източник: Политика за развитие на техническата инфраструктура на община Септември за периода 2014-2020 г.

Състоянието на настилката по тези пътища, с малки изключения, не е добро. Част от нея е изградена от паваж. През периода 2007-2013 г. са реализирани проекти за ремонт и реконструкция на пътна инфраструктура. Осъществените интервенции са:

1) Ремонтирани 23 км. от общинската пътна и улична мрежа през 2008 г. по проект на програма САПАРД на стойност 3 724 850,68 лв.;

2) През месец октомври 2013г. е завършен проект „Транзитни пътища V – Лот 22Б – TRP V/22 Път III-8402 Ветрен дол – Велинград – (I-8) – Септември, Път II-84 (I-8) – Ветрен дол – Велинград – Юндола, Път IV-8402 /Път I-8/ - вход гр. Септември – Карабунар – Виноградец – АМ ”Тракия” /п.в. "Церово"/. Проектът обхваща маршрута от пътен възел Церово на автомагистрала „Тракия” до Велинград и Юндола;

Трасето на Лот 22Б е с обща дължина 78,731 км в рамките на област Пазарджик, като над 25 км от него преминава през територията на община Септември. Стойността на инвестицията е 55 128 902,54 лв. с ДДС;

3) Реконструкция на общински път IV-80332 "с. Славовица – гр. Ветрен" – за оценявания период в тази пътна отсечка са вложени над 1 млн. лв. през общинския бюджет с целеви държавни средства;

4) В текущ ремонт на общински пътища и улична мрежа също са изразходени над 1 млн. лв. бюджетни средства на община Септември за периода 2007-2013 г.;

5) Възстановяване на мост над р. Марица между гр. Септември и гр. Ветрен – инвестирани са около 700 хил. лв.

Като цяло за развитието на пътната инфраструктура в Община Септември са необходими още значителни инвестиции за подобряване качеството и сигурността на общинските пътища и през следващия период.

Железопътна мрежа

През територията на общината Септември преминава една от главните жп линии в България – ж.п. линията №1 Калотина-запад - София - Пловдив - Димитровград - Свиленград (държавните граници с Република Гърция и Република Турция). Линията е категория железопътна магистрала, тъй като направлението ѝ съвпада с европейски транспортни коридори (№ 4, 10). Ж.п. линията е двупътна и електрифицирана.

В началото на 2014 г. стартира реконструкцията на жп линията в участъка Септември - Пловдив. Така до средата на 2015 г. основната ж.п. артерия ще бъде напълно модернизирана, вкл. на територията на община Септември.

Новият железен път ще позволява скорост до 160 км/ч на пътнически подвижен състав (200 км/ч за подвижен състав с накланящи се кошове) и до 120 км/ч за товарен подвижен състав. Гарата в гр. Септември също ще бъде напълно реконструирана. Ще се подновят и подобрят системите на контактната мрежа, секционните постове, сигнализацията, както и телекомуникациите. Ж.п. гара Септември изпълнява както пътнически, така и товарни функции.

От ж.п. гара Септември води началото теснопътна железопътна линия Септември — Добринище или линия №16. Тя е еднопосочна, неелектрифицирана и единствената действаща теснопътна линия в България, с междурелсие 760 mm, свързваща Добринище с железопътната линия София — Пловдив — Бургас. Разстоянието от 125 км. между крайните гари се изминава за около 5 часа със средна скорост 25 км/ч.

Трасето води от гр. Септември до Добринище през Велинград, Якоруда, Разлог и Банско, свързвайки най-западната част на Горнотракийската низина със Западните Родопи, Рила и Пирин. Поради особеностите на трасето през планината теснолинейката Септември — Добринище е известна още като Алпийската железница на Балканите. Трудният терен е определящ за ниската скорост на движение на влаковете. Гара Аврамово, намираща се на 1267,4 m надморска височина, е най-високо разположената гара на Балканите.

Съчетанието на природното и културно-историческо наследство на региона с интересните технически решения на ж.п. линията предопределя висок потенциал за развитие на туристическите пътувания. Заедно с нормалните ж.п. линии София – Тулово – Бургас и Тулово – Горна Оряховица, теснолинейката Септември – Добринище е включена в списъка на най-интересните ж.п. линии в Европа, публикуван в пътеводителя за европейските ж.п. разписания, издаден от немските железници (DB) и "Томас Кук".

15.2. Водоснабдяване и канализация

Всички селища в община Септември са водоснабдени. Водоснабдяването се осъществява от няколко групи водоснабдителни системи. Канализационната мрежа на територията на община Септември е частично изградена, а в някои селища въобще липсва. Няма изградени пречиствателни съоръжения на територията.

ВОДОСНАБДЯВАНЕ

Съществуващо положение

Водоснабдяването на селищата в община Септември се осъществява от следните водоснабдителни системи:

- ✓ Водоснабдителна система „Септември - Злокучене";
- ✓ Водоснабдителна система „Ветрен";
- ✓ Водоснабдителна система „Лозен - Ковачево";
- ✓ Водоснабдителна система „Варвара – Ветрен дол";
- ✓ Водоснабдителна система „Семчиново - Симеоновец";
- ✓ Водоснабдяване на с. Долно Вършило.

Водоснабдителна система „Септември - Злокучене", обхваща двете селища – гр. Септември и с. Злокучене. Захранва се от 5 броя тръбни кладенци с общ капацитет 43 - 86 л/сек, в терасата на р. Марица – десен бряг. Водата от тръбните кладенци преминава през кула водоема с V = 250 м3 и постъпва в разпределителната мрежа на гр. Септември. Обеззаразяването на водата с натриев хипохлорит се осъществява в тласкателя на помпите в помпената станция. Изградените съоръжения – помпена станция и НВ с V= 4000 м^3 в момента не са в експлоатация. В черпателния водоем е постъпвало водно количество подавано за гр. Септември от водоизточниците на ВС „Ветрен". В момента поради прекъсване на водопровода преминаващ през р. Марица за града не се подава вода от тези водоизточници. Водопроводната мрежа на с. Злокучене се захранва гравитачно от мрежата на гр. Септември. По данни на Оператора, поради компрометиране на тръбните кладенци се създават проблеми при експлоатацията им и не се гарантира непрекъснатостта на водоподаване на територията на гр. Септември и с. Злокучене.

Водоснабдителна система „Ветрен" обединява четири селища на територията на Община Септември – гр. Ветрен, с. Горно Вършило, с. Виноградец и с. Славовица ,

четири селища от Община Лесичово и с. Аканджиево от Община Белово в обща система, захранвана от 7 броя тръбни кладенци. Водоемите от системата са 17 броя с V= 4905 м^3. Обеззаразяването на водата става с хлор газ в хлораторното при П. СТ. „Ветрен" II- ри подем и с натриев хипохлорит в: НВ „Лесичево", НВ „Ветрен" висока зона и при П. Ст. „Славовица".

Водоснабдителна система „Лозен - Ковачево" обединява двете села в обща система, захранвана от тръбен кладенец с капацитет от 8,6 л/сек, в терасата на р. Чепинска. Поради равнинния характер на терена напорния водоем е разположен на около 5 км. от кладенеца, северозападно от с. Лозен с V= 500 м3. Водоемът е контра за с. Ковачево и преходен за с. Лозен. Обеззаразяването на водата с натриев хипохлорит се осъществява в тласкателя на помпената станция.

Водоснабдителна система „Варвара – Ветрен дол"

Включва двете села и се захранва от три броя тръбни кладенци с капацитет 26,2 л/сек. Водите от двата водоизточника се тласкат до ЧВ с V = 25 м^3. Посредством едната група помпи, монтирани в помпена станция II-ри подем се тласка до напорните водоеми на с. Варвара. Втората група помпи се ползва аварийно. Водоемите на с. Ветрен дол се захранват директно от третия водоизточник /потопяема помпа монтирана в ТК тласка до водоемите/. Обеззаразяването на водата за с. Варвара става с натриев хипохлорит в тласкателя на ПС. Водата от ТК 3 се подава директно в резервоара на с. Ветрен дол. В резервоара става и обеззаразяването на водата. Общ обем на резервоарите V= 820 м^3.

Водоснабдителна система „Семчиново - Симеоновец", обхваща селата Семчиново и Симеоновец. Потреблението се покрива от подземни води – 1 бр. тръбни кладенци и повърхностни - каптирани извори 5 броя, западно от с. Семчиново и 3 броя западно от с. Симеоновец. Общият дебит на водоизточниците е от 12,7 до 19,5 л/с. Посредством потопяема помпа водата се подава от тръбния кладенец до ПСт. II-ри подем, която захранва водоема на с. Симеоновец на к.т. 443,00 м. за високата зона. В този водоем гравитачно постъпва водата и от единия каптиран извор при селото. Водата от останалите два каптирани извора гравитачно се довежда до водоема за ниска зона на к. т. 402,00 м. От каптираните извори – 5 броя при с. Семчиново гравитачно водата се довежда до НВ на селото. Изграденият втори тръбен кладенец е запечатан. Обеззаразяването на водата с натриев хипохлорит се осъществява в НВ с. Семчиново и в НВ с. Симеоновец.

Водоснабдителна система „Карабунар - Бошуля", обединява селата Карабунар и Бошуля. Потреблението се покрива от 4 броя тръбни кладенци, с дебит от 12 до 44 л/с. в землището на с. Бошуля. От водоизточниците водата постъпва в ПСт. II-ри подем. Хоризонталната помпа подава водата до преходен водоем, откъдето се подава до напорните водоеми на селата с общ обем 430 м^3 , които захранват разпределителните

мрежи. Изграденият пети тръбен кладенец не работи. Обеззаразяването на водата с натриев хипохлорит се осъществява в ПС.

Село Долно Вършило се водоснабдява от стари каптажи и водоеми с малка кубатура и водоснабдителната система не се обслужва от „ В и К" – гр. Пазарджик. Селището се ползва като вилна зона. Местният водоизточник покрива - нуждите на потребителите от селото местно население, но не и на временно пребиваващи във вилната зона.

<u>Рехабилитация на водоснабдяването</u>

За намаляване на загубите и устойчивост на водоподаването, както и осигуряване на населението с вода с добри качествени показатели е необходимо да се извърши следното за:

Водоснабдителна система „Ветрен"

- ✓ Подмяна помпи в ПС т.II, III;
- ✓ Подмяна на тласкател от ПСIII до НВ н.з. и от ПС до НВ Горно Вършило;
- ✓ Рехабилитация на НВ Г. Вършило, Варвара, Виноградец и Ветрен н.з.;
- ✓ Рехабилитация на външен водопровод – тласкател.

Водоснабдителна система „Семчиново - Симеоновец"

- ✓ Прекаптиране на каптажи;
- ✓ Подмяна гравитачен водопровод от каптажи до НВ на селищата;

Водоснабдителна система „Варвара – Ветрен дол"

- ✓ Подмяна на помпени агрегати в 3 тръбни кладенеца.

Водоснабдителна система „Лозен – Ковачево"

- ✓ Рехабилитация на външен водопровод - тласкател;
- ✓ Реконструкция на външен водопровод - тласкатели;
- ✓ Рехабилитация на ПС - помпи, тръбни системи и арматури;
- ✓ Подмяна на помпени агрегати в 2 тръбни кладенеца.

И в дългосрочен план е необходимо да се реконструират за:

Водоснабдителна система „Варвара – Ветрен дол"

- ✓ Реконструкция на външен водопровод – тласкател;
- ✓ Рехабилитация на ПС „Варвара" - помпи, тръбни системи и арматури.

Водоснабдителна система „ Септември - Злокучене"

- ✓ Рехабилитация на външен водопровод - тласкател;

Недостатъците на външните водоснабдителни системи са следните:

Структурното състояние на преносните системи е лошо - дългогодишния срок на експлоатация на азбестоциментовите тръби води до чести аварии, големи загуби и прекъсване на водоподаването към потребителите. Стоманените водопроводи се нуждаят също от подмяна, тъй като строените през 70-те години и са полагани без изолация.

Съоръженията за дезинфекция на водата с хлор газ са стари и не обезопасени както за експлоатационния персонал, така и за околното пространство. Внасянето на дезинфектанта не се извършва пропорционално на преминалото водно количество и не се прецизира количеството му в съответствие с количеството на остатъчния хлор във водата.

В някои случаи, където помпените станции са разположени в, или непосредствена близост до населеното място, дезинфектанта се внася в тласкателя на помпите и водата се подава директно в разпределителната мрежа. Не се обезпечава контактно време за въздействие на дезинфектанта върху водата. Следва да се изградят резервоари с обем осигуряващ 30 минути времепрестой по максимално часов разход, където да се провежда обеззаразяването и тогава, вече третираната вода да се подава в разпределителната мрежа.

Поради опасност от нарушаване непрекъснатостта на водоподаване за ВС Септември - Злокучене поради компрометиране на тръбните кладенци 5 бр. в терасата на р. Марица на десен бряг се предпочита алтернативата, която покрива потреблението на селищата от системата от 4 бр. ТК в терасата на ляв бряг на р. Марица.

В конструктивно отношение всички водоеми са в задоволително състояние, но тръбите и оборудването са стари и амортизирани.

КАНАЛИЗАЦИЯ

<u>Съществуващо положение</u>

Канализационната мрежа на територията на община Септември е частично изградена, а в някои селища въобще липсва. За гр. Септември е изградена на 90%, а такива в селата Варвара и Ветрен дол почти липсват, с изключение на отводняването на няколко административни сгради. Останалите селища са без канализация.

Предвиждания за изграждане на ПСОВ на територията на община Септември:

- ✓ Септември - обща ПСОВ - Септември, Варвара, Ветрен дол, Семчиново и Симеоновец; Изпълнена и е въведена в експлоатация ПСОВ Септември, но в нея са включени само отпадъчните води от гр. Септември.
- ✓ Ковачево - обща ПСОВ - Ковачево, Лозен и Злокучене;
- ✓ Виноградец - обща ПСОВ – Виноградец, Карабунар и Бошуля; Изпълнена и е въведена в експлоатация само ПСОВ за отпадъчните води от Карабунар
- ✓ Ветрен - ПСОВ Ветрен.

С изпълнение на цялостното проектно решение ще се осигури отвеждане и пречистване на почти всички отпадъчни води от урбанизираните територии до ПСОВ, с което се постига:

- ✓ защита на здравето на населението;
- ✓ значителен санитарно – хигиенен и социален ефект;

- ✓ възстановяване качеството на водите и опазването им от замърсяване;
- ✓ изтощаване и други неблагоприятни въздействия върху техния режим;
- ✓ съхраняване и опазване на водните екосистеми и свързаните с тях компоненти на околната среда.

15.3. Електроснабдяване

Електроснабдяването на община Септември се осъществява основно от Националната Енергийна Система, като оператор на разпределителната мрежа е "ЕВН България Електроразпределение" АД. През територията на общината преминават и електропроводи високо напрежение 400, 220 и 110 кВ, които са част от електропреносната мрежа и съоръженията към нея се стопанисват, поддържат и реконструират от „ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЕН СИСТЕМЕН ОПЕРАТОР” ЕАД, а електроразпределителната мрежа средно напрежение 20 кВ и съоръженията към нея се стопанисват, поддържат и реконструират от "ЕВН България Електроразпределение" АД.

Въздушната електроразпределителна мрежа средно напрежение е на лъчев принцип. Кабелна мрежа средно напрежение (20 kV) е изградена само в гр. Септември, а в останалата част на общината – тя е въздушна. Състоянието на кабелната мрежа средно напрежение е задоволително, на някои места има нужда от подмяна на съществуващите кабели с нови, поради дългогодишното им използване и многобройните аварии по тях. Въздушната мрежа 20 kV е в добро състояние и притежава добри преносни възможности.

Предвижда се модернизиране и автоматизиране на мрежите средно напрежение, чрез монтиране на автоматични прекъсвачи с дистанционно управление, с което ще се постигне по-бързо локализиране на авариите и по-голяма оперативност при изключвания за профилактика.

Мрежите ниско напрежение в общината са в задоволително състояние, като в гр. Септември, около 60% от мрежата е кабелна, а останалата част – въздушна. Като цяло мрежата е в състояние да задоволи потребностите на населението и промишления сектор. Селищата в общината са изцяло електрифицирани.

В гр. Септември се предвижда реконструкция и модернизация на мрежите ниско напрежение, като на някои места въздушната мрежа ще се подмени с кабелна, проводниците, преминаващи в близост до жилищни сгради, ще се подменят с изолирани.

С цел ограничаване на скритата консумация на електроенергия (кражбите), електроразпределителното предприятие провежда различни мероприятия – проверки, изместване на електромерните табла на имотна граница и подмяна на старите електромери с нови по-надеждни.

15.4. Телекомуникация

По отношение на съобщителната инфраструктура и свързването с интернет, информация е систематизирана в таблица №49.

Таблица №49: Осигуреност на обитаваните жилища с кабелна телевизия, сателитна антена, компютър и достъп до интернет (Преброяване 2011г.) **(брой)**

Община Септември	Общо		В градовете		В селата	
	жилища	живеещи лица	жилища	живеещи лица	жилища	живеещи лица
Кабелна телевизия	3995	12232	1825	5578	2170	6654
Сателитна телевизия	2189	8105	984	3602	1205	4503
Компютър	2613	9588	1341	4770	1272	4818
Достъп до интернет	2447	8942	1239	4424	1208	4518

Източник: НСИ

Едва 2447 броя жилища имат достъп до интернет. Това е около 21,5% от всички жилища в населените места на Общината (11 355 бр.). Обхванатото население е по-малко от 35%, което е значително под средното ниво за страната (над 50%) и област Пазарджик (41%). Липсват данни за дела лица, използващи широколентов достъп до интернет.

Необходимо е да се разшири достъпът до и използването на мрежите и услугите на ИКТ, предвид нарастващата роля на информацията, особено в по-малките градове и селата, където обществените места за достъп до информация са единствената възможност за много потребители, но броят им все още е твърде ограничен. Осигуряването на условия за разширяване на проникването на ИКТ извън големите градове ще създаде възможности за по-широк достъп до услуги и информация за населението и бизнеса от периферните територии и ще спомогне за преодоляване на регионалните различия в достъпа до електронни услуги.

Тринадесет от съставните населени места на Община Септември са с над 90% наземно покритие за цифрова ефирна телевизия, реализирана от мултиплекс оператора на цифрово ефирно излъчване „НУРТС ДИДЖИТЪЛ" ЕАД. Покритието в селата Славовица и Горно вършило варира между 30 и 90%. Излъчвани ефирни телевизионни програми чрез този оператор са BTV, NOVA, TV 7, News 7, Ring+1, BTV Lady+1 и Diema Familiy+1.

В мрежата на втория мултиплекс оператор – „ФЪРСТ ДИДЖИТЪЛ" ЕАД, цифровото покритие е над 90% в дванадесет от населените места. Излъчвани телевизионни програми чрез този оператор са БНТ1, БНТ2 и БНТ1 HD. Покритието в селата Славовица и Горно Вършило също варира между 30 и 90%, а в с. Долно Вършило въобще липсва ефирен сигнал за цифрова телевизия.

15.5. Газификация

През територията на община Септември са изградени газопроводи, които са част от национална газопреносна и газоразпределителна мрежа. През северната част на

общината преминават газопроводи на „Булгартрансгаз” ЕАД собственик и оператор на национална газопреносна мрежа и газопреносната мрежа за транзитен пренос на природен. Това са газгазопровод част от газопреносната мрежа за транзитен пренос и газопровод част от газопреносния пръстен на България с високо налягане , като всеки газопровод е с дължина 17,5 км. през територията на общината. АГРС /автоматизирана газоразпределителна станция/ Септември с технически капацитет на изх. точки 92,200 хил.куб.м/ден (технически капацитет на изх. точки, 963,500 MWh/ден). Газоизмервателен пункт АГРС Септември Р01 с работно налягане 12 бара, за "ОРАНЖЕРИИ ГИМЕЛ" ООД, Газоизмервателен пункт АГРС Септември Р02 с работно налягане 5 бара, за "СИТИГАЗ БЪЛГАРИЯ" ЕАД, Газоизмервателен пункт АГРС Септември Р03 с работно налягане 5 бара, за "СИТИГАЗ БЪЛГАРИЯ" ЕАД - за Велинград .

Оператор на газоразпределителната мрежа в общината е „Ситигаз България“ АД. „Ситигаз България“ АД извършва изграждането и доставянето на природна газ в община Септември. Газоснабдяването на промишления сектор се състои в прекарване на газопроводни отклонения от основната мрежа с работно налягане 5 bar до граница на обекта на консуматора и монтиране на газомерен пункт.

Газоснабдяването на обществено-административния сектор се състои в прекарване на отклонение от основната мрежа с работно налягане 5 bar и подаване на газ през газорегулиращ пункт и разходомер, намиращ се на границата на собствеността на клиента с налягане 100 mbar.

Газоснабдяването на битовия сектор се състои в прекарване на отклонение от основната мрежа с работно налягане 5 bar и подаване на газ през газорегулиращ пункт и разходомер, намиращ се на границата на имота.

16. Пространствено развитие

Целите и задачите на ОУП на община Септември произтичат от предназначението на устройствените планове за формиране на хармонична и устойчива жизнена среда в населените места при отчитане на спецификата на конкретния обект и изискванията, предявени с Плановото задание.

Главната цел на Общия устройствен план на общината е създаването на оптимална пространствена и функционална структура за развитие, изграждане и комплексно устройство на общината в хармонично единство на урбанизираните структури със съществуващите природни и антропогенни елементи и специфични социално-икономически условия при отчитане и на регионалните компоненти – важен устройствен фактор.

В този смисъл ОУП на община Септември съдържа решения за:

✓ Структура на територията за обитаване, за производство, за рекреация, за природозащита, за природовъзстановяване, за комуникация и инфраструктура;

✓ Строителните граници, в това число и терените за ново развитие при отчитане собствеността на гражданите, ограничителите и стимулаторите за териториално развитие;

✓ Устройствени зони;

✓ Трасетата и съоръженията на техническата инфраструктура;

✓ Защитените архитектурни, културни и др. зони и обекти – паметници на културата;

✓ Обектите за обществено обслужване от система “Образование”, “Култура”, “Здравеопазване”, “Спорт” и др., които се изграждат със средствата на общината и държавата и са от особена важност за социалния статус на населените места;

✓ Екологически мероприятия, параметри и изисквания за повишаване стандарта и качествата на околната среда;

✓ Ландшафтно и композиционно естетическо оформяне на крайселищната територия;

✓ Устойчивост на социално-икономическото развитие и съпътстващите ги устройствени условия.

ОУПО Септември отчита предвижданията на Плана за развитие на община Септември за периода 2015-2035 г.

ОУП на община Септември разработен за перспективен срок от 20 години, т.е. планов хоризонт 2035 година.

Функционално зониране и организация на територията

Като природо-географска среда територията на община Септември може да се раздели на две части: ниска – равнинна част и хълмиста. Основната (равнинната) обхваща средната част на общината, а втората хълмистата северозападната и югозападната част на територията.

Земеделските земи и урбанизираните територии са компактно разположени. Горските масиви са предимно компактно изградени в югозападната част на общината и дисперсно в северозападната. С по-висока изграденост и демографска наситеност са урбанизираните територии на гр. Септември и гр. Ветрен.

Оформилият се, като административен, център на селищната мрежа е гр. Септември. Той се явява значително кръстовище между авто магистрала “Тракия” и първокласен път Е-80 София - Пловдив в посока Велинград. От тук тръгва теснолинейката Септември – Велинград – Добринище.

С предложеното ново трасе-обход, западно от гр. Септември ще бъдат изнесени товаро потоците в посока север-юг, което ще подобри екологическата среда в общинският център.

Развитие ще получат и населените места в община Септември, които пряко или косвено са под влияние на напречните комуникации от магистралата в южна посока. Най-

силно въздействие върху развитието си ще получат: гр. Септември и селата, Виноградец, Карабунар, Злокучене, Варвара. Значителна част от селищата на общината се развиват под влиянието на общинския център. Според ситуирането и разположението на селищната мрежа могат да се обособят три структури на населени места на територията на общината:

✓ **Североизточна структура** включва селата Горно и Долно Вършило, Виноградец, Карабунар, Бошуля и гр. Ветрен - вторият по големина град. Това са така наречените "винарски" селища с най-големите лозови масиви разположени компактно в землищата им, в които има съществуващи и ново строящи се винарски изби. Тук именно може да се развие винарски и еко туризъм, туристически маршрути до къщата-музей на Александър Стамболийски, с. Славовица и археологическата местност НКЦ „Емпорион Пистирос";

✓ **Средната структура** е обособена от селата Злокучене, Ковачево, Лозен и общинският център гр. Септември. На юг тази структура преминава първокласенпът Е 8о София – Пловдив.Територията е равнинна,в която се отглеждат селско стопански култури;

✓ **Югозападната структура** обхваща селата: Симеоновец, Семчиново, Варвара, Ветрен Дол, които са разположени в подножието на Родопите. Тази структура се характеризира с благоприятните екологични условия за развитие на вилният отдих. Тук се намират и минералните извори на Варварските бани, в които могат да се развият балнеолечебни комплекси.

Проектът предлага:

✓ по главните направления на републиканската пътна мрежа терени с допустима смяна на предназначение, при поява на инвестиционни намерения;

✓ уплътняване на територииите в съществуващите граници на населените места с жилищни, производствено-складови и обществени функции;

✓ включване на нови терени в границите на населените места за производствени функции;

✓ предлагане на вело-алея между с. Злокучене, гр. Септември и с. Варвара;

✓ маркиране на туристически маршрути до обектите с НКЦ, историческата местност "Милеви скали" и други исторически местности;

✓ предлагане маршрута на теснолинейката гр. Септември – гр. Добринище да се използва и като атракционен маршрут;

✓ провеждане на западен обход в гр. Септември в посока север-юг от автомагистрала "Тракия" до главен път Е-80, с цел изнасяне на товарните автомобили от градската среда на общинския център;

✓ създаване на тематичен маршрут по пътя на "Виното" през селата: Виноградец, Карабунар, гр. Ветрен, гр. Септември;

В границите на населените места са включени терени за: предимно жилищни, производствени, смесено многофункционални зони със следните параметри:

✓ Жилищни (Жм) с малка височина, плътност на застрояване до 60%, интензивност на застрояване (КИНТ) 1,2 и мин озеленена площ до 60% (Жс) със средна височина плътност на застрояване до 70%, интензивност на застрояване (КИНТ) 2,0 и минимално озеленена площ до 50%;

✓ Вилни зони (Ов) плътност на застрояване до 40%, КИНТ до 0,8, минимално озеленена площ до 50%;

✓ Предимно производствени зони (Пп) плътност на застрояване до 80%, КИНТ до 2,5 и минимално озеленена площ до 20%;

✓ Смесено многофункционална зона (Смф) плътност на застрояване до 70%, КИНТ до 2,5 и минимално озеленена площ до 40%

Общината е пресечна точка на републиканска, главна и общинска пътна инфраструктура, която я прави комуникативна със съседните общини и спомага за развитие на икономиката, селското стопанство и туризма.

17. Правила и нормативи за прилагане на ОУП на община Септември

ЧАСТ ПЪРВА: ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Настоящите правила и нормативи са разработени на основание чл. 23, ал. 2, т. 15, буква З от Наредба №01/8 за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове.

РАЗДЕЛ I – ОБЩИ ПРЕДПИСАНИЯ

Чл. 1. Предмет и цел на правилата и нормите

(1) Правилата и нормите за прилагане на ОУП на община Септември са неразделна част от плана.

(2) С прилагането на правилата и нормативите ще се задоволят постепенно следните изисквания:

✓ Здравословни условия на обитаване и труд, както и сигурност на населението.

✓ Запазване, обновяване и развитие на съществуващите населени места, оформяне на облика им

✓ Икономично използване на теренните ресурси.

✓ Опазване на археологичното наследство и НКЦ.

(3) Участници в устройствения процес по прилагане на ОУП на община Септември са:

✓ Общински органи на управление;

✓ Органи на експертиза;

✓ Органи на контрол;

✓ Физически и юридически лица.

Правомощията и инициативите по прилагане на ОУП на община Септември са законово определени и всички последващи действия се съобразяват с това.

ЧАСТ ВТОРА – **ЗОНИРАНЕ И УСТРОЙСТВЕНИ РЕЖИМИ НА ГРАДСКАТА ТЕРИТОРИЯ**

РАЗДЕЛ I. ЗОНИРАНЕ, РЕЖИМИ

Чл. 2. **С одобряването на ОУП на община Септември и правилата и нормите към него, предлаганото зониране, като характер на застрояване и нормите към съответните зони, стават задължителни по отношение прилагането на му.**

(1) При възлагане и изработка на общи и подробни устройствени планове за отделни населени места на общината, трябва в изготвеното за случая задание за проектиране, залегналите правила и норми на застрояване да отговарят на тези, предвидени в ОУПО.

Чл. 3**. Зоните с определен режим на ползване и застрояване в зависимост от специфичното си предназначение биват:**

(1) Универсална жилищна зона - **Ж**, включваща следните разновидности със съответните норми:

Разновидност на жилищната устройствена зона	Плътност на застрояване Пзаст. в %	Интензивност на застрояване Кинт.	Необходима озеленена площ Позел. в %
Жм	до 60	1,2	мин. 40

Разновидност на жилищната устройствена зона	Плътност на застрояване Пзаст. в %	Интензивност на застрояване Кинт.	Необходима озеленена площ Позел. в %
Жс	до 70	2,0	мин. 50

(2) Производствени територии – **Пп и Смф**:

Разновидност на устройствена зона	Плътност на застрояване Пзаст. в %	Озеленена площ Позел. в %	Интензивност на застрояване Кинт.
Пп	40-80	20-40	1,0-2,5
Смф	до 70	до 40	до 2,5

(3) Устройство на озеленени територии – **Оз –** оразмеряват се съгласно предвижданията на Наредба №7, като се съблюдават дейностите и площите им, допустими съгласно нея.

(4) Устройство на територии за спорт и развлечения - оразмеряват се съгласно предвижданията на Наредба №7, като се съблюдават дейностите и площите им, допустими съгласно нея.

(5) Териториите за рекреационни дейности от вида:

Разновидност на устройствена зона	Плътност на застрояване Пзаст. в %	Озеленена площ Позел. в %	Интензивност на застрояване Кинт.

Ов	до 40	мин. 50	до 0,8

(6) Териториите с общо предназначение са параметрират с подробни устройствени планове, разработени за тях. Последните се изготвят на базата на планово задание.

(7) Териториите, с право на смяна на предназначението, са за нуждите на отдиха. Те се развиват след доказана необходимост и инициатива на собствениците.

Чл. 4. Терени с обекти на НКЦ се устройват съобразно изискванията и определените от НИНКН и ЗКН, режими за опазване на НКН.

Чл.5 Защитените местности и територии се устройват и управляват съгласно изготвен План за управление.

Чл. 6. **Допустимите и недопустимите дейности за всички устройствени зони се подчиняват на наредбите на МРРБ и МЗ.**

РАЗДЕЛ II - ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 7. Общината може да придобива имоти – собственост на физически и юридически лица, за устройствени нужди, породени с ОУП на община Септември при наличие на ОУП или подробен устройствен план, разработен в съответствие с ОУП на община Септември.

1. Придобиването на имоти става в съответствие с чл. 205 от ЗУТ.

Чл. 8. Комуникационно-транспортната и инженерните мрежи в извънселищната територия се проектират и изпълняват след наличието на одобрени идейни и работни проекти и техните разчети, съобразени с предписанията на ОУП на община Септември.

Чл. 9. Общият устройствен план на община Септември може да бъде изменен само в случаите, предвидени в чл.134 (1) от ЗУТ.

РАЗДЕЛ III – ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 10. Всички предвиждания на плана имат задължителен характер за устройството на територията. Промени могат да бъдат извършени съгласно чл. 9.

Чл. 11. Настоящите правила и нормативи за прилагане на ОУП на община Септември не отменят действащите общи нормативни актове в областта на селищното устройство и други такива, свързани с тази материя.

18. Баланс на територията

Наименование на териториалния елемент	Площ на съществуващи елементи		Площ на проектни елементи	
	в ха	в %	в ха	в %
I. ТЕРИТОРИИ С НАЙ-ОБЩО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ				
1. Жилищни функции	**1513.40**	**4.33**	**1700.49**	**4.87**
2. Обществено-обслужващи функции	**5.10**	**0.01**	**12.75**	**0.04**
3. Производствени дейности	**190.10**	**0.54**	**390.32**	**1.12**
4. Складови дейности	**134.10**	**0.38**	**226.46**	**0.65**
5. Рекреационни дейности, курорти и вилни зони	**1.90**	**0.01**	**300.66**	**0.86**
6. Озеленяване, паркове и градини	**53.10**	**0.15**	**58.86**	**0.17**
7. Спорт и атракции	**27.90**	**0.08**	**44.21**	**0.13**
8. Комунално обслужване и стопанство	**0.20**	**0.00**	**0.20**	**0.00**
9. Земеделски територии, в т.ч.:	**20409.80**	**58.42**	**19602.37**	**56.11**
9.1. обработваеми земи - ниви	11849.30	33.92	11291.77	32.32
9.2. обработваеми земи - трайни насаждения	3127.90	8.95	3109.09	8.90
9.3. необработваеми земи	3637.80	10.41	3411.38	9.76
9.4. др. земи	1794.80	5.14	1790.13	5.12
10. Горски територии, в т.ч.:	**11190.80**	**32.03**	**11190.30**	**32.03**
10.1. гори	8340.50	23.87	8340.00	23.87
10.2. др. горски	2850.30	8.16	2850.30	8.16
11. Водни площи	**1037.90**	**2.97**	**1037.90**	**2.97**
12. Транспорт и комуникации	**337.10**	**0.96**	**352.18**	**1.01**
13. Техническа инфраструктура	**20.50**	**0.06**	**20.50**	**0.06**
14. Територии за добив на полезни изкопаеми	**15.30**	**0.04**	**0.00**	**0.00**
ОБЩА ПЛОЩ	**34937.20**	**100.00**	**34937.20**	**100.00**
II. ЗАЩИТЕНИ И НАРУШЕНИ ТЕРИТОРИИ				
А. Територии за природозащита	**5887.8**	**16.85**	**5887.8**	**16.85**
Б. Защитени територии за опазване на КИН	**5.24**	**0.01**	**5.24**	**0.01**
В. Територии с особена териториалноустройствена защита	**0**	**0.00**	**0**	**0.00**
Г. Територии за възстановяване и рекултивация	**0**	**0.00**	**15.3**	**0.04**
Д. Територии с активни и потенциални свлачища и срутища	**0**	**0.00**	**0**	**0.00**
Е. Други нарушени територии	**0**	**0.00**	**0**	**0.00**
Ж. ОБЩА ПЛОЩ по т. Г, Д, Е с отчитане на припокриването	**0**	**0.00**	**15.3**	**0.04**

19. Графични материали

- Опорен план М 1:25 000;
- ОУП на община Септември – предварителен проект М 1:25 000;
- Схема Собственост М 1:50 000;
- Схема Видови територии М 1:50 000;
- Схема Категория на земеделска земя М 1:50 000;
- Схема Екология М 1:50 000;
- Схема Недвижимо културно наследство М 1:50 000;
- Схема Транспорт и комуникации М 1:50 000;
- Схема Водоснабдяване и канализация М 1:50 000;
- Схема Електроснабдяване М 1:50 000.